

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

İşletme Anabilim Dalı

Muhasebe-Finans Bilim Dalı

**PAYLARI BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN ŞİRKETLERİN VUK
VE TFRS'YE GÖRE AÇIKLANAN FİNANSAL TABLOLARININ PAY
FİYATLARI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ**

Meryem UYAR

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2024

PAYLARI BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN ŞİRKETLERİN VUK VE TFRS'YE
GÖRE AÇIKLANAN FİNANSAL TABLOLARININ PAY FİYATLARI ÜZERİNDEKİ
ETKİLERİ

Meryem UYAR

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

İşletme Anabilim Dalı

Muhasebe-Finans Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2024

KABUL VE ONAY

Meryem UYAR tarafından hazırlanan "Payları Borsa İstanbul'da İşlem Gören Şirketlerin VUK ve TFRS'ye Göre Açıklanan Finansal Tablolarının Pay Fiyatları Üzerindeki Etkileri" başlıklı bu çalışma, 12.09.2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mehmet Baha KARAN (Başkan)

Prof. Dr. Burak PİRGAİP (Danışman)

Prof. Dr. Semra KARACAER

Prof. Dr. Muhammed Veysel KAYA

Doç. Dr. Zarife Gökür BÜYÜKKARA

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof.Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

23/09/2024

Meryem UYAR

¹“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.
* Tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.**

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Prof. Dr. Burak PİRGAİP** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Meryem UYAR

TEŞEKKÜRLER

Öncelikle yüksek lisans tez yazım sürecim boyunca özenli rehberliği, değerli önerileri, bilgi birikimi ve tecrübeleri ile bana yol gösteren ve yüksek lisans derslerimi başarıyla tamamlamamda payı çok büyük olan tez danışmanım Prof. Dr. Burak PİRGAİP'e,

Yüksek lisans derslerimi başarıyla tamamlamamda bana emek veren ve zaman ayıran Hacettepe Üniversitesi Muhasebe Finans Bölümü'nün değerli Öğretim Üyelerine,

Bu süreçteki destekleri, anlayışları ve sabırları için aileme ve arkadaşlarıma,

Teşekkür ederim.

Meryem UYAR

ÖZET

UYAR, Meryem. *Payları Borsa İstanbul'da İşlem Gören Şirketlerin VUK ve TFRS'ye Göre Açıklanan Finansal Tablolarının Pay Fiyatları Üzerindeki Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2024.

Bu çalışmada, payları borsada işlem gören şirketlerin finansal tablolarını hem Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) hem de VUK hükümlerine göre yayımlamaları sonrasında yatırımcılarının ne şekilde pozisyon aldıkları şirket pay fiyatları üzerinden incelenmektedir.

Bu çerçevede, çalışmada olay analizi (event study) yöntemi kullanılarak, duyuruların öncesi ve sonrasındaki anormal getiriler hesaplanacaktır. Araştırma kapsamında ayrıca, lojistik regresyon yöntemiyle, bilgi asimetrisi, karlılık, ROA, Tobin's Q ve varlık yapısının (maddi ve maddi olmayan varlıklar) vb. literatüre uygun olarak belirlenen değişkenlerin piyasa tepkileri üzerindeki etkileri inceleme konusunu oluşturmaktadır. Ana bulgular, VUK duyurularının genellikle negatif, UFRS duyurularının ise pozitif piyasa tepkileri yarattığını göstermektedir. Lojistik regresyon analizinin bulguları ise şu şekilde özetlenebilir: Bilgi asimetrisi, UFRS-VUK CAR farkının pozitif olma olasılığını azaltırken; kaldıraç seviyesi bu olasılığı artırmaktadır. Yüksek maddi duran varlık oranı negatif etki yaparken, maddi olmayan duran varlıkların etkisi de genellikle negatiftir. Karlılık (ROA) pozitif bir etki gösterse de bazı durumlarda anlamlı değildir. Şirket büyüklüğü ve büyüme fırsatlarının etkisi tutarsızdır. Konsolide tablo zorunluluğu ise hem pozitif hem negatif etkiler gösterebilir. Bu bulgular, modeldeki bağımsız değişkenlerin genel olarak açıklayıcı güce sahip olduğunu göstermektedir.

Bu kapsamda bu tez çalışmasının birinci bölümünde teorik çerçevede Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) tanımı, önemi, gelişimi ve ortaya çıkışı ele alınmış olup UFRS'nin gelişiminde rol alan önemli kurumlara değinilmiş ve Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği ve İngiltere'de UFRS'ye yönelik gelişmeler ele alınmıştır. İkinci bölümde Türkiye'de Uluslararası Finansal Raporlama Standartları(UFRS)'na geçiş süreci, uluslararası raporlamaya geçişle birlikte Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK), Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) gibi kurumların bu sürece uyum kapsamında yaptığı çalışmalar, Türk Ticaret Kanunu (TTK) mevzuatında uyum süreci kapsamında yapılan düzenlemeler, Türkiye'de uluslararası standartlara göre finansal raporlama ve VUK hükümlerine göre finansal raporlama arasındaki farklılara değinilmiştir. Üçüncü bölümünde ise, Finansal Tablolar ve Etkin Piyasalar hipotezi teorik çerçevede ele alındıktan sonra VUK ve TFRS kapsamında yayınlanan mali tabloların kamuya açıklanmasının etkin piyasalar hipotezi çerçevesinde değerlendirilmesi yapılmıştır. Son olarak dördüncü bölümde ise literatür özetlenip, gerçekleştirilen ampirik çalışma ve sonuçlarına yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler

Uluslararası Finansal Raporlama Standartları, Vergi Usul Kanunu, Finansal Tablolar, Pay Fiyatları, Etkin Piyasalar Hipotezi, Olay Analizi, Lojistik Regresyon.

ABSTRACT

UYAR, Meryem. *The Impact of the Disclosure of Financial Statements Prepared in line with TPL and TFRS on the Prices of Firms Listed on Borsa Istanbul*, Master's Thesis, Ankara, 2024.

In this study, reaction taken by investors of companies whose shares are traded on the stock exchange after they publish their financial statements in accordance with both Turkish Financial Reporting Standards (TFRS) and Tax Procedure Law are examined through the company stock prices.

In this context, the abnormal returns before and after the announcements will be calculated using the event study method. In addition, the effects of variables determined in accordance with the literature such as information asymmetry, profitability, ROA, Tobin's Q and asset structure (tangible and intangible assets) etc. on market reactions are examined with the logistic regression method. The main findings show that VUK announcements generally create negative market reactions, while IFRS announcements create positive market reactions. The findings of the logistic regression analysis can be summarized as follows: Information asymmetry reduces the probability of the IFRS-VUK CAR difference being positive; while the leverage level increases this probability. While a high tangible fixed asset ratio has a negative effect, the effect of intangible fixed assets is also generally negative. Although profitability (ROA) has a positive effect, it is not significant in some cases. The effect of company size and growth opportunities is inconsistent. The consolidated statement requirement can show both positive and negative effects. These findings show that the independent variables in the model generally have explanatory power.

In the first part of this thesis, after the definition, importance, development and emergence of International Financial Reporting Standards (IFRS) are discussed in a theoretical framework, important institutions that play a role in the development of IFRS are mentioned and developments towards IFRS in the United States, the European Union and the United Kingdom are discussed. In the second section, Turkey's transition process to International Financial Reporting Standards (IFRS), regulations carried out by the Capital Markets Board (SPK), Turkish Accounting Standards Board (TMSK), Public Oversight, Accounting and Auditing Standards Authority and Banking Regulation (KGK) and Supervision Agency (BDDK) within the scope of the TFRS compliance process, regulations made within the scope of the process of compliance with international financial reporting standards in the Turkish Commercial Law (TTK) legislation and the differences between financial reporting according to Turkish Financial Reporting Standards (TFRS) and Tax Procedure Law in Turkey are international standards and financial reporting according to VUK in Turkey are explained. In the third section, after the Financial Statements and Efficient Markets hypothesis is discussed in a theoretical framework, the financial statements published to the public within the framework of VUK and TFRS were assessed within the framework of the efficient markets hypothesis. Finally, in the fourth section, the literature was summarized and the empirical studies and their results were explained.

Keywords

International Financial Reporting Standards, Tax Procedure Code, Financial Statements, Share Prices, Efficient Markets Hypothesis, Event Study, Logistic Regression.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜRLER	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar DİZİNİ	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ	xv
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM: UFRS'NİN GELİŞİMİ	4
1.1. ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI	4
1.1.1.Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Niteliksel Özellikleri	5
1.1.1.1.Temel Niteliksel Özellikler	5
1.1.1.2.Destekleyici Niteliksel Özellikler.....	5
1.1.2.Kural ve İlke Bazlı Standartlar	6
1.1.2.1.İlke Bazlı Standart	6
1.1.2.2.Kural Bazlı Standart	6
1.2. UFRS'NİN ÖNEMİ VE ORTAYA ÇIKIŞI	7
1.3. UFRS'NİN GELİŞİMİNDE ROL ALAN ÖNEMLİ KURUMLAR	8
1.3.1.Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC)	8
1.3.2.Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB)	9
1.4.DÜNYADA UFRS UYGULAMALARI	10
1.4.1.UFRS Uygulayan Ülkeler.....	10

1.4.2.Çeşitli Ülkelerdeki UFRS'ye Yönelik Gelişmeler.....	13
1.4.2.1.Amerika Birleşik Devletleri	13
1.4.2.2.Avrupa Birliği.....	15
1.4.2.3.İngiltere	16
2.BÖLÜM: TÜRKİYE'NİN ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARINA GEÇİŞ SÜRECİ.....	19
2.1.TÜRKİYE'NİN UFRS'YE GEÇİŞ TARİHÇESİ	19
2.2.TÜRKİYE'NİN ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARINA GEÇİŞİNDE ROL ALAN ÖNEMLİ KURUMLAR.....	21
2.2.1.Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)	21
2.2.2.Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK)	22
2.2.3.Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu(KGK).....	23
2.2.4.Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)	23
2.3.TÜRKİYE'NİN UFRS'YE GEÇİŞİYLE BİRLİKTE TÜRK TİCARET KANUNU'NDA YAPILAN DÜZENLEMELER	24
2.4.TÜRKİYE'DE ULUSLARARASI STANDARTLARA GÖRE FİNANSAL RAPORLAMA VE VUK'A GÖRE FİNANSAL RAPORLAMA ARASINDAKİ FARKLAR.....	25
2.5.VERGİ USUL KANUNU İLE TÜRKİYE FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ DEĞERLEME HÜKÜMLERİ AÇISINDAN ARASINDAKİ FARKLAR.....	31
2.5.1.Maddi Duran Varlıklar	32
2.5.1.1.Varlığın Defter Değeri	32
2.5.1.2.Yeniden Değerleme Yöntemi.....	33
2.5.1.3.Amortisman.....	33
2.5.1.4.Değer Düşüklüğü.....	35
2.5.2.Maddi Olmayan Duran Varlıklar	35
2.5.2.1.Araştırma ve Geliştirme Harcamaları.....	35

2.5.2.2.Özel Maliyet Harcamaları	36
2.5.2.3.Şerefiye	37
2.5.2.4.Sınırsız Yararlı Ömre Sahip Maddi Olmayan Duran Varlıkların İtfası	38
2.5.3.Finansal Araçlar	38
2.5.3.1.Öz kaynağa Dayalı Finansal Araçların Değerlemesi	38
2.5.3.2.Borçlanma Araçlarının Değerlemesi	38
2.5.3.3.Ticari ve Diğer Alacak ve Borçların Değerlemesi	40
2.5.3.4.Değer Düşüklüğü	41
2.5.4.Stoklar	42
2.5.4.1.Satın Alma Maliyetinin Hesaplanmasındaki Farklılıklar	42
2.5.4.2.Üretim Maliyetinin Hesaplanmasındaki Farklılıklar	43
2.5.4.3.Hizmet Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesindeki Farklar	43
2.5.4.4.Stokların Değerlemesinden Kaynaklanan Farklar	44
2.5.5.Hasılat.....	45
2.5.6.Kıdem Tazminatı Karşılıkları	46
3.BÖLÜM: ULUSLARARSI FİNANSAL TABLOLAR İLE ETKİN	
PİYASALAR ARASINDAKİ İLİŞKİ	48
3.1.FİNANSAL TABLOLAR	48
3.2.ETKİN PİYASALAR HİPOTEZİ.....	49
3.3.ULUSLARARASI FİNANSAL TABLOLARIN KAMUYA	
AÇIKLANMASININ ETKİN PİYASALAR HİPOTEZİ KAPSAMINDA	
DEĞERLENDİRİLMESİ	52
3.4.VUK MALİ TABLOLARININ KAMUYA AÇIKLANMASININ ETKİN	
PİYASALAR HİPOTEZİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ	55
4.BÖLÜM: FİNANSAL TABLO AÇIKLAMALARININ PAY FİYATLARINA	
ETKİSİ: OLAY ANALİZİ.....	58
4.1.LİTERATÜR TARAMASI.....	59
4.2.VERİ VE YÖNTEM	63

4.2.1.Olay Analizi ve Örneklem Seti.....	63
4.2.2.Regresyon Analizi.....	67
4.3.BULGULAR.....	71
4.3.1.Olay Analizi.....	71
4.3.1.1.VUK Mali Tablo Duyurularına Yatırımcı Tepkisi.....	71
4.3.1.2.UFRS Mali Tablo Duyurularına Yatırımcı Tepkisi.....	77
4.3.2.Lojistik Regresyon Analizi.....	85
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	90
KAYNAKÇA.....	97
EK 1. ORJİNALLİK RAPORU.....	102
EK 2. ETİK KURUL MUAFİYETİ FORMU.....	104

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1: UFRS'lerin Dünyada Uygulanma Düzeyi.....	10
Tablo 2: Avrupa Birliği Şirketler Hukuku Yönergeleri.	15
Tablo 3: Tanımlayıcı İstatistik (n:415).....	66
Tablo 4: Değişkenlere İlişkin Tanımlamalar.....	69
Tablo 5: VUK mali tablo duyurularına olan yatırımcı tepkisi (Tüm Örneklem, n:415)	71
Tablo 6: VUK mali tablo duyurularına olan yatırımcı tepkisi (Sınırlı örneklem).....	74
Tablo 7: UFRS mali tablo duyurularına olan yatırımcı tepkisi (Tüm Örneklem, n:415)	77
Tablo 8: Ortalamadan fark analizleri	79
Tablo 9: UFRS mali tablo duyurularına olan yatırımcı tepkisi (Sınırlı örneklem)	82
Tablo 10: Ortalamadan fark analizleri	84
Tablo 11: UFRS (-1,1) Olay penceresi regresyon sonuçları	86
Tablo 12: UFRS (0,1) Olay penceresi regresyon sonuçları	86
Tablo 13: UFRS (-3,1) Olay penceresi regresyon sonuçları	87
Tablo 14: UFRS (-2,2) Olay penceresi regresyon sonuçları	87
Tablo 15: UFRS (-3,3) Olay penceresi regresyon sonuçları	88
Tablo 16: UFRS (0,3) Olay penceresi regresyon sonuçları	88

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: VUK mali tablo duyurularına olan yatırımcı tepkisi	72
Şekil 2: UFRS mali tablo duyurularına olan yatırımcı tepkisi	78
Şekil 3: VUK ve UFRS mali tablo duyurularına olan yatırımcı tepkisi	85

KISALTMALAR LİSTESİ

AAR	: Ortalama anormal getiriler
AICPA	: Amerikan Yetki Belgeli Kamu Muhasebecileri Enstitüsü
APB	: Muhasebe Prensipleri Kurulu
ASC	: Muhasebe Standartları Komitesi
ASSC	: Muhasebe Standartları Belirleme Komitesi
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
CAP	: Muhasebe Prosedürleri Komitesi
CAAR	: Ortalama kümülatif anormal getiriler
CAR	: Kümülatif anormal getiriler
EPH	: Etkin Piyasalar Hipotezi
FASB	: Finansal Muhasebe Standartları Kurulu
FRC	: Finansal Raporlama Konseyi
FRRP	: Finansal Raporlama Gözetim Heyeti
IASB	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Komitesine
IASC	: Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi
ICAEW	: İngiltere ve Galler Yeminli Muhasebeciler Enstitüsü
IFAC	: Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu
IOSCO	: Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü
KGK	: Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
OECD	: Birleşmiş Milletler Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü
SEC	: Sermaye Piyasası Kurumu
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TDHP	: Tek Düzen Hesap Planı
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK	: Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
TMUD	: Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği
TMUDESK	: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TURMOB	: Türkiye Muhasebe Odaları Birliği
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
US GAAP	: Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartları
VUK	: Vergi Usul Kanunu

GİRİŞ

Dünyada yaşanan küresel düzeyde sermaye ve para hareketliliği sonucu finansal sistemde var olan ulusal raporlamalar ihtiyaçları karşılamada zamanla yetersiz kalmıştır. Küresel düzeyde hareket eden yatırımcılar, şirketler ve diğer finansal sistem paydaşlarının doğru ekonomik karar almalarını sağlamak için kullandıkları finansal tablolar ülkeden ülkeye farklılık arz ettiği için küresel bir finansal raporlama standardı gereği doğmuştur. Her ülkenin kendi ekonomik raporlama sistemini kendi mevzuatına göre düzenlediği durumda hem dış yatırımcılar için analiz imkanı zorlaşır hem de çeviriden kaynaklı hata payı artar. Finansal rapor kullanıcılarının doğru yatırım kararı alması yapılan analizlerin doğruluğuna ve analizdeki hata payının en aza indirgenmesine bağlıdır ve bu da ortak bir finansal raporlama aracılığıyla mümkündür. UFRS'nin uygulanmaya başlamasıyla birlikte muhasebe ve finansal raporlamada ortak bir standart belirlenerek ortak bir finansal dil yaratılmış bölgesel uygulama farklılıkları nedeniyle uluslararası piyasalarda ortaya çıkan yatırım riski en aza inmiştir (Kaya & Utku, 2019, s. 29).

Uluslararası Muhasebe Standartları işletmelerin dönem sonu mali tablolarını sunuş şekillerine birlik ve bütünlük sağlamak amacıyla uluslararası kurallar getiren yazılı bir metindir. Finansal tabloların doğru, şeffaf ve ortak bir dilde raporlanması esasına dayanan uluslararası muhasebe standartlarına yönelik çalışmalar ilk defa 1960'lı yıllarda başlamıştır. Muhasebe alanında uluslararası uyumun gerçekleştirilmesi amacıyla Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC), Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü (IOSCO), Birleşmiş Milletler Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) gibi kuruluşlar 1973 yılında Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC)'ni kurmuştur. 2001 yılında ise Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC) yerini Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Komitesine (IASB) bırakmıştır. IASB, IASC'nin geliştirdiği standartları güncellemiş ve oluşturmuş oldukları yeni standartları UFRS olarak isimlendirmeye başlamıştır. Bu standartlar Avrupa Birliği (AB) üye ülkelerinde 2005 yılı itibarıyla uygulanagelmiştir (Kocamaz, 2012, s. 107). IASC 2000 yılında bir vakfa dönüştürülmüş; 2010 yılında da bugünkü adını "Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Vakfı (IFRS Foundation)" almıştır (Güdelci, 2019, s. 201).

Dünyada yaşanan küreselleşmenin etkisiyle Türkiye'nin de bu gelişmeleri takip ederek uluslararası finansal piyasaların ihtiyaçlarına cevap verebilmesi ve AB'ye uyum süreci ile beraber finansal raporlamada standartlaşmaya giderek 2005 yılında UMS-UFRS kapsamında Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) yayınlamıştır (Güleç & Ergi, 2019, s. 259).

Ülkemiz muhasebe sistemine yön veren ticaret ve vergi kanunları ile sermaye piyasası, bankacılık ve sigorta mevzuatı muhasebe ve raporlamaya ilişkin farklı hükümler içermesi nedeniyle işletmelerin farklı esaslara dayalı finansal tablolar düzenlemesine neden olmaktadır. Bu düzenlemelerde yer alan farklı mevzuatlar nedeniyle finansal tabloların karşılaştırılabilir olma özelliğini kaybetmesine neden olmaktadır (Şahin, 2010, s. 24).

Literatürde, Türkiye'de UFRS tablolarının piyasa üzerindeki etkileri yaygın olarak incelenmiş olsa da VUK'a göre hazırlanan tabloların piyasa üzerindeki etkisi genellikle göz ardı edilmiştir. Literatürdeki bu belirgin boşluk, çift yönlü raporlama zorunluluğu olan Türkiye'de bu tür tabloların yatırımcı davranışları üzerindeki etkilerinin yeterince araştırılmamış olmasından kaynaklanmaktadır. Bu çalışmada, VUK ve UFRS tablolarının açıklanmasının hisse senedi fiyatlarına olan etkilerinin neler olduğu ve hangi faktörler tarafından belirlendiği incelenerek bu boşluğun doldurulması hedeflenmektedir. Çalışmada, Türkiye'deki çift yönlü raporlama zorunluluğunun hisse senedi fiyatlarına olan etkileri kapsamlı ve detaylı bir şekilde incelenerek, finansal raporlamanın piyasa dinamikleri üzerindeki rolünün ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır.

Bu kapsamda bu tez çalışmasının birinci bölümünde teorik çerçeve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) tanımı, önemi, gelişimi ve ortaya çıkışı ele alınmış olup UFRS'nin gelişiminde rol alan önemli kurumlara değinilmiş ve ABD, AB ve İngiltere'de UFRS'ye yönelik gelişmeler ele alınmıştır.

Tez çalışmasının ikinci bölümünde Türkiye'de Uluslararası Finansal Raporlama Standartları(UFRS)'na geçiş süreci, uluslararası raporlamaya geçişle birlikte Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK), Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme

Kurumu (BDDK) gibi kurumların bu sürece uyum kapsamında yaptığı çalışmalar, Türk Ticaret Kanunu (TTK) mevzuatında uyum süreci kapsamında yapılan düzenlemeler, Türkiye’de uluslararası standartlara göre finansal raporlama ve VUK hükümlerine göre finansal raporlama arasındaki farklara değinilmiştir.

Üçüncü bölümünde, Finansal Tablolar ve Etkin Piyasalar hipotezi teorik çerçevede ele alındıktan sonra VUK ve TFRS mali tablolarının kamuya açıklanmasının etkin piyasalar hipotezi kapsamında değerlendirilmesi yapılmıştır.

Son olarak dördüncü bölümde ise finansal tablo açıklamalarının pay fiyatlarına etkisi olay analizi kapsamında incelenecektir. Bu çerçevede, çalışmada olay analizi (event study) yöntemi kullanılarak, duyuruların öncesi ve sonrasındaki anormal getiriler hesaplanmaktadır. Araştırma kapsamında ayrıca, lojistik regresyon yöntemiyle, bilgi asimetrisi, karlılık, ROA, Tobin's Q ve varlık yapısının (maddi ve maddi olmayan varlıklar) vb. literatüre uygun olarak belirlenen değişkenlerin piyasa tepkileri üzerindeki etkileri inceleme konusunu oluşturmaktadır. Ana bulgular, VUK duyurularının genellikle negatif, UFRS duyurularının ise pozitif piyasa tepkileri yarattığını göstermektedir. Ayrıca, lojistik regresyon modellerinde kullanılan bağımsız değişkenlerin çoğu, özellikle bilgi asimetrisi, kaldıraç ve maddi duran varlıklar gibi değişkenler, bağımlı değişkeni açıklamada etkili olmuş ve modelin açıklayıcı gücünü desteklemiştir. Çalışma, önce literatür taramasını ve teorik çerçeve sunulacak, ardından metodoloji ve ampirik bulgular tartışılacak, son olarak ise sonuçlar ve önerilerle tamamlanacaktır.

1. BÖLÜM

UFRS'NİN GELİŞİMİ

1.1. ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI

Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS), yeni adıyla Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS), işletmelerin dönem sonu mali tablolarını sunuş şekillerine birlik ve bütünlük sağlamak amacıyla uluslararası kurallar getiren yazılı bir metindir. (Kocamaz, 2012, s. 106). Finansal raporlama için daha ayrıntılı gereklilikleri düzenleyen ve UMS'den daha geniş bir muhasebe uygulama yelpazesini kapsayan UFRS, finansal raporlamada şeffaf, güvenilir ve karşılaştırılabilir özelliklere sahip evrensel muhasebe standartları oluşturarak yatırımcıların ekonomik karar alma sürecinde farklı ulusal uygulamalar nedeniyle ortaya çıkan hata payını en aza indirerek evrensel kurallar oluşturma amacı taşımaktadır.

Her ülkenin ulusal bazda düzenlediği muhasebe uygulamalarındaki farklılıklar, uluslararası piyasalar ve yatırımcılar için analiz riskinin yanında ekstra maliyetlere neden olmaktadır. Bu nedenle küresel bazda bir standart kurma gereği doğmuştur. Finansal raporlama standartlarının tek bir çerçevede toplanması, işletmelerin ve sektörlerin karşılaştırılabilirliğini artırma, farklı muhasebe standartlarına göre mali tablo hazırlama zorunluluğunu ortadan kaldırma, sermaye maliyetlerini düşürme, şeffaf bilgi ile piyasalara giriş-çıkışı kolaylaştırma, rekabeti artırma ve yatırım kaynaklarının daha verimli dağıtılmasını sağlayarak ekonomik büyümeyi teşvik etme gibi avantajlar sunabilir (Pirgaip, 2003, s. 5). Bu standartlar ile işletmelerin mali durumunu gerçeğe uygun şekilde yansıtmak için mali tabloları etkileyecek her bir işlemi doğru ve gerçeğe uygun şekilde yansıtmak amacıyla dipnotların kullanımı büyük önem arz etmektedir. Söz konusu standartlar yatırımcıya finansal tabloları karşılaştırma imkanı sunarak finansal tabloların daha şeffaf ve anlaşılabilir hale gelmesini sağlamıştır. Ayrıca uluslararası standartlar işletmelerin mali durumu inceleyen paydaşlar için gerçeğe uygun finansal tablolar oluşturarak piyasaya olan güveni arttırmak açısından büyük fayda sağlamaktadır (Atmaca & Çelenk, 2011, s. 115-116).

1.1.1. Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Niteliksel Özellikleri

UFRS finansal piyasanın ana paydaşları olan yatırımcılara, borç verenlere veya finansal piyasanın diğer paydaşlarına yararlı bilgiler sunmak için çeşitli özellikler içermektedir. Bu özellikler, işletmeler tarafından yayımlanan finansal raporların gerçeğe uygun, şeffaf olmasını ve güvenilir bilgiler içermesini sağlayarak finansal rapor kullanıcılarına ulaştırma amacı taşır. Finansal bilgilerin kullanıcılarına olan faydasını ölçmek için çeşitli kriterler geliştirilmiştir. Bunlar; finansal bilgilerin karşılaştırılabilir, doğrulanabilir, anlaşılabilir olması ve zamanında sunulmasıdır. Ayrıca faydalı bir finansal bilginin, kullanıcı ihtiyaçlarına uygun olması ve açıklanmak istenen hususu açıklama amacına uygun bir şekilde sunulması gerekir. Bu özellikler temel ve destekleyici niteliksel özellikler olarak sınıflandırılabilir (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, 2011).

1.1.1.1. Temel Niteliksel Özellikler

Temel niteliksel özellikler, ihtiyaca uygunluk ve gerçeğe uygunluktur. Finansal raporlar, kullanıcıların ekonomik kararlar alırken ihtiyaç duyduğu bilgileri içermesi ve gelecekteki olayları tahmin etme veya geçmiş olayları doğrulama konusunda kullanıcılara yardımcı olması açısından ihtiyaca uygun bir şekilde sunulmalıdır. Finansal bilgilerin doğru, tam, tarafsız ve yanlılık içermeyen bir şekilde hazırlanması gerektiğinden gerçeğe uygunluk da bir başka niteliksel özelliktir. Bu özellik, bilgilerin gerçeği yansıttığına dair finansal piyasanın paydaşlarına güvence verir (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, 2011).

1.1.1.2. Destekleyici Niteliksel Özellikler

Finansal raporların karşılaştırılabilir, doğrulanabilir, zamanında sunum ve anlaşılabilir olması, ihtiyaca uygun ve gerçeğe uygun bir şekilde sunulan finansal bilginin faydasını arttıran destekleyici niteliksel özelliklerdir. Finansal bilgi kullanıcıları doğru yatırım kararı alabilmek için aynı işletmenin farklı dönemlerine veya farklı işletmelerin aynı dönemine ait finansal tabloları karşılaştırabilmelidir. Bu nedenle, raporlamada kullanılan

muhasabe politikaları ve yöntemleri tutarlı olmalı ve gerekli ise yapılmak istenen önemli değişiklikler anlaşılır bir şekilde açıklanmalıdır. Finansal bilgilerin doğrulanabilir olması, aynı yöntemler kullanılarak benzer sonuçlara ulaşabilmeyi gerektirir, bu da bilginin güvenilirliğini artırır. Finansal bilgiler, ayrıca kullanıcıların kararlarını etkileyebileceği süre içerisinde sunulmalıdır. Aksi takdirde bilgilerin gecikmesi, onların değerini ve geçerliliğini azaltabilir. Son olarak finansal bilgiler, bilgiyi kullanacak olan kişiler tarafından anlaşılabilir olmalıdır. Bunun sağlanması için raporların sade ve açık bir dilde sunulması gerekir (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, 2011).

1.1.2. Kural ve İlke Bazlı Standartlar

1.1.2.1. İlke Bazlı Standart

UFRS tarafından benimsenen ilke bazlı standartlar daha genel ilkeler sunan, az kural içeren ve kullanıcının yorumunu katabildiği temel nitelikteki prensiplerdir. Bu standartta özün önceliği kavramı ön plana çıkmaktadır. İlke bazlı standartlar, kullanıcılar tarafından bilgi ve tecrübelerine göre yorumlanacağı için aynı işlemler farklı bakış açısına sahip kullanıcılar tarafından farklı şekilde yorumlanabilir. Bu yüzden bu standartlar kullanıcıların yorumuna açık bir durum yarattığı için finansal raporlamanın temel niteliklerinden olan finansal raporların karşılaştırılabilirlik özelliğine gölge düşürme ihtimali vardır (Kaytmaz Balsarı & Dalkılıç, 2007, s. 110).

1.1.2.2. Kural Bazlı Standart

Kural bazlı standartlar ise finansal rapor kullanıcısının yorumunu gerektirmeyen kesin hükümler içeren standartlardır. Kural bazlı olan Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartları (US GAAP) Amerika'da uygulanmaktadır. US GAAP'in kesin kurallar ile birçok uygulama rehberi içermesi ve kurallara ilişkin istisnaların detaylı olarak belirtilmesi nedeniyle kural bazlı olarak nitelendirilmektedir. Bu tür standartlar finansal raporların karşılaştırılabilir ve tutarlı olma özelliğini öncelediği için kesin kurallar içermektedir. Ancak bu standartta ekonomik işlemlerinin muhasabe standartlarındaki

kurallara göre düzenlenmesi ve çok detay içeren kurallar içermesi nedeniyle anlaşılabilirliğinin azalması ihtimali vardır (Kaytmaz Balsarı & Dalkılıç, 2007, s. 111)

1.2. UFRS'NİN ÖNEMİ VE ORTAYA ÇIKIŞI

Küreselleşmenin giderek arttığı dünya ekonomisinde hem şirketler hem de yatırımcılar bölgesel düzeyden küresel düzeye doğru hareket halindedir. Böyle bir sermaye ve para akışının olduğu dünyada finansal rapor kullanıcılarının doğru yatırım kararı alması yapılan analizlerin doğruluğuna ve analizdeki hata payının en aza indirgenmesine bağlıdır. Her ülkenin kendi finansal raporlama sistemini kendi mevzuatına göre düzenlediği durumda hem dış yatırımcılar için analiz imkanı zorlaşır hem de çeviriden kaynaklı hata payı artar. Böylece dış kaynak imkanı azalır ve sermaye hareketliliği bölgesel düzeyden küresel düzeye erişme imkanına kavuşamaz. Bu yüzden küresel düzeyde bir sistem kurup para ve sermaye hareketliliğinin de bölge düzeyinden küresel düzeye çıkarılmasına olanak tanıyan bir finansal sistemin kurulması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. UFRS'nin uygulanmaya başlamasıyla birlikte muhasebe ve finansal raporlamada ortak bir standart belirlenerek ortak bir finansal dil yaratılmış ve bunun sonucunda bölgesel uygulama farklılıkları nedeniyle uluslararası piyasalarda ortaya çıkan yatırım riski en aza indirmiştir (Kaya & Utku, 2019, s. 29).

Teknolojik gelişmeler, ekonomik faaliyetlerin gelişmesi ve genişlemesi ile ülke sınırlarını aşan sermaye hareketleri, çok uluslu şirketlerin yeni sermaye arayışı ve uluslararası yatırımcıların yatırım kaynaklarını genişletme isteği sonrasında ülkeler arasındaki farklı raporlama sistemini tek bir ortak standarda dönüştürme girişiminde etkili olan faktörlerdir. Her ülkenin farklı finansal raporlama tekniği nedeniyle finansal raporların analizi ve yorumlanmasında yaşanan zorluklar ve bunun yol açtığı hata payı ortak bir muhasebe dilinin uygulanması sayesinde en aza indirilmiştir (Pirgaip, 2003, s. 10).

Uluslararası muhasebe standartları sayesinde özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından kendi ülkelerine yatırımcı çekme imkanı ve yatırımcı için ise etkili bir analiz imkanı doğmuştur. Bu standartlar ortak bir dilde kaleme alındığı için hem yatırımcı için ekstra

maliyet durumu söz konusu olmaz hem de farklı bir dilden kaynaklı analiz hatası en aza indirilerek daha doğru yatırım kararı alınmasını sağlar (Pirgaip, 2003, s. 10).

Finansal tabloların doğru, şeffaf ve ortak bir dilde raporlanması esasına dayanan uluslararası muhasebe standartlarına yönelik ilk çalışmalar 1960'lı yıllarda başlamıştır. Muhasebe alanında uluslararası uyumun gerçekleştirilmesi amacıyla IFAC, IOSCO, OECD gibi kuruluşlar 1973 yılında IASC'yi kurmuştur. 2001 yılında IASC yerini IASB'ye bırakmıştır. IASB, IASC'nin geliştirdiği standartları güncellemiş ve oluşturmuş oldukları yeni standartları UFRS olarak isimlendirmeye başlamıştır. IASB ayrıca IASC tarafından oluşturulmuş olan mevcut standartları bu standartların ismini değiştirmeden benimsemiştir. Söz konusu standartlar AB üye ülkelerinde 2005 yılı itibarıyla uygulanmaya başlanmıştır. Ancak IASC'nin yaptırım gücü olmaması nedeniyle eleştirilere maruz kalmıştır (Kocamaz, 2012, s. 107).

IASC 2000 yılında vakıf haline dönüştürülmüş olup, 2010 yılında "Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Vakfı (IFRS Foundation)" almıştır (Güdelci, 2019, s. 201).

1.3. UFRS'İN GELİŞİMİNDE ROL ALAN ÖNEMLİ KURUMLAR

Uluslararası düzeyde muhasebe mesleğinin ve uluslararası standartların gelişimi çeşitli kurumlar tarafından yönetilmektedir. Bu kurumların bağımsız hareket etmesi, toplumu gözetken, yatırımcı ve pazar paydaşlarına hesap veren muhasebe uygulamaları geliştirmiş ve UFRS'nin uluslararası muhasebe standartları olarak varlığını sürdürmesini sağlamıştır (Güdelci, 2019, s. 200).

1.3.1. Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASB)

UMS'yi oluşturmakla sorumlu olan IASC Haziran 1973 yılında ABD, Avustralya, Almanya, Japonya, Kanada, Fransa, İrlanda, Meksika, İngiltere ve Hollanda muhasebe kurumlarının anlaşmasıyla kurulmuştur (Güdelci, 2019, s. 200). IASC 1973- 2001 arasında muhasebe standartlarının belirlenmesinden sorumlu olmuş ve 2001 yılında yeniden yapılarak IASB olarak faaliyet göstermeye devam etmiştir. Komite uluslararası muhasebe standartları oluştururken çeşitli kurallar komiteye rehberlik

etmektedir. Komitenin takip ettiği bu kurallar tüm standartlar ve taslaklar için geçerlidir. Komite ana tüzüğüne aykırı olmamak şartıyla çalışma yöntemini istediği şekilde belirleyebilmektedir. IASC tarafından muhasebe standartları oluşturulurken belirlenmiş bir standart konusu gündeme alınır ve daha sonra bu kurulun Standart Geliştirme Komitesi belirlenen konu üzerinde araştırma yaparak kurula yapılması gereken işlemler hakkında bilgi sunar. Ayrıca değişik ülkelerdeki IASC üyelerinin görüşleri alınmak üzere kurulun da katkısıyla bir taslak hazırlanarak üyelere gönderilir. Yapılan bu çalışmalarda danışma grubu ile konu ele alınarak ulusal standart oluşturucu kuruluşlarla da irtibata geçilir (Kiracı & Köse, 2002, s. 51-53).

IASC, üye ülkelerin muhasebe standartlarına uyumu konusunda zorunluluk getirmeden ülkelerin özel durumlarını gözeterek ikna yolu ile uluslararası uyumu sağlamaya çalışmıştır. IASB ise bu komitenin yerini aldıktan sonra oluşturulan standartları UFRS olarak adlandırmıştır (Güdelci, 2019, s. 201)

1.3.2. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB)

IASB, muhasebe standartlarını geliştiren bağımsız bir özel sektör kuruluşudur. IASB, muhasebe standartlarının geliştirilmesi, oluşturulması ve faaliyetlerinden tek başına sorumlu olan bir kuruldur. IASB, IFRS vakfının gözetimi altında faaliyet göstermektedir. IFRS Vakfı, IASC'ın 2000 yılında vakıf haline dönüştürülmüş ve 2010 yılında Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Vakfı (IFRS Foundation) adını almıştır. IFRS Vakfı ve IASB'ın faaliyetlerinin gözetim ve yönetiminden IFRS vakıf üyeleri sorumludur. Ayrıca IASB'ın bağımsızlığının korunması, çeşitli komitelere ve kurullara atamalar yapılması ve organizasyonunun finansmanından vakfın üyeleri sorumludur. Vakfın mütevelli heyeti vakfın yönetimini üstlenmektedir. Dünyanın farklı yerlerinden seçilmiş 22 kişiden oluşan mütevelli heyeti standart belirleme işinden daha çok stratejik konulardan sorumludur. Mütevelli üyelerinin altısı Kuzey Amerika'dan, altısı Avrupa'dan, altı mütevelli üyesi Asya'dan ve dört mütevelli üyesi dünyanın geri kalan yerlerinden seçilmektedir (Güdelci, 2019, s. 203-204).

1.4. DÜNYADA UFRS UYGULAMALARI

1.4.1. UFRS Uygulayan Ülkeler

UFRS, dünya genelinde birçok ülkede uygulanmaktadır. Aşağıda yer alan tabloda, UFRS standartlarına izin verilen ve verilmeyen ülkeler hakkında detaylı bilgiler yer almaktadır (Büyüktopçu, 2009, s. 177-182). Ancak söz konusu bilgilerin www.ifrs.org web sitesinde yer alan bilgiler dikkate alınarak güncellendiğinin belirtilmesine fayda görülmektedir. Söz konusu güncel verilere <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/use-of-ifrs-standards-by-jurisdiction/#use-of-ifrs-accounting-standards-by-jurisdiction> bağlantısından ulaşılabilmektedir.

Tablo 1: UFRS'lerin Dünyada Uygulanma Düzeyi

Ülke	UFRS İzin Yok	UFRS İzin Var	Borsada İşlem Gören Bazı Yerel Şirketler İçin Zorunlu	Borsada İşlem Gören Tüm Yerel Şirketler İçin Zorunlu
ABD	X			
Almanya				X (a)
Arjantin			X (Bankalar ve sigorta şirketleri hariç)	
Arnavutluk				X
Avusturya				X(a)
Avustralya				X(b)
Azerbaycan				X
Bahama Adaları				X
Bahreyn				X
Bangladeş				X
Barbados				X
Belçika				X(a)
Belize	Borsa yok. Şirketler UFRS'yi kullanabilir.			
Benin				X
Beyaz Rusya				X
Birleşik Arap Emirlikleri				X
Birleşik Krallık				X(a)
Bhutan		X		
Bolivya	X			
Bosna Hersek				X
Botsvana				X
Brezilya	X			X

Brunei	Borsa yok. Şirketler UFRS'yi kullanabilir.			
Bulgaristan				X
Burkina Faso				X
Çekya				X(a)
Çin	X			
Danimarka				X(a)
Dominika				X
Dominik Cumhuriyeti				X
Ekvator				X
El Salvador				X
Endonezya	X			
Ermenistan				X
Estonya				X(a)
Fiji				X
Fildişi Sahilleri				X
Filipinler				X
Finlandiya				X(a)
Fransa				X(a)
Gana				X
Guatemala		X		
Guyana				X
Güney Afrika				X
Güney Kıbrıs				X(a)
Gürcistan				X
Haiti				X
Hırvatistan				X
Hindistan	X			
Hollanda				X(a)
Honduras				X
Hong Kong				X
İran				X
İrlanda				X(a)
İspanya				X(a)
İsrail				X
İsveç				X(a)
İsviçre		X		
İtalya				X(a)
İzlanda				X(a)
Jamaika				X
Japonya		X		
Kamboçya				X
Kanada				X
Karadağ				X
Katar				X
Kayman Adaları		X		
Kazakistan				X
Kenya				X

Kırgızistan				X
Kolombiya				X
Güney Kore				X
Kostarika				X
Kuveyt				X
Lesotho	Borsa yok. Bankalar için UFRS zorunlu.			
Letonya				X(a)
Liechtenstein				X(a)
Litvanya				X(a)
Lübnan				X
Lüksemburg				X(a)
Macaristan				X(a)
Macau	Borsa yok. Şirketler UFRS'yi kullanabilir.			
Makedonya				X
Malavi				X
Malezya	X			
Maldivler				X
Mali				X
Malta				X(a)
Mauritius				X
Meksika				X
Mısır	X			
Moldova				X
Myanmar	X			
Namibya				X
Nepal				X
Nijer				X
Nikaragua				X
Norveç				X(a)
Özbekistan				X
Pakistan				X
Panama				X
Papua Yeni Gine				X
Paraguay		X		
Peru				X
Polonya				X(a)
Portekiz				X(a)
Romanya				X(a)
Rusya Federasyonu				X
Srbistan				X
Sierra Leone				X
Singapur	X			
Slovenya				X(a)
Slovakya				X(a)
Sri Lanka	X			
Surinam		X		
Suriye	X			

Suudi Arabistan	X			
Şili				X
Tacikistan				X
Tanzanya				X
Tayland				X
Tayvan				X
Togo				X
Trinidad ve Tobago				X
Türkiye				X
Uganda		X		
Ukrayna				X
Umman				X
Uruguay				X
Ürdün				X
Venezuela				X
Vietnam	X			
Yemen	Borsa yok. Bankalar için UFRS zorunlu.			
Yeni Zelanda				X(b)
Yunanistan				X(a)
Zambiya				X
Zimbabve				X
(a)Denetim raporu ve sunum esaslı AB tarafından kabul edilen UFRS'ye yöneliktir. (b)UFRS ile uyumlu olduğuna dair bir açıklama dipnotlarda ve denetim raporunda belirtilir.				

Kaynak: Deloitte Touche Tohmatsu. UFRS Cep Kitapçığı, 2008, ss. 14–20.

1.4.2. Çeşitli Ülkelerdeki UFRS'ye Yönelik Gelişmeler

1.4.2.1. Amerika Birleşik Devletleri

ABD'de muhasebe standartlarını belirleyen yasal yetkili ABD Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (The Securities and Exchange Commission- SEC)'dur. Yasal yetki bir kamu otoritesine ait olsa da uygulamada ABD'de kamu ve özel sektör düzenlemelerini kapsayan karma bir yapı söz konusudur. 1929 yılında yaşanan finansal bunalım sonrasında çeşitli yasal düzenlemeler yapılarak muhasebe standartlarının oluşturulmasına yönelik adımlar atılmıştır. 1933 Menkul Kıymetler Yasası ve 1934 Menkul Kıymetler Borsası Yasası çıkarılmıştır. 1933 Yasası'nın uygulanmasını sağlamak için kurulan SEC'e, 1934 Yasası ile birlikte, her iki yasa çerçevesinde finansal raporlamayla ilgili düzenlemeleri belirleme yetkisi verilmiştir. SEC, muhasebe konularında çeşitli belgeler

yayımlamış olsa da muhasebe standartları belirleme rolünü denetim ve gözetim fonksiyonuyla sınırlamış ve muhasebe ile bağımsız denetim için kuralların belirlenmesinde, Amerikan Yetki Belgeli Kamu Muhasebecileri Enstitüsü (AICPA) gibi özel sektör düzenleyici kuruluşlarının etkili olmasına izin vermiştir (Başpınar, 2004, s. 42-43).

ABD’de muhasebe standartları oluşturulmasında etkili olan düzenleyici kuruluşlar açısından yaşanan gelişmeleri üç döneme ayırmak mümkündür. Birinci dönem, AICPA’nın etkin olduğu “1939–1959 AICPA Muhasebe Prosedürleri Komitesi (AICPA-CAP)’dir. İkinci dönem, “1959–1973 Muhasebe Prensipleri Kurulu (APB) dönemi ve son dönem 1973 yılında kurulan ve günümüzde de muhasebe standartları oluşturulması fonksiyonunu yerine getiren Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB)’dur (Şahin, 2010, s. 20-21).

Muhasebe Prosedürleri Komitesi (CAP)’nin başarısızlıklar yaşaması nedeniyle CAP yerine kurulan APB de kaldırılarak kurulan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB) her iki kuruluşun da yerini almıştır. Muhasebe ve finansal raporlama alanlarında var olan standartları uyumlaştırmak ve yeni standartlar oluşturmak bu kurulun öncelikli amacıdır. FASB ve IASB tarafından 2002 yılında Norwalk, Connecticut’da düzenlenen ortak bir basın toplantısı sonrasında Amerikan Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri (US GAAP) ile UFRS’nin birbiriyle uyumlu hale getirilmesiyle ilgili çalışmalar yapılmıştır. Akabinde bu iki kurum Norwalk Anlaşması’nı imzalayarak aralarındaki mutabakat sürecine resmîyet kazandırmıştır (Güleç & Ergi, 2019, s. 264-265).

SEC’nin halka arz edilen yabancı firmaların finansal tablolarını UFRS’ye uygun hazırlamalarına yönelik kuralları benimsemesi 2007 yılında gerçekleşmiştir. Bu noktada önemli olan ABD’nin gelişmiş menkul kıymet borsası ve dünyadan birçok şirketin bu borsada yer almasından dolayı muhasebe standartlarının uluslararası bir standart haline getirilmesinde ABD’nin uluslararası muhasebe standartlarını benimsemesi önemlidir (Şahin, 2010, s. 21).

1.4.2.2. Avrupa Birliği

AB, üye ülkelere getirilen yasal düzenlemeler olan direktifler aracılığıyla muhasebe uyumlaştırmasını sağlamıştır. Bu direktifler muhasebe kurallarını AB üyesi ülkelerin hepsinde yürürlüğe soktuğu için muhasebe uyumlaştırmasına büyük katkı sağlamıştır (Büyüktopçu, 2009, s. 23). AB, muhasebe uygulamalarının uyumlaştırılması için yayınladığı yönergeleri “Şirketler Hukuku Yönergeleri” başlığı adı altında yayınlamıştır (Özkan & Terzi, 2010, s. 24).

Tablo 2: Avrupa Birliği Şirketler Hukuku Yönergeleri.

Yönergeler	Tarih	Uyumlaştırılan Konular
Birinci	1968	Şirket tescilleri; şirketlerin ve yöneticilerin yetkileri
İkinci	1976	Kamu ve özel şirketler arasındaki fark
Üçüncü	1978	Şirket birleşmeleri
Dördüncü	1978	Muhasebe formatları, kuralları ve limited şirketleri dipnot açıklamaları
Altıncı	1982	Şirket Tasfiyeleri
Yedinci	1983	Konsolidasyon kuralları
Sekizinci	1984	Denetçilerin yetkileri, terfi ve azil kuralları
On Birinci	1989	Avrupa Birliği şirketleri olmayanlarla ilgili açıklamalar
On Üçüncü	1989	Devralmalar

Kaynak: Özkan ve Terzi, 2010, s. 24

Yukarıda yer alan tabloda muhasebe ve denetim mesleğine yön veren yönergeler; dördüncü, yedinci ve sekizinci yönergelerdir. Uluslararası muhasebe standartlarına uyum çalışmaları ise dördüncü ve yedinci yönergelerle uygulamaya sokulmuştur (Gürel, 2015, s. 26).

1978 yılında yayınlanan Dördüncü Direktif ile sermaye şirketleri tarafından düzenlenen finansal tabloların biçimsel yapısı, kapsamı ve değerlendirme ilkelerine yönelik düzenlemeler getirilmiştir (Çelik S. , 2013, s. 37). Bu direktif ile kamuya doğru, güvenilir bilgi sunma

ve üye ülkelerde yayınlanan finansal tabloları karşılaştırma imkanı sunarak muhasebe uygulamalarını uyumlaştırmayı amaçlanmıştır (Gürel, 2015, s. 26). Yedinci Direktif, grup şirket faaliyetlerinin konsolide edilmesini düzenlerken finansal tabloların kim tarafından hazırlanacağını üye ülkelere bırakmıştır. Sekizinci Direktif ise muhasebe denetimi yapan denetçilerin nitelikleriyle ilgilidir (Çelik S. , 2013, s. 37).

Muhasebe kapsamında yayınlanan yönergelerde teknik eksiklerin olması ve bu yönergeler doğrultusunda üye ülkelerin kendi mevzuatlarına güncelleme çalışmalarını zamanında yapmaması ülkeler arasında farklılıklara neden olmuş ve yönergeler zamanla yetersiz kalmıştır (Gürel, 2015, s. 26).

Avrupa Komisyonu 1990 yılında bir konferans düzenleyerek uluslararası muhasebe standartları ile AB ülkeleri tarafından uygulanacak muhasebe standartlarının uyumlaştırılması amacıyla Muhasebe Tavsiye Forumunu kurmuştur (Şahin, 2010, s. 19).

Söz konusu Forum ve AB yetkili organları tarafından 1995 yılında “Muhasebe Uyumu: Uluslararası Uyum Karşısında Yeni Bir Strateji” başlıklı yayınlanan tebliğde uluslararası muhasebe standartlarının belirlenmesi ve uygulanmasında UMS ile uyumlu hale getirilmesi AB’nin yeni stratejisi olmuştur. AB komisyonu tarafından 2000 yılında yayınlanan “AB’nin Mali Raporlama Stratejisi: İleri Gitmek” başlıklı tebliğ ile hisse senetleri borsada işlem gören şirketlerin konsolide mali tablolarını UMS/UFRS’ye uyumlu olması ve muhasebe standartlarının bütün üye ülkelerde aynı biçimde uygulanması yönünde aldığı kararları 2005 yılından itibaren uygulamaya koyarak uluslararası muhasebe standartları tamamen benimsenmiştir (Gürel, 2015, s. 26-27).

1.4.2.3. İngiltere

İngiltere 1947 yılında değiştirilen Şirketler Kanunu ile birlikte 1844 yılında muhasebeyle ilgili ilk düzenlemelere başlamış ve 1900 yılında ise yeni bir kanun çıkararak denetim konusu düzenlemiştir. İngiltere’de 1970 yılına kadar muhasebe uygulamalarına yönelik çalışmalar İngiltere ve Galler Yeminli Muhasebeciler Enstitüsü (ICAEW) tarafından gerçekleştirilmiştir (Başpınar, 2004, s. 44-45).

1970 yılında muhasebe uygulamalarındaki farklılığı ortadan kaldırmak amacıyla muhasebe mesleği mensupları tarafından Muhasebe Standartları Belirleme Komitesi (ASSC) kurulduktan sonra muhasebe uygulamalarında standart oluşturmaya yönelik ciddi gelişmeler yaşanmaya başlamıştır. 1976 yılında ise Muhasebe Standartları Belirleme Komitesi (ASSC) yeniden yapılandırılarak Muhasebe Standartları Komitesi (ASC) adını almıştır (Çelik S. , 2013, s. 45)

Muhasebe Standartları Komitesi 1990 yılında kadar Statements of Standard Accounting Practice (SSAP) adı altında muhasebe standartları ve Statements of Recommended Practice (SORP) adı altında çeşitli düzenlemeler yapmış olsa da muhasebe standartlarının uygulanması için yasal yaptırım gücünün bulunmaması, standartların çok genel olması ve tam olarak kesinlik taşımaması ve oluşturulan standartların kaliteli olmaması gibi çeşitli nedenlerle istenen sonuçları vermemiş ve 1990 yılında İngiltere’de muhasebe standartlarının oluşturulması sisteminin yeniden yapılandırılmasına ihtiyacı doğmuştur (Başpınar, 2004, s. 44)

1989 yılında İşletmeler Kanunu ile muhasebe standartları yayınlayan, standartlara uyumu denetleyen ve sürecin gözetiminden sorumlu kuruluşları onaylama ve bu kuruluşlara gerekli imkânları sağlama yetkisi hükümete verilmiştir. Yapılan bu düzenlemelerden sonra yeni sistemde standart oluşturma sürecinin gözetimi ve etkin işleyişinden Finansal Raporlama Konseyi (FRC) sorumludur. Endüstri, ticaret, muhasebe mesleği gibi değişik çevrelerin temsilcilerinden üyelerin olması nedeniyle ilgili çevrelerin standart oluşturma sürecinde dikkate alınmaları sağlanmıştır. Belirlenen standartlara aykırı uygulamalarla mücadele etmek üzere oluşturulan bir diğer kuruluş Finansal Raporlama Gözetim Heyeti (FRRP)’dir. Bu kuruluşun, muhasebe standartlarına uyumu denetleme, ortaklar, borsa veya finans basını gibi kaynaklar aracılığıyla ulaşılan ihbarlar hakkında inceleme yapma görevleri vardır (Başpınar, 2004, s. 44-45)

İngiltere ve ABD sistemleri benzerlik gösterse de İngiltere sisteminde sermaye piyasası düzenleyici kuruluşunun etkinliği söz konusu değildir. Ancak her iki ülkede de standart oluşturma sürecine başlangıçta meslek örgütleri hâkimken bu yapının değiştirilmesiyle sadece muhasebe meslek örgütlerinin değil finansal tablo hazırlayıcıları ve kullanıcıları

gibi tüm ilgili çevrelerin görüşlerinin sürece katılmasını sağlamaya yönelik bir yapılanmaya gidilmiş ve yasal yaptırım gücü daha belirgin hale gelmiştir (Çelik S. , 2013, s. 46)

2. BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARINA GEÇİŞ SÜRECİ

2.1. TÜRKİYE’NİN UFRS’YE GEÇİŞ TARİHÇESİ

Türkiye’de muhasebe uygulamalarında önce Fransız mevzuatının daha sonra Alman mevzuatının etkisi olmuştur. ABD ile olan ilişkilerin gelişmesiyle 1950 yılından sonra ise muhasebe sisteminde Amerikan sisteminin etkisi görülmeye başlanmıştır. Türkiye’nin AB’ye tam üyelik başvurusunda bulunması sonrasında AB mevzuatının ve son zamanlarda da UFRS’nin etkisi söz konusudur (Şahin, 2010, s. 23).

Türkiye AB üyeliğine aday ülke olarak 2005 yılında UFRS’ye uygun olarak raporlamaya geçmiş olsa da aslında bunun kökeni 1980’lerde yaşanan serbest piyasaya geçiş süreci ile birlikte uluslararası standartlara uyumlu ulusal raporlama ile gelişmeye başlamıştır (Kaya & Utku, 2019, s. 30-31).

Dünyada yaşanan küreselleşmenin etkisiyle Türkiye’nin de gelişmeleri takip ederek uluslararası finansal piyasaların ihtiyaçlarına cevap verebilmesi ve AB’ye uyum süreci ile beraber finansal raporlamada standartlaşmaya giderek UMS-UFRS kapsamında TMS/TFRS yayınlanmıştır (Güleç & Ergi, 2019, s. 259).

Ülkemiz muhasebe sistemine yön veren ticaret ve vergi kanunları ile sermaye piyasası, bankacılık ve sigorta mevzuatı muhasebe ve raporlamaya ilişkin farklı hükümler içermesi nedeniyle işletmelerin farklı esaslara dayalı finansal tablolar düzenlemesine neden olmaktadır. Bu düzenlemelerde yer alan farklı mevzuatlar nedeniyle finansal tabloların karşılaştırılabilir olma özelliğini kaybetmesine neden olur. Bu tür farklı uygulamaların ortadan kaldırılması için ülkemizde birçok kurum çeşitli çalışmalar yapsa da yapılan çalışmaların yasal bir yaptırım gücüne sahip olmaması ve muhasebe sistemimizi vergi yasalarının yönlendirmesi nedeniyle sonuç alınamamıştır (Şahin, 2010, s. 24)

Türkiye’de ulusal muhasebe standartlarının oluşturulmasıyla ilgili ilk çalışma ise Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği (TMUD)’nin uluslararası muhasebe standartlarını Türkçeye çevirmesi ve bu standartları yayınlamasıyla başlamıştır. 1973 yılından beri IASC üyesi olarak faaliyet gösteren TMUD bilimsel bir çalışmanın ötesine gidememiştir. Türkiye’de özel sektöre ilişkin ilk muhasebe düzenlemesi ise 1981 yılında kurulan Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından oluşturulmuştur. Ancak bu düzenlemenin kapsamı da sadece SPK’ya dahil işletmelerle sınırlı kalmıştır. Ülkemizde en geniş kapsamlı muhasebe düzenlemesi 06.12.1992 tarih ve 21447 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 1 Sayılı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinin 1994 yılından itibaren yürürlüğe girmesiyle muhasebe uygulamalarında tekdüzen sağlanmış ve büyük küçük bütün işletmelerde aynı muhasebe dili kullanılmaya başlanmıştır (Şahin, 2010, s. 25).

Türkiye Muhasebe Odaları Birliği (TURMOB) bünyesinde oluşturulan Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK), 9 Şubat 1994 yılında çalışmalarına başlamıştır. Bu kuruluş şeffaf, güvenilir, anlaşılır ve karşılaştırılabilir muhasebe ilklerinin gelişmesini sağlayacak ulusal muhasebe standartları belirlemek ve uygulamak üzere kuruluşundan beri uluslararası standartlarla uyumlu standartlar yayınlamış ancak yayınladığı standartların yasal yaptırım içermemesi nedeniyle çalışmaları tavsiye niteliğinde kalmış ve uygulama birliği sağlama imkanı olmamıştır. Bu noktada uluslararası standartlarla uyumlu ulusal muhasebe standart oluşturulması için yaptırım yetkisine sahip bir kurula ihtiyaç doğmuştur. TMUDESK’in görevlerini devralan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip bir kuruluş olarak 2002 yılında faaliyete başlamış olup uluslararası standartlarla muhasebe standartlarını belirleyen tek yetkili kuruluş olmuştur. TMSK 2011 yılında ise Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) olarak yeniden yapılanmıştır. AB 2005 yılından itibaren halka açık olan tüm şirketlerin UFRS’ye tabi olmalarını gerektiren düzenlemeyi onayladıktan sonra SPK, muhasebe standartlarının UFRS ile uyumunun sağlanması amacıyla 2002 yılında çalışma başlatmış ve Sermaye Piyasasında Çalışma Standartları Hakkında Tebliği 2003 yılında yayınlamıştır. Tebliğde UFRS ile uyumlu 33 adet standart bulunmaktadır. Türkiye’de Ocak 2005’den itibaren SPK’ya tabi işletmeler için UFRS’ye uygun raporlama sürecine

geçiş başlamıştır. 2011 yılında ise muhasebe alanında standart oluşturma görevi KGK'nın kurulmasıyla tek elde toplanmıştır. Kurum, UFRS'yi Türkçeye tercüme ederek 'Türkiye Finansal Raporlama Standartları' (TFRS) adıyla yayımlamıştır ve yayımlamaya devam etmektedir (Kaya & Utku, 2019, s. 31-33).

2.2. TÜRKİYE'NİN ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARINA GEÇİŞİNDE ROL ALAN ÖNEMLİ KURUMLAR

2.2.1. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)

2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu 1981 yılında kabul edilip yürürlüğe girmiş ve bu kanunla kurulan SPK, UFRS ile uyumlu muhasebe standartları hazırlamıştır (İbiş & Özkan, 2006, s. 32).

SPK'nın 1988 yılında üyesi olduğu IOSCO, üyelerine UFRS'yi uygulama yönündeki çağrısı ve AB'nin de üye devletler ile üyelik sürecinde bulunanlara UFRS'yi kullanmaları yönünde direktifler vermesi sonrasında SPK'nın da UFRS'yi kabul etmesi zorunlu kılınmıştır (Gürel, 2015, s. 33).

SPK, 25290 sayılı Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ (Seri: XI, No: 25) 15.11.2003 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlaması ile beraber UFRS ile uyumlu 33 adet muhasebe standardı yayınlamıştır. Bu tebliğin amacı, işletmeler tarafından düzenlenecek finansal tablo ve raporların hazırlanması ve ilgililere sunulmasına ilişkin muhasebe ilke ve kurallarını belirlemektir (Şahin, 2010, s. 62).

SPK tarafından yayınlanan bir diğer Seri XI, No:25 sayılı Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ 15.11.2003 tarihinde 25290 sayılı mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bu tebliğ ile hisse senetleri borsada işlem gören şirketler, yatırım ortaklıkları, aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri ile bu işletmelerin bağlı ortaklıkları, müşterek yönetime tabi ortaklıkları ve iştirakleri konumunda olan ve konsolidasyon kapsamı dışında tutulmamış olan şirketlerin UFRS'ye uygun raporlama

yapma zorunluluğu getirilmiştir. Sermaye Piyasası Kanunu'nun 50/a maddesi kapsamında muhasebe, mali tablo ve rapor standartları konularında bankalar ve sigorta şirketleri kendi özel kanunlarındaki hükümlere tabi bırakılmışlardır (İbiş & Özkan, 2006, s. 33)

2.2.2. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK)

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK), Ulusal Finansal Raporlama Standartlarını saptamak ve yayımlamak amacıyla 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na 18.12.1999 tarih ve 4487 sayılı Kanun ile eklenen EK-1'inci madde ile kurulmuştur. Türkiye'de muhasebe standartları çıkartma yetkisinin tek bir kuruluşa verilmesi amacıyla kurulan bu Kurul'un kuruluş gerekçesi, finansal tabloların sunumunda; finansal tabloların ihtiyaca uygun, gerçek, güvenilir, dengeli, karşılaştırabilir ve anlaşılabilir muhasebe ilkelerinin gelişmesini ve benimsenmesini sağlayacak standartları belirlemektir. TMSK internet sitesinde yayımlanan 11.12.2002 tarihli basın açıklamasında; *“Kurul'un globalleşme sürecinde gelişmiş dünya ülkeleriyle aynı muhasebe standartlarını kullanma yönünde niyet belirtmiş olan Türkiye'nin bu çağdaş yaklaşımı doğrultusunda, uluslararası muhasebe standartlarıyla uyumun sağlanması sorumluluğunu üstlenmiş olduğu”* belirtilmiştir (İbiş & Özkan, 2006, s. 33).

TMSK, uluslararası piyasalardaki gelişmeleri yakından izleyerek gelişmiş ülkelerle uyum sağlamak amacıyla Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS/IAS) ile uyumlu standartları 2006 yılının Nisan ayında yayımlamıştır (Şahin, 2010, s. 72).

TMSK, TMSK tarafından yayımlanan TMS'leri taslak metin kabul ederek gerekli düzeltmeleri yaptıktan sonra Türkiye Muhasebe Standardı olarak yayınlamıştır. TMSK'nın standartların temeli olarak UFRS'lere referans vermesi sonucu Türkiye'de UFRS'lerin kabulünde önemli bir adım atılmıştır (Güleç & Ergi, 2019, s. 268).

TMSK, 1 Kavramsal Çerçeve, 9 adet Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS), 29 adet Türkiye Muhasebe Standardı (TMS) ve 26 adet TMS ve TFRS Yorumu yayınlamıştır. KGK'nın 2011 yılında kurulması ile TMSK'nın tüzel kişiliği sona ermiştir (Karabayır, 2012, s. 58).

2.2.3. Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK)

KGK, 26.09.2011 tarih ve 660 sayılı “*Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*” ile Başbakanlıkla ilişkili, kamu tüzel kişiliğini haiz ve idari özerkliğe sahip bir kuruluş olarak kurulmuştur. TMSK’nın muhasebe standartlarını yayınlama ve yürütme yetkilerini devralan Kurul bu yetkilere ek olarak, denetim standartlarını yayınlama, bağımsız denetçileri yetkilendirme ve denetim faaliyetlerini gözetleme gibi yetkilere sahiptir. Uluslararası standartlarla uyumlu Türkiye Muhasebe Standartlarını oluşturmak ve yayımlamak Kurulun görevleri arasındadır. Ayrıca Türkiye Muhasebe Standartları doğrultusunda finansal tabloların; gerçeğe ve kullanıcıların ihtiyaçlarına uygun sunumunu, güvenilirliğini, şeffaflığını, karşılaştırılabilirliğini ve anlaşılabilirliğini sağlamak amacıyla uluslararası standartlarla uyumlu ulusal denetim standartlarını oluşturmak ve yayımlamak gibi görevleri de vardır (Karabayır, 2012, s. 58-59).

6102 sayılı yeni TTK’nın 14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı Resmi Gazetede yürürlüğe girmesiyle Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının tek bir otorite tarafından yayımlanmasına ilişkin düzenleme getirilmiştir. Bu çerçevede uygulamada birliği sağlamak için gerçek ve tüzel kişilerin finansal tablolarını hazırlarken KGK tarafından yayımlanan Muhasebe Standartlarına uymaları TTK’nın 88.maddesinde 26.06.2012 tarihinde yapılan değişiklikle zorunlu kılınmıştır (Gürel, 2015, s. 40).

KGK’nın temel amacı; TMS/IFRS’yi oluşturmak, denetim standartlarını belirlemek ve bağımsız denetçi ile bağımsız denetim kuruluşlarının yetkilendirmesini gerçekleştirmektir (Güleç & Ergi, 2019, s. 268).

2.2.4. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)

Türk Bankacılık Sisteminin gözetim ve denetim görevlerini tek bir çatı altında toplanmak amacıyla BDDK Ağustos 2000’de kurulmuştur. Bankacılık sisteminin gözetim ve denetimi için kullanılan uluslararası standartların Türk Bankacılık Sistemi’ne uyarlanması, bankaların risk ölçümlerinin geliştirilmesi, yönetim tekniklerinin

geliştirilmesi ve iç denetim mekanizmalarının kurulması konularında çalışmalar yürütmektedir. BDDK, Bankaların uluslararası muhasebe standartları ile uyumlu finansal tablolar yayımlamaları için UFRS'ye benzer düzenlemeler içeren Muhasebe Uygulama Yönetmeliği ve bu yönetmeliğe ilişkin 19 adet tebliğ yayınlamıştır (Şahin, 2010, s. 63).

BDDK, bankaların muhasebe iş ve işlemlerinde hesap ve kayıt düzeninde şeffaflık, gerçeğe uygunluk, karşılaştırılabilirlik, anlaşılabilirlik, ihtiyaca uygunluk, etkin finansal raporlama, kayıt dışılığın azaltılması amaçlanarak yayınlanan bir yönetmelikle banka sektörü için TMS/TFRS'ler zorunlu hale getirilmiştir (İbiş & Özkan, 2006, s. 34).

2.3. TÜRKİYE'NİN UFRS'YE GEÇİŞİYLE BİRLİKTE TÜRK TİCARET KANUNU'NDA YAPILAN DÜZENLEMELER

Türkiye'de 1957 yılından beri yürürlükte bulunan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu dünya ticaretinde yaşanan küreselleşme ve bunun getirdiği küresel rekabet nedeniyle yetersiz kalmıştır. Dünyada yaşanan uluslararası ticaret ve finans sistemindeki değişikliklere ayak uydurabilmek için bu alanlarda mevcut hukuki alt yapının küresel sürece uyumlaştırılması gereği doğmuştur. Ayrıca AB adaylık süreci ile beraber sermaye piyasaları ve ticaret hayatına ilişkin hükümlerin AB standartlarıyla uyumlu olması zorunlu kılınmıştır. Tüm bunların sonucunda 1999 yılında başlayan yeni yasa hazırlama çalışmaları ve yeni Türk Ticaret Kanunu (TTK) taslağının 09.11.2005 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na getirilmesi ile süreç başlamış ve 6102 sayılı yeni TTK'nın 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girmesiyle sonuçlanmıştır (Öztürk Çiftçi & Yel, 2013, s. 94).

KGK'nın 17 Kasım 2012 tarih ve 28470 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan kararına göre 6102 sayılı TTK ile TMS/TFRS'lere göre mali tablolarını düzenleyecek işletmelerin kapsamının genişletilerek bağımsız denetime tabi olan tüm şirketler bu kapsama alınmıştır. 6102 sayılı Yeni TTK'nın 88.maddesi ile gerçek ve tüzel kişiler bireysel ve konsolide mali tablolarını oluştururken TMS kavramsal çerçevede bulunan muhasebe ilkelerine ve yorumlarına uymak ve bunları uygulamakla zorunlu kılınmıştır. Finansal tabloların "*Dürüst Resim İlkesine*" uygun olarak çıkarılması gerekliliği TTK'nın 515.

maddesi ile düzenlenmiştir. Yeni TTK, AB'ye uyum süreciyle birlikte şeffaflık ve denetim konularına önem vermekte ve şirketler hukukuna birçok yenilik getirmektedir. Yeni TTK ile halka açık olmayan şirketlerin muhasebe sistemlerini TMS/TFRS ile uyumlu hale getirmeleri zorunlu hale getirilmiştir. Ayrıca, yeni TTK, muhasebe ve denetim uygulamalarında defter tutma, belge düzenleme, envanter ve değerlendirme işlemleri, bağımsız denetim ve muhasebe standartlarının uygulanması konularında yeni düzenlemeler getirmiştir. (Güleç & Ergi, 2019, s. 268-269).

Ülkemizde uygulanmakta olan muhasebe standartlarını uluslararası uygulamalarla uyumlu hale getiren 6102 sayılı TTK, 02.11.2011 tarihinde kurulan KGK'yı muhasebe standartları konusunda yetkilendirmiştir. Yeni TTK ile birlikte finansal raporlamanın artık vergi kanunlarına göre değil UMS/UFRS çevirisi niteliğinde olan TMS/TFRS baz alınarak tutulması öngörülmüştür (Öztürk Çiftçi & Yel, 2013, s. 99). Fakat, bu durum VUK kapsamında vergi beyanına konu edilecek finansal tablolar için uygulama alanı bulamamıştır. Nitekim 6102 sayılı TTK'nın 88. Maddesi gereğince, gerçek ve tüzel kişiler, finansal tablolarını TMS'ye uygun olarak düzenlemek zorunda olsalar da, TTK'nın 64. Maddesi uyarınca, bu kişilerin VUK'a göre defter tutma ve kayıt zamanıyla ilgili hükümlere uyması gerekmektedir. Bu çerçevede, işletmeler muhasebe defterlerini VUK'a göre tutmaya devam etmektedirler. Bu da UFRS ve VUK finansal tabloları arasında farklılıkların devam etmesine neden olan çift başlı bir uygulamaya sebebiyet vermektedir.

2.4. TÜRKİYE'DE ULUSLARARASI STANDARTLARA GÖRE FİNANSAL RAPORLAMA VE VUK'A GÖRE FİNANSAL RAPORLAMA ARASINDAKİ FARKLAR

Dünyada yaşanan uluslararası gelişmeleri takip ederek bu gelişmelere ayak uyduran ülkelerin uluslararası sermaye hareketleri açısından kendisini kısa sürede daha güvenilir hale getirdikleri ve uluslararası piyasalardan uygun maliyetle fon temin edebildikleri finansal piyasalarda ülkelerin finansal raporlama standartlarını UFRS'ye yakınsatma çabaları hızla artmaktadır. Ülkemizde de KGK bu amaçla çalışmalar yürütmektedir. UFRS ile vergi yasaları esas alınarak uygulanan Tek Düzen Hesap Planı (TDHP) arasında

çeşitli farklar söz konusudur. UFRS mevzuatına geçişle birlikte finansal raporlamada şeffaflık düzeyi ile uluslararası piyasalardan fon sağlama imkanının artırılması, fon maliyetlerinin azaltılması, likiditenin artırılması, rekabetin korunması, uluslararası piyasalara entegrasyonun artırılması, yatırımcılar ve kreditorler açısından yatırım risklerinin azaltılması ve karşılaştırılabilirlik imkanlarının geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Türkiye’de uluslararası standartlara göre finansal raporlama ile VUK çerçevesinde raporlama arasındaki farklar, genel olarak raporlama amacı, muhasebe ilkeleri, ölçüm yöntemleri ve açıklama gereksinimleri şeklinde özetlenebilir. Ayrıca uluslararası standartlar, küresel finansal raporlama ihtiyaçlarına hizmet ederken VUK ise yerel vergi mevzuatı ihtiyaçlarına hizmet etmektedir. Dolayısıyla Türkiye’de faaliyet gösteren şirketlerin uluslararası pazarlarda faaliyet göstermek veya finansman sağlamak istemeleri durumunda UFRS’ye göre raporlama yapmaları gerekliken yerel vergi otoritelerine karşı sorumluluklarını yerine getirmek için VUK’a göre raporlama yapmaları gerekir. Finansal araçların (örneğin ticari alacaklar ve borçlar, banka mevduatları ve krediler, vadeli işlemler, opsiyonlar vb.) kaydedilmesi, değerlendirilmesi, değer düşüklüğü karşılıklarının hesaplanması, kıdem tazminatı hesaplama yöntemi, ertelenmiş vergi ve gelir tahakkuku gibi birçok konuda farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıkları kısaca şu şekilde sıralamak mümkündür (Büyüktopçu, 2009, s. 67-69).

- TDHP vergi yönü ağır basan düzenlemeler içerirken UFRS için özün önceliği ve tahakkuk esasları daha büyük önem arz eder.

- TDHP’ye göre bilanço ve gelir tablosu zorunlu olan mali tablolar arasındayken UFRS’de finansal durum tablosu, kar ve zarar tablosu, nakit akış tablosu, özkaynak değişim tablosu ve açıklayıcı dipnotların her raporlama döneminde hazırlanması ve yayınlanması gerekir.

- TDHP’ye göre finansman giderleri, UFRS’ye göre ise yalnızca satışa hazır hale getirilmesi için belirli bir zamana ihtiyaç bulunan özellikli stoklar maliyetlere yansıtılır.

- TDHP'ya göre inşaat maliyetleri ve hakkedişler yapılan iş hazır hale geldikten sonra sonuç hesaplarına aktarılır. UFRS'ye göre ise her dönem için tamamlanan işin yüzdesine göre maliyet ve gelir unsurları gelir tablosuna aktarılır.

- VUK mevzuatına göre varlıklarda değer düşüklüğü söz konusu olduğunda karşılık ayırmak için mahkeme kararı olması gerekirken UFRS'ye göre ise bir varlığın değer düşüklüğüne uğraması veya buna ilişkin bir tahminde bulunulması halinde karşılık ayrılıp gider yazılır.

- UFRS'ye göre özellikli duran varlığın kullanıma hazır hale gelinceye kadar geçen sürede finansman giderlerinin aktifleştirilmesine izin verilirken TDHP'ye göre duran varlıklar kullanıma girdikten sonraki dönemlerde de finansman giderleri aktifleştirilebilmektedir.

- UFRS'ye göre amortisman payı ve süreleri varlığın ekonomik ömrü yada varlıktan sağlanacak ekonomik fayda ile orantılıyken TDHP'de yararlı ömür esası kabul edilir. Ancak vergi mevzuatı, beş yıllık amorti ya da itfa süresi öngörür.

- UFRS'ye göre varlığın kayıtlı değeri ile artık değer arasındaki fark maddi duran varlıkların amortisman değerini verirken, TDHP'de böyle bir uygulama yoktur.

- TDHP'de her yıl yeniden değerlendirme mümkünken UFRS'de yeniden değerlendirme ancak varlıkların gerçeğe uygun değerlerinin kayıtlı değerlerinden önemli oranda farklılık göstermesi durumunda mümkündür.

- UFRS, vergi giderlerini ait oldukları dönemde kayıt altına alır ve gider olarak gösterir. Ticari kâr ile mali kâr arasında farklılıklar oluştuğunda, bilançoda ortaya çıkan geçici farklar ertelenmiş vergi borcu veya ertelenmiş vergi alacağı olarak kaydedilir ve mali tablolarda raporlanır. TDHP'ye göre ise sadece cari dönem vergi karşılığı gösterilir.

- UFRS'ye göre finansal araçlar, finansal yükümlülük ya da özkaynak olarak sınıflandırılırken, TDHP bu konuda sessiz kalmaktadır.

- TFRS'ye göre kıdem tazminatı karşılığı ileride meydana gelecek yükümlülüğün bilanço tarihine indirgenmiş değeri tahmin edilmek suretiyle ayrılır. TDHP'de ise bilanço tarihindeki toplam kıdem tazminatı yükümlülüğü karşılık olarak ayrılır. Ancak bu karşılık vergi yasalarına göre kanunen kabul edilmeyen gider olduğundan hesaplanmamaktadır.

UFRS'ye geçiş sonrasında finansal tablolar üzerinde birçok değişiklik meydana gelmiştir. Bu değişiklikler genel olarak şu şekilde sıralanabilir (Büyüktopçu, 2009, s. 70-108).

- **Raporlama Amacı ve Hedef Kitle**

UFRS, finansal tabloların genel amaçlı raporlamasını hedefler. Bu standartlar, yatırımcılar, analistler ve diğer paydaşlar için finansal bilgilerin şeffaf, karşılaştırılabilir ve güvenilir olmasını sağlarken VUK için asıl amaç, vergi hesaplamalarına yönelik kuralları belirlemektir. VUK'a göre hazırlanan raporlar, vergi matrahının tespit edilmesine yönelik olup vergi otoritelerine yönelik raporlamayı amaçlar. Dolayısıyla uluslararası finansal raporlamada hedef kitle yatırımcılar, finansal analistler, kredi verenler, regülatörler ve diğer dış paydaşlarken VUK için hedef kitle vergi daireleri ve vergi otoriteleridir.

- **Muhasebe İlkeleri ve Ölçüm Yöntemleri**

UFRS, daha çok prensip temelli bir yaklaşımı benimser. Bu yaklaşımda, muhasebe işlemlerinin doğru yansımalarını sağlamak için geniş prensipler ve ilkeler uygulanır. Piyasa değerleri ve güncel değerlendirme yöntemleri kullanılarak finansal araçlar ve varlıklar değerlendirilir. Değerleme işlemlerinde UFRS uygulamalarında genellikle gerçeğe uygun değer, net gerçeğe uygun değer, maliyet bedeli, net gerçekleştirilebilir değer, geri kazanılabilir tutar, net bugünkü değer (iskonto edilmiş maliyet) ve tahmini (varsayılan) maliyet yöntemleri kullanılmaktadır.

VUK, kural temelli bir yaklaşımı benimser. Yani, belirli kurallar ve standartlara uygun muhasebe işlemleri ve vergi hesaplamaları yapılır. Maliyet esaslı muhasebe kullanılır. Duran varlıklar tarihi maliyetleri üzerinden amortismanına tabi tutulur. Gerçek değer ölçümü gibi yöntemler sınırlı bir şekilde uygulanır.

- **Finansal Tabloların İçeriği ve Sunumu**

UFRS’de gelir tablosu, bilanço, nakit akış tablosu, öz kaynaklar değişim tablosu gibi detaylı raporlar içerir. Finansal tabloların yanında kapsamlı açıklamalar ve notlar gereklidir. Bu açıklamalar, finansal durumun ve performansın daha iyi anlaşılmasını sağlar. İşletmeler tarafından uygulanan muhasebe politikaları ve ölçme-değerleme esasları ile ilgili ayrıntılı bilginin dipnotlarda açıklayıcı bilgi şeklinde verilmesi gerekir. VUK gelir tablosu ve bilanço temel raporlardır. Vergi mevzuatına uygun olarak daha sınırlı ve vergi odaklı raporlama yapılır. Ayrıca, vergi beyannamesi ve defter kayıtlarına dayanarak hazırlanır. Açıklamalar genellikle daha az ayrıntılıdır ve vergi mevzuatına uygunluğu ifade eder.

- **Amortisman ve Değer Düşüklüğü**

UFRS’de amortisman varlıkların ekonomik ömrüne göre hesaplanır. Ayrıca, değer düşüklüğü testi belirli aralıklarla yapılır. Varlıkların değer düşüklüğü test edilerek, değer düşüklüğü varsa düşürülür.

VUK’a göre amortisman belirlenen yasal amortisman süreleri ve oranları doğrultusunda hesaplanır. Değer düşüklüğü ise yalnızca varlıkların değer kaybı tespit edilirse, değer düşüklüğü gider olarak kaydedilir.

- **Karşılıklar ve Yükümlülükler**

UFRS şartı bağlı yükümlülükler ve karşılıklar, gerçekleşme olasılığına göre muhasebeleştirilir. Şarta bağlı varlıklar ise yalnızca gerçekleşmesi muhtemel olduğunda

raporlanır. VUK daha ihtiyatlı bir yaklaşım benimser. Genellikle vergi mevzuatı gereği bazı karşılıklar ayrılmaz veya sınırlı ölçüde ayrılır.

- **Gelir ve Gider kavramları**

UFRS gelirlerin ve giderlerin tahakkuk esasına göre tanınması esastır. VUK ise nakit esasına daha yakın bir yaklaşım benimser. Gelir ve giderler fiilen tahsil edildiğinde veya ödendiğinde kaydedilir.

- **Vergi İşlemleri ve Düzeltmeler**

UFRS'ye göre finansal raporlamada gelecek dönem vergi etkileri, raporlamada yer almaz, fakat geçici farklar dikkate alınır. VUK'a göre ise vergi hesaplamaları ve vergi beyannameleri belirli kurallara dayanır. Vergi mevzuatında belirtilen kurallara göre düzeltme yapılır ve vergi dairelerine bildirilir.

- **Raporlama Dönemi ve Raporlama Sıklığı**

UFRS'ye göre finansal raporlamada yıllık finansal raporlama zorunluluğu vardır. Ayrıca, ara dönem raporlamalar (örneğin, çeyrek raporları) da yapılabilir. VUK'a göre ise yıllık vergi beyannamesi hazırlanır. Bunun dışında belirli muhasebe defterleri ve raporlar düzenli olarak tutulur. Ayrıca yıllık vergi beyannameleri ve aylık/üç aylık vergilendirme raporları hazırlanır.

- **Dönem Sonu İşlemleri**

UFRS dönem sonu işlemleri, finansal durumun gerçeği yansıtacak şekilde düzenlenmesini sağlar. Finansal varlık ve yükümlülüklerin yeniden değerlendirilmesi gibi işlemler yapılır. VUK vergi yükümlülüğünü hesaplamak için gerekli olan düzenlemeler yapılır. Vergi avantajları ve teşvikleri dikkate alınarak düzenlemeler yapılabilir.

- **İzleme ve Denetleme**

UFRS’de dış denetim, genellikle bağımsız denetçiler tarafından yapılırken uluslararası muhasebe standartlarına uygunluk, bağımsız denetçiler tarafından incelenir. VUK’ta vergi daireleri tarafından vergi denetimleri yapılır. Vergi mevzuatına uygunluk, vergi müfettişleri tarafından izlenir.

- **Kapsam ve Uygulama Alanı**

UFRS’ye göre finansal raporlama büyük ölçekli şirketler, halka açık şirketler ve uluslararası işlemler yapan firmalar için geçerlidir ve uluslararası çapta standart uygulama gerektirir. VUK ise Türkiye’de vergi mükellefi olan tüm işletmeler için geçerlidir. Türkiye’nin yerel vergi mevzuatına uygunluk gerektirir.

2.5. VERGİ USUL KANUNU İLE TÜRKİYE FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ DEĞERLEME HÜKÜMLERİ AÇISINDAN ARASINDAKİ FARKLAR

Değerleme, işletmenin mevcudiyetinde bulunan varlık ve kaynak kalemlerinin belirli bir tarihte ölçme, sayma veya tartma yoluyla (envanter) elde edilen miktarlarının birim değer ile çarpılması sonucu işletmenin varlık ve kaynaklarının para birimi ile ifade edilmesi işlemine denir. Kısacası işletmenin finansal tablosunda yer alan unsurların değerini belirlemek esas amaçtır. TMS/TFRS’ye göre ise, varlıkların ve kaynakların özelliklerine göre en uygun ölçümlene tekniğinin benimsenmesine imkân sağlayan “dinamik bir değerlendirme” yöntemi benimsenmiştir. Bu yöntemde finansal tablo kullanıcılarına doğru bilginin sunulmasını amaçlayan bilgi tabanlı bakış açısı hakimdir. TMS/TFRS’ye göre işletmenin sahip olduğu varlık ve borçların gerçeğe uygun bir şekilde ölçüldüğünde finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaçlarının en iyi şekilde karşılanabileceği düşüncesinden dolayı “gerçeğe uygun değer” kavramı büyük önem arz eder. TFRS’ye göre değerlendirme ölçüleri; tarihi maliyet, cari maliyet, gerçekleştirilebilir değer ve bugünkü değerdir. VUK’a göre ise değerlendirme, işletmelerin sahip olduğu iktisadi kıymetlerin vergi

matrahlarının hesaplanmasıyla ilgili yapılan bir tespittir. Değerleme günü ise özel dönemler dışında takvim yılının son günüdür. Devletin vergi alacağını güvence altına almak amacıyla vergi kanunlarındaki değerlendirme ölçüleri geliştirilmiştir. Buna göre değerlendirme ölçüleri olarak maliyet bedeli, borsa rayici, tasarruf değeri, mukayyet değer, itibari değer, vergi değeri, rayiç bedel ve emsal bedeli ve ücreti sayılmıştır (Tunçez, 2019, s. 209-212).

2.5.1. Maddi Duran Varlıklar

2.5.1.1. Varlığın Defter Değeri

Maddi duran varlıklar finansal tablolara ilk kayıtlarında hem VUK hem de TFRS'ye göre maliyet bedeli üzerinden muhasebeleştirilir. Ancak söz konusu maliyet bedelinin belirlenmesinde çeşitli farklar bulunmaktadır. TMS 23 Borçlanma Maliyetlerine göre yapımı, inşası veya üretimi uzun bir süreyi gerektiren varlıklar elde edilirken katlanılan maliyetler söz konusu varlığın değerine dahil edilirken VUK hükümlerine göre varlığın özellikli varlık olması durumunda borçlanma maliyetleri varlığın değerine dahil edilir (Avul, 2020, s. 5).

TMS 16'ya göre maddi duran varlıkların günlük bakım ve onarım maliyetleri ait oldukları dönem içerisinde gider yazılır. Maddi duran varlık elde edildikten sonra ise varlığın değerini sürekli olarak artıracak nitelikte olanlar maliyete dahil edilir. VUK hükümlerine göre ise maddi duran varlık elde edildikten sonra varlığın değerini artırıcı maliyetler dışında yapılan giderler gelir tablosu ile ilişkilendirilir (Şahin, 2010, s. 36).

TMS 16'ya göre maddi duran varlıkların maliyeti bir varlığın elde edilmesinde veya inşaatında ödenen nakit veya nakit benzerlerini veya verilen diğer bedellerin gerçeğe uygun değerini veya belli durumlarda ilk muhasebeleştirme sırasında ilgili varlığa atfedilen bedeli ifade eder (TMS 16 Maddi Duran Varlıklar, 2005, s. 3). Muhasebeleştirme tarihindeki peşin fiyat maddi duran varlığın maliyetidir. Vadeli bir alım söz konusu ise peşin fiyat eşdeğeri ile toplam ödeme arasındaki fark, kredi dönemi boyunca faiz olarak

finansal tablolara yansıtılır. VUK hükümlerine göre ise vadeli alımlarda vade farkı ayrıştırmasına gidilmez (Avul, 2020, s. 6).

2.5.1.2. Yeniden Değerleme Yöntemi

VUK hükümlerine göre dönem sonlarında yeniden değerlemesi yapılırken maddi duran varlıkların maliyet bedeli esas alınır. TMS 16'ya göre ise maliyet bedeli ya da yeniden değerlendirilmiş tutar üzerinden yeniden değerlendirme hesaplanır (Avul, 2020, s. 6).

TMS 16 mevzuatında maddi duran varlığın yeniden değerlendirme tarihinden sonraki birikmiş amortisman tutarı ile birikmiş değer düşüklüğü zararının gerçeğe uygun değerinden indirilmesi suretiyle yeniden değerlendirilmiş tutar bulunur. TMS 16'da yeniden değerlemelerin sıklığı, yeniden değerlemeye konu olan maddi duran varlık kalemlerinin gerçeğe uygun değerlerindeki değişimlere bağlı olarak belirlenir. Yeniden değerlendirme, varlığın defter değerinin dönem sonundaki gerçeğe uygun değerinden önemli ölçüde farklı olmamasını sağlayacak şekilde düzenli aralıklarla yapılır. Maddi duran varlıklar yeniden değerlendirildiğinde aynı sınıftaki tüm diğer varlıklar da yeniden değerlendirilir (TMS 16 Maddi Duran Varlıklar, 2005, s. 31-36).

2.5.1.3. Amortisman

VUK mevzuatına göre amortisman, matrahtan indirilmesi kabul edilen giderdir. Genel bir tanım yapılacak olursa amortisman, bir varlığın değerinin, faydalı ömrü boyunca bölümler halinde sona erdirilmesidir. VUK'nun 313. maddesinde ise amortisman, *“İşletmede bir yıldan fazla kullanılan ve yıpranmaya, aşınmaya veya kıymetten düşmeye maruz bulunan gayrimenkullerle 269. madde gereğince gayrimenkul gibi değerlendirilen iktisadi kıymetlerin 101, alet, edevat, mefruşat, demirbaş ve sinema filmlerinin birinci kısımdaki esaslara göre tespit edilen değerinin, bu kanun hükümlerine göre yok edilmesi amortisman mevzuunu teşkil eder.”* şeklinde tanımlanmıştır. TMS 16 standardına göre ise amortisman, varlığın amortismanına tabi tutarının yararlı ömür süresince sistematik olarak dağıtılmasıdır (Şahin, 2010, s. 45-46).

VUK mevzuatına göre amortisman ayrılması Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen yararlı ömre göre belirlenir ve varlık hangi tarihte alınırsa alınsın o dönemin amortismanı yıllık olarak hesaplanmaktadır. TMS hükümlerine göre ise amortisman tutarı varlığın faydalı ömrüne göre hesaplanan belirli oranlar üzerinden uygulanır (Büyüktopçu, 2009, s. 84). VUK'a göre amortisman yöntemleri; normal amortisman yöntemi, azalan bakiyeler yöntemi ve fevkalade amortisman yöntemidir (Avul, 2020, s. 6). TMS-16 standardına göre tüm duran varlıklar için kıst amortisman yöntemi uygulanır (Şahin, 2010, s. 48).

TMS 16'ya göre varlığın kalıntı değeri değişmediği sürece amortisman gideri yararlı ömrü boyunca sabitse doğrusal amortisman yöntemi uygulanır. Azalan bakiyeler yönteminde ise amortisman gideri yararlı ömür boyunca azalır. Üretim miktarı yönteminde varlığın beklenen kullanımı ya da üretim miktarı üzerinden amortisman ayrılır (TMS 16 Maddi Duran Varlıklar, 2005, s. 62). Kalıntı değeri ise, bir varlık tahmin edilen yararlı ömrünün sonundaki yaşına ulaştığında elden çıkarılması sonucu elde edilmesi beklenen tutardan, elden çıkarmanın tahmini maliyetleri düşülerek ulaşılan tahmini tutardır (Şahin, 2010, s. 46).

VUK'a göre normal amortisman oranının %50'yi geçmeyecek şekilde iki katı oran azalan bakiyeler yönteminde uygulanırken TMS 16'da azalan bakiyeler amortisman oranının normal amortisman yönteminde uygulanacak oranın iki katı olacağına dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Bir başka farklılık ise VUK'a göre binanın amortismanı hesaplanırken arsa değeri de dahil edilerek bina ile birlikte arsa değeri için de amortisman ayrılır. TMS 16'ya göre binanın değeri ile arsa değerini birbirinden ayırarak sınırsız yararlı ömre sahip arsa değeri için amortisman ayrılmaz. Bir varlığın bölümlerinin faydalı ömürlerinin farklı olması durumunda bu parçaların amortismanlarının ait oldukları esas parçadan ayrı bir şekilde amortisman hesaplanırken VUK için böyle bir durum söz konusu değildir (Avul, 2020, s. 6-7)

2.5.1.4. Değer Düşüklüğü

TMS 36 standardına göre maddi duran varlıklara ilişkin değer düşüklüğü ayrılırken Vergi mevzuatı için böyle bir durum söz konusu değildir. TMS'ye göre maddi duran varlığın net defter değeri ile geri kazanılabilir tutarı karşılaştırılarak net defter değerinin geri kazanılabilir tutarın üzerinde olması durumunda değer düşüklüğü karşılığı muhasebeleştirilmelidir. Ayrıca VUK madde 317'de ifade edilen sel ve deprem gibi doğal afetler yüzünden zarar gören varlıkları olan işletmelerin başvurabileceği bir yöntem olan fevkalade amortisman yöntemi kısmen bu ihtiyacı karşılasa da değer düşüklüğü karşılığı olarak değerlendirilememektedir. Bu uygulama olağandışı hallerde söz konusu olup varlığa ilişkin muhasebeleştirilecek olan fevkalade amortisman tutarı Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenen oranlar kapsamında gider yazılır (Avul, 2020, s. 7).

2.5.2. Maddi Olmayan Duran Varlıklar

Maddi olmayan duran varlıklar, herhangi bir fiziksel varlık olmayan ve işletmenin belli bir şekilde yararlandığı veya yararlanmayı beklediği aktifleştirilen giderler ile haklar ve şerefiye gibi kalemlerden oluşur. Maddi varlıkları olmasa da şirket tarafından yasal haklarla ve korumayla kontrol edilebilen ve finansal olmayan duran varlıklardır. Standarda göre ise maddi olmayan duran varlıklar, fiziksel niteliği olmayan tanımlanabilir parasal olmayan varlıktır (Şahin, 2010, s. 57).

2.5.2.1. Araştırma ve Geliştirme Harcamaları

VUK'a göre araştırma ve geliştirme harcamaları gelecekte ekonomik bir fayda yaratıyorsa maddi olmayan duran varlıklar olarak aktifleştirilmektedir (Avul, 2020, s. 7).

TMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar uyarınca ise araştırma giderleri ile geliştirme giderlerini birbirlerinden ayırarak araştırma giderleri gerçekleştiğinde gider olarak muhasebeleştirilmekte geliştirme giderleri ise aktifleştirilmekte ve itfaya tabi tutulmaktadır. Maddi olmayan duran varlığın amortismanına tabi tutarının, yararlı ömrü

boyunca sistematik olarak dağıtılmasına itfa denir. Dolayısıyla geliştirmeden kaynaklanan maddi olmayan duran varlıkların geliştirme harcaması olarak nitelendirilerek aktifleştirilebilmesi için belirli koşullar gereklidir. Sadece ve sadece, aşağıdaki koşulların tamamının varlığı halinde, geliştirmeden (veya işletme bünyesinde yürütülen bir projenin geliştirme safhasından) kaynaklanan maddi olmayan duran varlıklar muhasebeleştirilir (TMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar, 2006, s. 51-64);

(a) Maddi olmayan duran varlığın kullanıma veya satışa hazır hale gelebilmesi için tamamlanmasının teknik olarak mümkün olması.

(b) İşletmenin maddi olmayan duran varlığı tamamlama ve bu varlığı kullanma veya satma niyetinin bulunması.

(c) Maddi olmayan duran varlığı kullanma veya satma imkânının bulunması.

(d) Maddi olmayan duran varlığın muhtemel gelecek ekonomik faydayı nasıl sağlayacağına belirli olması. Ayrıca, maddi olmayan duran varlığın ürününün veya kendisinin bir piyasasının olması ya da işletme bünyesinde kullanılacak olması durumunda buna elverişli olması.

(e) Geliştirme safhasını tamamlamak ve maddi olmayan duran varlığı kullanmak veya satmak için yeterli teknik, mali ve diğer kaynakların mevcut olması.

(f) Geliştirme sürecinde maddi olmayan duran varlıkla ilgili yapılan harcamaların güvenilir bir biçimde ölçülebilir olması.”

2.5.2.2. Özel Maliyet Harcamaları

Vergi mevzuatına göre özel maliyet harcamaları, işletmenin faaliyetlerini sürdürmek için kiraladığı gayrimenkulü genişletmek veya ekonomik değerini arttırmak için yaptığı kiralanan yerin değerini artıran harcamalardır. Maddi olmayan duran varlık olarak

sınıflandırılan bu harcamalar kiralanan dönem boyunca veya kiralanan dönem belli değilse 5 yıl içerisinde itfa edilmektedir. TMS 16 hükümlerine göre ise özel maliyet harcamaları, maddi duran varlık olarak kategorize edilmektedir. Bu kapsamdaki özel maliyet harcamaları gayrimenkulün kira süresi boyunca ve yararlı ömründen kısa olanı itibarıyla amortismanına tabi tutulur (Avul, 2020, s. 8).

2.5.2.3. Şerefiye

Vergi mevzuatına göre şerefiye, bir işletme devralınırken katlanılan maliyet ile o işletmenin net varlıklarının rayiç bedelle hesaplanan değeri arasındaki farktır. Satın alınan şirketin net varlıklarının değerinin üzerinde ödenen tutar olan şerefiye 5 yılda itfa edilir (Avul, 2020, s. 8).

TFRS-3 Şirket Birleşmeleri Standardı'nda ise şerefiye, *“Tek olarak tanımlanamayan ve ayrı olarak kaydedilemeyen varlıklardan kaynaklanan gelecekteki ekonomik fayda”* olarak tanımlanmıştır. Şerefiye, birleşme tarihinde aşağıda belirtilen (a) kalemlerinin (b) kalemlerinden fazla olması durumunda ölçülerek işletme tarafından kaydedilir (TFRS 3 İşletme Birleşmeleri, 2006, s. 7).

“a) Aşağıdaki unsurların toplamı:

i) Genellikle birleşme tarihinde gerçeğe uygun değer üzerinden değerlendirilmesi gereken ödenen bedel,

ii) Edinilen işletmedeki azınlık hisselerinin değeri ve

iii) Aşamalı işletme birleşmelerinde, edinen işletmenin daha önce elde ettiği edinilen işletmedeki özkaynak payının birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değeri.

b) Edinilen tanımlanabilir varlıkların ve üstlenilen tanımlanabilir borçların birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerlerinin net tutarları.”

TFRS'ye göre şerefiye maddi olmayan duran varlık değildir ve itfaya tabi de değildir. Şirket birleşmeleri veya satın alma durumunda aktifleştirilen şerefiye için her yıl değer düşüklüğü hesaplanır. Yapılan bu hesaplama sonucunda işletmenin gelecekte gelirlerinde bir azalma bekleniyor ise şerefiyede değer azalma karşılığı yazılır ve bilançoda rayiç değeri ile gösterilir (Şahin, 2010, s. 84-85).

2.5.2.4. Sınırsız Yararlı Ömre Sahip Maddi Olmayan Duran Varlıkların İtfası

Maddi olmayan duran varlıkların tamamı VUK'a göre amortismanına tabiyken TMS 38'e göre, sınırsız yararlı ömre sahip olan maddi olmayan duran varlıklar amortismanına tabi değildir (Avul, 2020, s. 9)

2.5.3. Finansal Araçlar

2.5.3.1. Öz kaynağa Dayalı Finansal Araçların Değerlemesi

Vergi Usul Kanununun 279 uncu maddesi hükmüne göre; hisse senetleri alış bedeliyle değerlendirilir. Fon portföyünün en az %51'i Türkiye'de kurulmuş olan şirketlerin hisse senetlerinden oluşan yatırım fonu katılma belgelerinin alış bedeli ile değerlendirilir. Bunun dışındakiler borsa rayici, yoksa kıst getiri esasına göre değerlendirilecektir. TFRS 9 Finansal Araçlara göre ise öz kaynağa dayalı finansal araçlar ilk kez muhasebeleştirilirken ve raporlama dönemi sonlarında gerçeğe uygun değerleri üzerinden değerlendirilir. Kısa vadeli alım satım amaçlı elde tutulan öz kaynağa dayalı finansal araçlardaki gerçeğe uygun değer farkları doğrudan sonuç hesaplarına yansıtılırken, uzun vadeli yatırım amacıyla elde tutulanlar için gerçeğe uygun değer farkları sonuç hesapları veya diğer kapsamlı gelirden raporlanması konusunda tercih hakkı sunulmaktadır (Avul, 2020, s. 9-10).

2.5.3.2. Borçlanma Araçlarının Değerlemesi

VUK'a göre, hisse senedi dışındaki her türlü menkul kıymet borsa fiyatıyla değerlendirilir. Borsa fiyatı yoksa değerlemeye esas bedel, menkul kıymetin alış bedeline vadesinde elde

edilecek gelirin (kur farkları dahil) menkul kıymeti alış tarihinden değerlendirme gününe kadar geçen süreye isabet eden kısmı eklenerek bulunur. Bunun dışında, borsa fiyatı bulunmayan, getirisi ihraç edenin kar ve zararına bağlı olarak doğan ve söz konusu getirinin değerlendirme günü itibarıyla hesaplanmasının mümkün olmadığı menkul kıymetler ise alış bedeli ile değerlendirilir. TFRS 9 mevzuatına göre ise borçlanma araçları gerçeğe uygun değer veya itfa edilmiş maliyeti üzerinden değerlemesi yapılır. Alım satım amacıyla elde tutulan borçlanma araçları ise gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılır. Yönetimin benimsediği iş modeli ve ilgili finansal aracın nakit akış özellikleri dikkate alınarak değerlendirme türü seçilecektir (Avul, 2020, s. 10).

Standartta göre bir finansal varlık aşağıdaki iki koşulun birlikte sağlandığı durumlarda itfa edilmiş maliyeti üzerinden ölçülür (TFRS 9 Finansal Araçlar, 2019, s. 8);

“a) Varlığın, sözleşmeye bağlı nakit akışlarının tahsilini amaçlayan bir iş modeli kapsamında elde tutulması,

b) Finansal varlığın sözleşme hükümlerinin, belirli tarihlerde sadece anapara ve anapara bakiyesine ilişkin faiz ödemelerinin yapılmasına yönelik nakit akışlarına yol açması.”

İtfa edilmiş maliyet, ilgili varlığın sözleşmede öngörülen süre boyunca elde edilmesi gereken gelecekteki nakit girişlerinin etkin faiz oranı ile bugüne indirgenmiş değeridir. İtfa edilmiş maliyetin hesaplanmasında etkin faiz yöntemi kullanılır. (Avul, 2020, s. 10)

Uluslararası standartlara göre ayrıca, belirli şartların sağlanması durumunda finansal varlığın gerçeğe uygun değer değişimi diğer kapsamlı gelire yansıtılır (TFRS 9 Finansal Araçlar, 2019, s. 8);

“a) Varlığın, sözleşmeye bağlı nakit akışlarının tahsilini edilmesini ve varlığın satılmasını amaçlayan bir iş modeli kapsamında elde tutulması,

b) Finansal varlığın sözleşme hükümlerinin, belirli tarihlerde sadece anapara ve anapara bakiyesine ilişkin faiz ödemelerinin yapılmasına yönelik nakit akışlarına yol açması.”

2.5.3.3. Ticari ve Diğer Alacak ve Borçların Değerlemesi

Vergi Usul Kanunu'nun (VUK) 281. maddesine göre, alacaklar kaydedildikleri değer üzerinden değerlendirilir. Mevduat veya kredi sözleşmelerine dayalı alacaklar, değerlendirilme tarihine kadar hesaplanmış faizleri de içerir. Vadesi gelmemiş senetli alacaklar ise değerlendirilme tarihinde geçerli olan değere dönüştürülebilir (Vergi Usul Kanunu, 1961, s. m. 281).

VUK'un 285. maddesi uyarınca, borçlar da kaydedildikleri değer üzerinden değerlendirilir. Mevduat veya kredi sözleşmelerine dayalı borçlar, değerlendirilme gününe kadar hesaplanmış faizlerle dikkate alınır. Vadesi gelmemiş senetli borçlar ise değerlendirilme günündeki kıymetine çevrilebilir (Vergi Usul Kanunu, 1961, s. m.285).

Ayrıca mal veya hizmet satışlarında belli bir vade sonunda ödeme veya taksitlendirme gibi ödeme kolaylıkları sağlanması durumunda istenen vade farkı alacak ve borç tutarından ayrıştırılmamakta ve alacak ve borç tutarı olarak mukayyet değer ile değerlendirilmektedir. TFRS 9 ve TFRS 15 hükümlerine göre ise alacak ve borçlar gerçeğe uygun değer üzerinden muhasebeleştirilir. Anapara tutarına eşit olan gerçeğe uygun değer işlem bedelidir. İlgili senetli veya senetsiz alacak veya borcun vade sonundaki değeri efektif faiz oranı aracılığıyla raporlama dönemi sonunda itfa edilmiş maliyet değeri üzerinden raporlanır (Avul, 2020, s. 11).

Vergi mevzuatından farklı olarak, alacak veya borcun önemli bir vade farkı içermesi durumunda bu tutarın alacak veya borç tutarından ayrıştırılması gerektiği hususunda TFRS 15 bir uygulama kolaylığı sağlamaktadır. Vadesi 1 yıl ve altı olan ticari alacak ve borçlarda, vade farkı ayrıştırmasına gidilmeksizin ilgili alacak veya borcun vade

sonundaki değeri üzerinden muhasebeleştirilebilir (TFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinde Hasılat, 2016, s. 10).

2.5.3.4. Değer Düşüklüğü

VUK hükümlerine göre varlıkların değerinde düşüş yaşanması veya düşme ihtimalini öngörme durumunda varlık için karşılık ayrılması ve gider olarak kayıt altına alınabilmesi için mahkeme kararı olması gerekirken UFRS mevzuatına göre ise bir varlığın değerinin azalması veya azalacağını tahmin edilmesi durumunda karşılık ayrılır ve gider kaydedilir (Büyüktopçu, 2009, s. 74).

VUK mevzuatı uyarınca şüpheli hale gelen bir alacağa karşılık ayrılabilmesi için (Avul, 2020, s. 12);

“• Bilanço usulüne göre defter tutulmalıdır.

• Alacak, ticari veya zirai kazancın elde edilmesi ve devamı ile ilgili olmalıdır.

• Alacak değerlendirme günü itibarıyla şüpheli hale gelmiş olmalıdır. Alacak, dava ve icra safhasında bulunmalı ve takibat ciddiyetle devam ettirilmelidir. Sadece müracaat yeterli değildir.

• Karşılık ayrılacak alacak tahakkuk etmiş olmalıdır.

• Vadesinde ödenmeyen alacaklar için hukuki yollara başvurulduğu dönemde alacak şüpheli hale gelir ve karşılık bu dönemde ayrılmalıdır. Eğer alacağın vadesi ile hukuki sürecin başlatılması farklı dönemlere denk geliyorsa, karşılık vadenin dolduğu yılda değil, hukuki şartların sağlandığı yılda ayrılmalıdır.”

TMS 39 hükümlerine göre beklenen kredi zararı, bir finansal araç ilk kez finansal tablolara yansıtılırken kredi riskinde önemli bir artış olmayan ve satın alındığında kredi

değer düşüklüğü bulunan bir araç olmayan finansal varlıklar için 12 aylık beklenen kredi zararı tutarında bir karşılık ayrılması zorunludur. Yani finansal aracın tahsil kabiliyetinde herhangi bir sıkıntı öngörülme bile veya kredi riskinde herhangi bir kötüleşme olmayan varlıklar için dahi beklenen kredi zarar karşılığının muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Kısacası karşılık ayırmak için zararın gerçekleşmesinin ve somut göstergelerin ortaya çıkmasının beklenmesine gerek kalmadan risk değerlendirmesinde bulunularak uygun tutarda karşılıklar ayrılması gerekecektir. Mortgage krizinin ardından değer düşüklüğü ve karşılık konusunda ihtiyatlılığa büyük önem verildiği için karşılık ayırma hususunun katı kurallara bağlandığı için vergi düzenlemelerinden oldukça farklıdır (Avul, 2020, s. 12).

2.5.4. Stoklar

2.5.4.1. Satın Alma Maliyetinin Hesaplanmasındaki Farklılıklar

VUK hükümlerine göre, stoklar maliyet bedeliyle değerlenir. İşletme tarafından malın satın alınıp stoklara girdiği tarihe kadar oluşan kur ve vade farkları maliyete eklenir. Stokta kalan mal ile ilgili olarak daha sonra ortaya çıkacak kur farklarının ise, maliyete eklenmeden ilgili buldukları yıllarda gider yazılır (Avul, 2020, s. 12).

TMS hükümlerine göre ise stoklar maliyet bedeli üzerinden muhasebeleştirilir. Eğer stoklar finansman bileşeni içeriyorsa; söz konusu vade farkının ayrıştırılarak stokun peşin değeri üzerinden muhasebeleştirilmesi gerekirken vade farkının ise giderleştirilmesi gerekir. TDHP'ye göre, finansman giderleri stok maliyetlerine ve dolayısıyla satışların maliyetine dahil edilirken, UFRS'ye göre bu giderler yalnızca belirli özelliklere sahip stoklar için (satışa hazır hale getirilmesi için belirli bir süre gerektiren stoklar) maliyete yansıtılır. Özellikli varlık yani yapımı, inşası veya elde edilmesi zorunlu olarak uzun bir süreyi gerektiren stok alımının finansmanından kaynaklanan kur farkının aktifleştirilmesi mümkündür. Eğer stok özellikli varlık tanımını karşılamıyorsa stok edinimi için katlanılan faiz gideri, finansman gideri olarak sonuç hesaplarına yansıtılmak durumundadır (Büyüktopçu, 2009, s. 74).

2.5.4.2. Üretim Maliyetinin Hesaplanmasındaki Farklılıklar

VUK hükümlerine göre üretim maliyetleri tam maliyet yöntemi kullanılarak belirlenir. Tam maliyet yöntemine göre maliyete dahil edilecek hususlar direk ilk madde ve malzeme giderleri, direk işçilik giderleri ve genel üretim giderleridir. TMS 2 Stoklar hükümlerine göre ise maliyetler normal maliyet yöntemine göre belirlenmektedir. Normal maliyet yönteminde maliyete dahil edilecek hususlar direk ilk madde ve malzeme gideri ve direk işçilik gideridir. Bu standarda göre vergi mevzuatından farklı olarak genel üretim giderinin tamamı maliyete dahil edilmemekte değişken genel üretim gideri ve sabit genel üretim giderinin kapasite kullanım oranıyla çarpımı neticesinde bulunan tutar dahil edilmekte ve atıl kapasiteye isabet eden kısım sonuç hesaplarına aktarılmaktadır (Avul, 2020, s. 13).

2.5.4.3. Hizmet Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesindeki Farklar

VUK mevzuatında hizmet üreten işletmelerin üretim maliyetlerinin hesaplanmasına ilişkin özel bir hüküm bulunmamakla birlikte verilen hizmetle ilgili yapılan harcamalar genelde gelecek aylara ait ya da gelecek yıllara ait giderlerde muhasebeleştirilir (Avul, 2020, s. 13).

TFRS 15 madde 95 ise; *“Müşteriyle yapılan bir sözleşme yerine getirilirken katlanılan maliyetlerin başka bir standardın kapsamında olmaması şartıyla aşağıdaki şartların tamamının karşılanması halinde söz konusu maliyetleri varlık olarak finansal tablolara alır:*

a) Maliyetlerin doğrudan veya işletmenin belirleyebildiği bir sözleşmeyle ilişkili olması,

b) Maliyetlerin işletmenin gelecekteki borçlarını yerine getirirken kullanacağı kaynakları yaratması veya geliştirmesi,

c) *Maliyetlerin geri kazanılmasının beklenmesi.*”(TFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinde Hasılat, 2016, s. 14).

Bir sözleşmeyle doğrudan ilişkili maliyetler aşağıdakileri içerir (TFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinde Hasılat, 2016, s. 14);

“1) *Direkt işçilik*

2) *Direkt ilk madde ve malzeme*

3) *Sözleşmeye veya sözleşme faaliyetlerine doğrudan tekabül eden maliyetler*

4) *Sözleşme uyarınca müşteriye fatura edilebileceği açıkça belirtilen maliyetler*

5) *İşletmenin yalnızca sözleşme yaptığı için katlandığı diğer maliyetler*”

2.5.4.4. Stokların Değerlemesinden Kaynaklanan Farklar

VUK hükümlerine göre stoklar maliyet bedeliyle, değeri düşen stoklar ise emsal bedeliyle değerlendirilir. Olağanüstü durumlarda örneğin; doğal afetler yüzünden veya bozulma, çürüme, kırılma, paslanma gibi nedenlerle iktisadi kıymetlerinde önemli bir azalış olan mallar ile hurdalar ve döküntüler, üstüğü, deşe ve ıskartaların emsal bedeliyle değerlendirilir. VUK hükümlerine göre, emtianın değerlendirme günü itibarıyla satış değerinin emtianın maliyet bedelinden düşük olması ve emtianın uğradığı değer düşüklüğü tutarının maliyet bedeline göre %10 veya daha fazla olması durumunda emsal bedel esas alınarak değerlendirilebilir. TMS 2 hükümlerine göre ise, maliyet ve net gerçekleştirilebilir değerinden hangisi daha düşük ise stoklar ona göre değerlendirilir. Net gerçekleştirilebilir değer; stokların tahmini satış fiyatından, tahmini tamamlanma maliyetleri ve tahmini satış giderlerinin düşülmesiyle elde edilen tutardır. Eğer stokların net gerçekleştirilebilir değeri kayıtlı değerinin altında ise stokların değerinin net gerçekleştirilebilir değere indirilmesi gerekir (Avul, 2020, s. 14).

2.5.5. Hasılat

VUK hükümlerine göre, hasılat, faturanın düzenlenmesi, malın teslim edilmesi ve hizmetin tamamlanmasıyla gerçekleşir (Avul, 2020, s. 14).

TMS 18'e göre hasılat; mal satışı, hizmet sunumu, işletmenin elde ettiği faiz, isim hakkı ve temettülerden oluşur. Bu standartta, hasılat gerçeğe uygun değer üzerinden belirlenir. Satış işlemlerinde elde edilen faiz geliri ise, satış bedelinin nominal değeri ile gerçeğe uygun değeri arasındaki fark olarak tanımlanır (Büyüktopçu, 2009, s. 85).

TFRS'ye göre öz kaynaklarda artışa neden olan ve işletmenin dönem içindeki olağan faaliyetlerinden elde edilen brüt ekonomik fayda olarak tanımlanan hasılatın oluşması için ekonomik bir işlemin;

“a) Öz kaynaklarda artışa neden olması,

b) İşletmenin asıl olağan faaliyetlerinden elde edilen bir artış olması,

c) Brüt ekonomik fayda oluşturması gerekir.”

Bir işletmenin hasılatını ifade ederken olağan faaliyetler sonucu oluşup oluşmadığına ve brüt tutar olup olmadığına bakılmalıdır (Gürel, 2015, s. 48).

Gelirin tanımına bakıldığında gelir, hasılatın ve kazancın ikisini birden içerir. GVK madde 2'de gelirin unsurları aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

“a) Ticari Kazançlar

b) Zirai Kazançlar

c) Ücretler

d) Serbest Meslek Kazançları

- e) *Gayrimenkul Sermaye İratları*
- f) *Menkul Sermaye İratları*
- g) *Diğer Kazanç ve İratlar”*

Bu unsurlara baktığımızda gelir, hasılat ve kazanç kavramlarından daha kapsamlıdır. (Gürel, 2015, s. 48)

Uluslararası standarda göre işletme mal veya hizmetin müşteriye ulaştığında borç yükümlülüğünü yerine getirmiş olur ve bu aşamada hasılatı muhasebeleştirilmelidir. Transferin gerçekleşmiş olduğunun kabulü için mal veya hizmetin kontrolünün müşteriye geçmesi gerekir. Burada bahse konu olan edimin zamanın belirli bir anında veya zamana yaygın bir şekilde yerine getirilebilir. Eğer zamana yayılı bir edim söz konusu ise vergi mevzuatının aksine hasılatın muhasebeleştirilmesi için işin tamamlanması beklenmeden ilgili sözleşme dönemi boyunca belirli ölçüm yöntemlerine göre belirlenen hasılat dönemsel olarak finansal tablolara yansıtılır. VUK’a göre, tamamlanmış taahhüt yönteminde inşaat işi devam ederken oluşan gelir ve maliyetler, sonuç hesaplarına aktarılmaksızın bilançoda izlenir. İşin tamamlanmasının ardından, bu gelir ve maliyetler sonuç hesaplarına aktarılır ve bu şekilde işletmenin kâr veya zararı belirlenir. Ayrıca Vergi mevzuatına göre satışlar ister vadeli ister vadesiz olsun satış geliri olarak kayıt altına alınır (Avul, 2020, s. 15).

TFRS 15 hükümlerine göre satış tutarı içerisinde önemli bir finansman bileşeninin varlığı halinde bu vade farkının ayrıştırılması ve ertelenmiş faiz geliri olarak muhasebeleştirilmesi gerekir. Vade süresinin 1 yıl veya daha az olması halinde vade farkı ayrıştırmasına gidilmeyerek vade sonundaki değer üzerinden muhasebeleştirilebilecektir (Avul, 2020, s. 15).

2.5.6. Kıdem Tazminatı Karşılıkları

Kıdem Tazminatı konusunda VUK mevzuatında değerlemenin nasıl yapılacağına ilişkin doğrudan bir hüküm bulunmamakla birlikte karşılıklar konusu VUK’un 288’inci

maddesinde düzenlenmiştir. Ayrıca VUK'ta sayılan istisnalar dışında tahakkuk etmeyen giderler kanunen kabul edilmeyen gider olarak sayılacaktır. Personelin çalıştığı yıllarda ayrılan kıdem tazminat karşılığı ve gideri muhasebeleştirilmez ancak personelin işten ayrılması durumunda kıdem tazminatı hukuken almayı hak ettiği durumda kıdem tazminatı hesaplanarak gider olarak muhasebeleştirilir. TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar başlıklı hüküm gereğince kıdem tazminatı, personelin çalıştığı yıllara dağıtılarak gider olarak muhasebeleştirilir ve kıdem tazminatı karşılıkları oluşturulur (Avul, 2020, s. 15-16).

3. BÖLÜM

ULUSLARARASI FİNANSAL TABLOLAR VE ETKİN PİYASALAR ARASINDAKİ İLİŞKİ

3.1. FİNANSAL TABLOLAR

İşletme ile ilgili belirli bir dönem boyunca toplanan işlemlerin kayıt altına alınarak sınıflandırılması ve belirli dönemlerde çeşitli tablolar oluşturularak özet halinde bilgi sunulması finansal mali tablolar aracılığıyla gerçekleştirilir. Finansal tablolar, işletmenin finansal durumu ve finansal performansı hakkında kullanıcılara bilgi sunar. Finansal tabloların amacı; işletmenin finansal durumu, finansal performansı ve nakit akışları hakkında finansal tablo kullanıcılarına bilgi sağlayarak ekonomik karar almalarına yardımcı olmaktır. Finansal tablolar, bir işletmenin varlık ve sermaye yapısı, dönem karı ve bu karın nasıl kullanıldığı gibi önemli bilgilere erişim sağlar. Bilanço ve gelir tablosu temel finansal tablolar olarak kabul edilirken, kar dağıtım tablosu, fon akım tablosu, nakit akım tablosu ve öz kaynak değişim tablosu ise bu iki ana tablodan türetilen ek tablolardır (Yaman, 2008, s. 3-4).

Diğer taraftan, TMS 1- Finansal Tabloların Sunuluşu standardının “Tam Bir Finansal Tablolar Seti” başlıklı 10. paragrafında aşağıdaki hükümlerin yer aldığını belirtilmesine yarar vardır:

“Tam bir finansal tablolar seti aşağıdakilerden oluşur:

(a) Dönem sonuna ait finansal durum tablosu,

(b) Döneme ait kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu,

(c) Döneme ait özkaynak değişim tablosu,

(d) Döneme ait nakit akış tablosu,

(e) Önemli muhasebe politikası bilgilerini ve diğer açıklayıcı bilgileri içeren dipnotlar,

(ea) 38 ve 38A paragraflarında belirtildiği şekilde bir önceki döneme ait karşılaştırmalı bilgiler ve

(f) İşletmenin, bir muhasebe politikasını geriye dönük uygulaması veya finansal tablo kalemlerinde geriye dönük bir düzeltme yapması ya da 40A-40D paragrafları uyarınca finansal tablo kalemlerini yeniden sınıflandırması durumunda bir önceki dönemin başına ait finansal durum tablosu.

İşletme, finansal tabloları için bu Standartta belirtilenlerden farklı başlıklar kullanabilir. Örneğin, işletme 'kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu' yerine 'kapsamlı gelir tablosu' başlığını kullanabilir."

3.2. ETKİN PİYASALAR HİPOTEZİ

Etkin Piyasa Hipotezi (EPH) genel olarak, finansal varlıkların finansal piyasada var olan bütün bilgiyi içinde bulunulan zamanın herhangi bir anında yansıttığı ve piyasaya yeni bir bilgi girişi olduğu zaman bu bilginin finansal varlık fiyatlarına hemen yansıdığı kabul edilen bir hipotezdir. Bu durumda etkin bir piyasada piyasaya yeni bilgilerin gelmesiyle fiyatların değişimi söz konusu olacaktır. Etkin piyasa kavramına temel gösterge, finansal bilginin ortaya çıkışıyla birlikte piyasalardaki finansal varlıkların fiyat ve getirilerinin gidişat yönüdür. EPH, fiyatların belirlenmesinde hiçbir piyasa katılımcısının tek başına etkili olamayacağı kadar çok sayıda alıcı ve satıcının bulunduğunu, yatırımcıların tüm mevcut bilgilere eşzamanlı ve benzer maliyetlerle erişebildiğini ve işlem maliyetlerinin oldukça düşük olduğunu varsayar (Çelik T. T., 2007, s. 5).

Rekabet koşullarının geçerli olduğu varsayımına dayanana etkin piyasalar hipotezinde finansal varlık fiyatları pazara ulaşan tüm bilgiyi yansıtır. Buna göre bir mal veya hizmetin

fiyatı arz ve talep eşitlenmesiyle ortaya çıkar ve bu fiyat tüm tarafların ulaştığı bilgiyle oluşan ve tarafların uzlaştığı bir fiyattır. Piyasa etkinliği yeni bir bilginin finansal varlık fiyatlarına ne hızda etki ettiğine bağlıdır. Eğer edinilen yeni bir bilgi sonrasında fiyatlar bu bilgiye hızla ayak uydurabiliyorsa piyasa etkindir (Karan, 2022, s. 277)

EPH, finansal piyasalarda mevcut olan ve tüm yatırımcılar tarafından erişilebilen bilgi, veri ve haberlerle finansal varlık fiyatlarının ilişkilendirildiği fikri üzerine kuruludur. Bu yüzden finansal piyasada işlem gören varlık fiyatları o anki piyasa koşullarında mevcut olan ve piyasa paydaşları tarafından erişilebilen tüm bilgi ve verileri tam olarak yansıttığı için piyasa alıcı ve satıcıların aşırı getiri veya kar elde etmesi neredeyse imkansızdır (Bayraktar, 2012, s. 43).

Piyasanın etkinliği için piyasaya herhangi bir müdahale olmaması, yatırımcıların tüm bilgiye maliyetsiz ulaşılabilmesi ve işlem maliyetlerinin sıfır olması gerekir (Karan, 2022, s. 278).

Finansal piyasaların etkinliği ve fiyat oluşumu üzerine önemli bir perspektif sunan EPH'ye göre, menkul kıymet fiyatlarının piyasada mevcut tüm bilgilerin nesnel ve tarafsız bir şekilde değerlendirilmesiyle oluşan piyasa dengesini yansıttığı ve piyasaya yeni bir bilgi girişi olduğu zaman menkul kıymet fiyatlarının hızlıca yeni bilgi girişine karşı ortaya çıkan tepkiyi fiyatlara yansıttığı için piyasada işlem gören belirli bir menkul kıymet üzerinde etkisi olabilecek yeni bilgi, veri ve haber olmadıkça menkul kıymetin fiyatının değişmemesi gerekir (Bayraktar, 2012, s. 41).

EPH, finansal varlıkların fiyat hareketlerini tahmin etmek için iki ana ilkeye dayanır. Bunlardan birincisi, varlık fiyatlarının rasyonel olduğu ve gerçek değerini yansıttığından finansal varlık fiyatlarının doğru olduğudur. İkinci prensip ise tahmin edilemezliktir. Bu prensibe göre yayımlanmış ve tüm piyasa paydaşları tarafından elde edilebilir bilgiler aracılığıyla gelecekteki fiyat hareketlerinin tahmin edilmesi olanaksızdır. Çünkü EPH, finansal bir varlığın fiyatının piyasadaki tüm mevcut bilgileri yansıttığını ve bu nedenle herhangi bir modelle önceden tahmin edilemeyeceğini savunur. Bu tür piyasalarda herhangi bir bilginin fiyatlara adapte olması hızlı bir şekilde gerçekleştiğinden menkul

kıymet fiyatları rassaldır. Dolayısıyla bu tür etkinliğe sahip bir piyasada fiyatlar rassal bir yürüyüş ortaya koyduğundan gelecekteki fiyat hareketlerinin tahmin edilmesi mümkün olmamaktadır. Ayrıca, piyasada bulunan tüm bilgi, veri ve haberler yatırımcılar tarafından temin edilebiliyor ve piyasanın üzerinde aşırı getiri elde edilemiyorsa piyasa etkin piyasa noktasındadır. Piyasa kuralları aşırı beklenen getiriye izin vermemektedir (Bayraktar, 2012, s. 39-40).

EPH, rasyonel yatırımcıların temel amaçlarının faydalarını ve karlarını azamileştirmek üzere rasyonel bir şekilde hareket ettikleri, rasyonel olan bu yatırımcıların finansal varlıkları rasyonel şekilde değerlendirdikleri, rasyonel davranmayan yatırımcıların davranışlarının birbirini dışlayacağı ve böylece piyasa fiyatlarının etkilenmeyeceği, yatırımcıların aynı yönde rasyonel olmayan bir davranış sergilemeleri durumunda piyasada bulunan rasyonel arbitrajcıların bu davranışların fiyatları etkilemesini engelleyeceği ve böylelikle piyasanın etkin noktaya geleceğini varsayar. Tüm yatırımcıların rasyonel hareket etmeleri neticesinde piyasaya gelen yeni bir bilgi, veri ve haber akışının girmesiyle rasyonel yatırımcıların çeşitli analizler yaparak bu yeni bilgi, veri ve haberin varlıkların fiyatları üzerinde etkili olmasını sağlamaktadır. Bu yüzden, piyasada mevcut tüm bilgi, veri ve haberin varlıkların fiyatlarını etkilemekte ve piyasa fiyatları yatırımcıların rasyonel davranışları sonucunda rasyonel bir şekilde belirlenmektedir (Çelik T. T., 2007, s. 5-6).

Sermaye piyasalarında tam rekabet koşullarının geçerli olduğu, yatırımcıların aynı risk düzeyinde yüksek getiriyi daima düşük getiriye tercih ettikleri ve hisse senetleri getirilerinin bilinmeyen sayıda faktöre bağlı olduğu, bu faktörler ile menkul değerlerin getirileri arasında doğrusal bir ilişki olduğu varsayımına dayanan arbitraj fiyatlandırma modeline göre arbitraj terimi, aynı finansal varlık için farklı piyasalarda farklı denge fiyatları oluştuğunda yatırımcının finansal varlığı ucuz olan piyasadan satın alarak daha pahalı olan piyasaya satması işlemine arbitraj denir. Piyasa oyuncularının piyasada kısa süreli olarak ortaya çıkan arbitraj olanaklarını kısa sürede kullanacağı ve piyasanın yeniden dengeye kavuşacağı savunulur (Cihangir & Kandemir, 2010, s. 260-262).

EPH, fayda fonksiyonunu maksimize etmeyi amaçlayan yatırımcıların gelecekteki fiyat

değişikliklerini tahmin etmek amacıyla rekabet halinde oldukları varsayımına dayanır. Piyasada rekabet içinde olan bu yatırımcılar mevcut bilgi, veri ve haberlere dayalı olarak varlıkların ileride oluşacak fiyatlarına ve getirilerine yönelik etkilerinin aynı yönde olduğunu düşünerek ve değerlendirerek ortak bir görüş oluştururlar. Yatırımcılar arasında oluşan bu ortak görüş sonucunda piyasalardaki varlıkların gerçek değerleri tarafsız ve yansız bir öngörü olarak ortaya çıkar (Bayraktar, 2012, s. 41).

Etkin piyasalar; zayıf formda etkinlik, yarı güçlü formda etkinlik ve güçlü formda etkinlik şeklinde üçe ayrılır. Zayıf form piyasa etkinliğinde, menkul kıymetlerin eski fiyat ve getirileri varlıkların fiyatları üzerinde herhangi bir etkiye sahip değildir. Dolayısıyla varlıkların tarihi fiyat ve getirilerinden yararlanılarak piyasanın üzerinde aşırı kazanç ve getiri elde edilmesi mümkün değildir. Yarı güçlü form piyasa etkinliğinde, piyasa katılımcıları tarafından ulaşılan her türlü bilgi, veri ve haberin kamuoyuna sunulduğu anda menkul kıymetlerin fiyatlarında etki ettiği, yatırımcılar tarafından piyasanın üzerinde normalüstü getiri ve kazanç elde edilmesinin mümkün olmadığı bir etkinlik türüdür. Güçlü form piyasa etkinliğinde ise, halka açıklanmamış ve kamuoyu tarafından ulaşılamayan, sadece şirket çalışanlarının ve yöneticilerinin bilebilecekleri bilgi, veri ve haberlerin bile piyasa fiyatlarına yansımış olduğu düşüncesi hakimdir (Tufan & Sarıççek, 2013, s. 165-166).

3.3. ULUSLARARASI FİNANSAL TABLOLARIN KAMUYA AÇIKLANMASININ ETKİN PİYASALAR HİPOTEZİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Finansal piyasalarda yatırımcıların faaliyetlerini güven içinde yürütebilmesi için tarafların doğru bilgilendirilmesi amacıyla açıklık, gerçeğe uygunluk ve kamuyu aydınlatma ilkeleri büyük önem taşır. Finansal piyasalarda menkul kıymetleri işlem gören şirketlerin finansal tablolarını zamanında, doğru, tam ve ayrıntılı olarak yayınlaması yatırımcıların doğru karar alarak menfaatlerini korumalarını sağlar. Ancak uygulamada yatırımcının tam olarak zamanında aydınlatılması konusunda çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Şirkete ilişkin önemli bir bilginin ortaya çıkışı ile finansal bilgi kullanıcılarına ulaşması arasındaki sürecin uzunluğu bazı yatırımcıların menfaat

sağlamasına bazılarının ise zarar elde etmesine sebep olabilir. Bunun önüne geçebilmek için tam aydınlatma sorumluluğundaki söz konusu süreci kısaltmak gerekir. Bu açıdan şeffaflık ve iletişim ilkeleri piyasaya olan güvenin artırılması ve sermayenin çekilmesi için önemli kavramlar olarak ortaya çıkmıştır. Örneğin eksik iletişim piyasalarda etik olmayan davranışlara sebep olabilir ve bu da piyasadaki bütünlüğü ve güveni yok eder. Kamuyu aydınlatma ve şeffaflık kavramlarında oluşan eksiklik ve yetersizlik piyasanın işleyişine zarar vererek sermaye maliyetini de arttırabilir. Ayrıca işletmenin finansal tablolarının şeffaf olması, zamanında açıklanması ve açıklayıcı yeterli bilgiler içermesi şirketin büyümesine ve karlılığına etki edecektir. Şirket hakkında açıklanan bilgilerin şirket hisse senedi fiyatlarını etkilemesinin yanında işletmenin diğer finansal tablo kullanıcılarının (yatırımcılar ve borç verenler) işletme ile ilgili bilgi toplamalarına etki ederek hisse senedi fiyatlarını da dolaylı olarak etkiler. Dolayısıyla şirket hakkındaki bilgilerle ilgili olarak kamunun zamanında aydınlatılması, açıklanan bilgilerin eksiksiz, güvenilir, anlaşılır olması, açıklanan bilgilerin herkes tarafından kolayca ve en düşük maliyetle ulaşılabilir olması son derece önemlidir (Temizel & Çoşkun, 2010, s. 83-85).

Günümüz yatırımcı ilişkilerinde hız ve şeffaflık şirkete olan güvenin inşası böylelikle piyasaya olan güven inşasında son derece önemlidir. Şirketlerin ulusal ve uluslararası mevzuatın gereklerini takip ederek bunlara ayak uydurmaları hem ulusal hem de uluslararası yatırımcıların güvenini artırır. Yatırımcılara devamlı bilgi aktarımı aracılığıyla ekonomide ortaya çıkan anlık negatif durumlarda yatırımcının panik hissine kapılarak hisse senedi fiyatlarının düşmesine neden olması engellenir. Bu nedenle yatırımcı güveninin inşasında ve korunmasında şeffaflık, kamuyu tam ve zamanında aydınlatma ilkeleri günümüz koşullarında önemle üstünde durulması gereken konulardandır. Bunun sağlanması için yıllık ve ara döneme ait raporlar, zaman zaman özel, zaman zaman da kamuya açık toplantılar, olağan ve olağandışı toplantılar kapsamında yatırımcıyı etkileyen kararların anında yayınlanması gerekir (Temizel & Çoşkun, 2010, s. 87-89).

UFRS'nin ortaya çıkışıyla birlikte finansal piyasalardaki şeffaflık düzeyini arttırmak ve böylelikle piyasaya olan güveni inşa etmek uluslararası bir çaba haline gelmiştir. UFRS'nin temel amaçları arasında, finansal piyasalarda şeffaflığın artırılması, piyasaya

olan güvenin güçlendirilmesi, uluslararası piyasalardan fon sağlama imkanlarının artırılması, fon maliyetlerinin düşürülmesi, likiditenin artırılması, rekabetin korunması, ekonomik entegrasyon süreçlerine katkı sağlanması, yatırımcılar ve borç verenler için yatırım risklerinin azaltılması ve uluslararası yatırımların karşılaştırılabilirliğinin artırılması yer alır (Büyüktopçu, 2009, s. 67).

UFRS ile şirketlerin finansal durumunu, performansını ve nakit akımını gerçeğe uygun şekilde yansıtacak finansal tablolar hazırlamak ve tüm dünyadaki muhasebe standartlarını birbirine yakınlaştırmak bir diğer amaç olarak ortaya çıkmıştır. UFRS ile birlikte işletmelerin finansal durumu, performansı ve nakit akışlarını gerçeğe en uygun ve dürüst biçimde yansıtmak için dipnotlara büyük önem verilmiştir. Bu da piyasada şeffaflık oluşturarak piyasaya olan güveni artırır (Büyüktopçu, 2009, s. 30).

Daha önce de ifade edildiği üzere; EPH’de, şirket menkul kıymet fiyatlarının piyasada mevcut olan ve tüm yatırımcılar tarafından erişilebilen bilgi, veri ve haberlerin nesnel ve tarafsız bir şekilde değerlendirilmesiyle piyasa dengesinin oluştuğu ve piyasaya yeni bir bilgi girişi olduğu zaman menkul kıymet fiyatlarının hızlıca yeni bilgi girişine karşı oluşan tepkiye göre gidişatını değiştirdiği düşüncesiyle etkin piyasalarda piyasada elde edilebilir olan tüm bilgi, veri ve haberin piyasa fiyatlarına yansımış olduğu kabul edilir (Bayraktar, 2012, s. 38-39).

Tüm bu hususlar nedeniyle UFRS’nin benimsemiş olduğu şeffaflık, kamuyu zamanında ve tam olarak aydınlatma prensipleri para piyasasının ihtiyacı olan piyasaya güveni artırarak piyasayı etkin piyasa noktasına getirir. Dolayısıyla şirkete ilişkin zamanında yayımlanan güvenilir bilgiler aracılığıyla şirketin değeri zamanla etkin piyasa noktasına gelerek denge fiyatı oluşur.

UFRS’ye geçiş ile birlikte finansal varlıkların ve borçların gerçeğe uygun değerle değerlendirilmesi, bilançoda benzer yapıda veya özel amaçlı araçların kayıtlarda gösterilmesi, maddi olmayan duran varlıkların bilançoda daha belirgin hale gelmesi ve finansal tablolarda kâr veya zararın gerçek anlamda gözükmesi ve böylelikle işletmenin gerçek

değerinin finansal tablolar aracılığıyla analiz kolaylığının sağlanması piyasa etkinliğini sağlayarak yanıltıcı bilgilerin piyasada dolaşmasını engeller (Akgün, 2013, s. 11).

Ayrıca günümüzde sermaye piyasalarının küreselleşmesiyle birlikte işletmelerin finansal bilgilerini internet ortamında raporlaması şirketlerin finansal bilgilerine erişme imkanını da küresel boyuta ulaştırmıştır. Böylelikle şirketlerin finansal tablo kullanıcıları şirket hakkındaki yeni bilgilere düşük maliyetle ve kolayca ulaşma imkanına kavuşmuştur (Akgün, 2013, s. 14). EPH’de de finansal piyasalardaki paydaşların hepsinin piyasadaki tüm ulaşılabilir bilgilere aynı anda ve simetrik olarak benzer maliyetlerle ulaşabildiği ve işlem maliyetlerinin de son derece düşük olduğu varsayılır (Çelik T. T., 2007, s. 5). Dolayısıyla UFRS geçiş ile birlikte etkin piyasalar açısından önemli olan herkes tarafından bilgiye düşük maliyetle ve kolayca ulaşım imkanı varsayımı internet tabanlı finansal raporlama aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

UFRS’lerin ortaya çıkışı ve internet tabanlı raporlama ile küçük yatırımcıların finansal tablolara kolayca ulaşımı sağlanmış olup bu durum profesyonel yatırımcılar ile rekabet gücünü arttırmış ve küçük yatırımcıların da risk seviyeleri azalmıştır (Erol & Aslan, 2017, s. 73-74). Dolayısıyla herkesin bilgiye aynı anda kolayca ulaşımı sayesinde etkin piyasalar hipotezinde yer alan rekabet koşullarına da bu sayede yaklaşılmış olup UFRS’de yer alan şeffaflık, dipnotlar ve tam zamanında bilgilendirme ilkeleri sayesinde piyasanın etkin noktaya gelmesinde önemli katkıları olmuştur.

3.4. VUK MALİ TABLOLARININ KAMUYA AÇIKLANMASININ ETKİN PİYASALAR HİPOTEZİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

VUK kapsamında hazırlanan mali tablolar, Türkiye’deki şirketler tarafından vergi otoritelerine sunulmak üzere hazırlanmakta ve daha sonra kamuya açıklanmaktadır. Bu tablolar, şirketlerin vergi yükümlülüklerini gösteren muhafazakar bilgiler içerir. EPH, piyasa fiyatlarının mevcut tüm bilgileri hızlı ve doğru bir şekilde yansıttığını varsayar. Bu bağlamda, VUK mali tablolarının açıklanmasının piyasa üzerindeki etkisi, bu tabloların bilgi asimetrisini artırıp artırmadığına ve piyasa katılımcılarının bu bilgileri nasıl değerlendirdiğine bağlıdır.

EPH'nin temel varsayımlarından biri, piyasada mevcut olan tüm bilgilerin fiyatlara hemen yansımastır. Ancak VUK mali tabloları, UFRS'ye göre hazırlanan tablolar kadar kapsamlı ve şeffaf bilgi sunmamaktadır. VUK tablolarının odak noktası, şirketlerin vergi yükümlülüklerini minimize etmek olduğundan, bu tabloların yatırımcılara sunduğu bilgi, şirketin gerçek ekonomik performansını tam olarak yansıtmayabilir. Bu durumda, yatırımcılar VUK tablolarını doğru bir şekilde değerlendiremeyebilir ve bu da piyasa fiyatlarının gerçek değerinden sapmasına neden olabilir.

Bu bilgi asimetrisi, piyasa etkinliğini zayıflatır. EPH'ye göre, bilgi asimetrisi düşük olduğunda, tüm yatırımcılar mevcut bilgilere eşit erişim sağlar ve bu da piyasa fiyatlarının doğru ve tarafsız bir şekilde belirlenmesine olanak tanır. Ancak, VUK tablolarının sınırlı bilgi sunması, yatırımcıların kararlarını etkileyebilir ve piyasada belirsizlik yaratabilir. Bu belirsizlik, yatırımcıların piyasa fiyatlarını doğru bir şekilde tahmin etmesini zorlaştırabilir ve piyasa etkinliğinin bozulmasına yol açabilir.

Piyasa katılımcıları, VUK tablolarındaki bilgileri değerlendirirken, bu bilgilerin UFRS tablolarına göre daha dar kapsamlı ve vergi odaklı olduğunu göz önünde bulundurmalıdır. UFRS tabloları genellikle daha kapsamlı bir finansal görünüm sunar ve yatırımcılar için daha güvenilir bir bilgi kaynağı olarak kabul edilir. Bu nedenle, VUK tablolarının açıklanması, yatırımcıların piyasaya dair beklentilerini tam olarak karşılamayabilir ve bu da piyasa fiyatlarının dalgalanmasına neden olabilir. Bu durum, VUK tablolarının açıklanmasının ardından piyasa üzerinde negatif bir etki yaratma potansiyelini artırır.

VUK tablolarının açıklanmasının piyasa üzerindeki etkilerini daha iyi anlamak için, bu tür açıklamaların yatırımcı davranışları üzerindeki uzun vadeli etkilerini incelemek gereklidir. Özellikle, VUK tablolarının açıklanmasının ardından piyasa fiyatlarında oluşan dalgalanmalar, yatırımcıların bu bilgilere nasıl tepki verdiğini anlamamıza yardımcı olabilir. Ayrıca, VUK tablolarının açıklanmasının ardından piyasa tepkilerini etkileyen diğer faktörler, örneğin piyasa koşulları, yatırımcıların bilgiye erişim düzeyi ve ekonomik belirsizlikler gibi unsurlar da dikkate alınmalıdır.

Sonuç olarak, VUK mali tablolarının açıklanması, piyasa etkinliği üzerinde karmaşık etkiler yaratabilir. Bu tabloların sınırlı bilgi sunması ve vergi odaklı olması, yatırımcıların bu bilgileri nasıl değerlendirdiğine bağlı olarak piyasa fiyatlarının sapmasına neden olabilir. EPH'ye göre, piyasa etkinliğinin sağlanabilmesi için yatırımcıların tüm bilgilere eşit ve tam erişim sağlaması gerekir. Ancak VUK tablolarının açıklanması, bu ideal durumu engelleyebilir ve piyasada bilgi asimetrisi yaratarak piyasa etkinliğini zayıflatabilir.

Bu bağlamda, Türkiye'deki borsa şirketlerinin VUK ve UFRS mali tablolarını açıklama süreçlerinin, piyasa fiyatları üzerindeki etkilerini karşılaştırmalı olarak incelemek hem literatürdeki boşluğu doldurmak hem de piyasa katılımcılarının bilgiye dayalı kararlar almasını sağlamak açısından önemli bir katkı sunabilir. Piyasa etkinliğinin korunması için, VUK tablolarının açıklanma süreci ve bu süreçteki şeffaflık seviyesinin artırılması, piyasa katılımcılarının daha doğru ve güvenilir bilgilere ulaşmasını sağlayabilir.

4. BÖLÜM

FİNANSAL TABLO AÇIKLAMALARININ PAY FİYATLARINA ETKİSİ: OLAY ANALİZİ

Türkiye'deki finansal raporlama süreci hem VUK hem de UFRS'ye dayalı finansal tabloların kamuya duyurulmasını zorunlu kılmaktadır. Nitekim SPK tarafından açıklanan “ÖZEL DURUMLAR REHBERİ”nde “İhraççının Finansal Yapısına İlişkin Değişiklikler” kapsamında ihraççının finansal yapısına önemli etkisi olabilecek bir olayın açıklanması gereken içsel bilgiyi oluşturduğu belirtilmektedir. Bu bilginin sermaye piyasası aracının değeri, fiyatı ve yatırımcıların yatırım kararları üzerinde etkili olması olasılığı bulunması halinde ise, finansal tablo dönemi beklenmeksizin derhal açıklama yapılması zorunlu tutulmuştur. Söz konusu rehberde bu olaylardan biri “*Kurul düzenlemeleri uyarınca hazırlanmış finansal tabloların kamuya açıklanmamış olması halinde geçici vergi uygulaması nedeniyle beyanname ekinde vergi dairelerine finansal tablo sunulması dâhil, Kurulca belirlenen finansal tablo bildirim sürelerinden önceki bir tarihte mevzuat gereği (bankalarca Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumuna yapılan mali tablo bildirimleri hariç olmak üzere) herhangi bir otoriteye finansal tablo verilmesi*” olarak tanımlanmıştır.

Bu durum, piyasa katılımcıları için farklı bilgi setlerinin ortaya çıkmasına ve yatırımcı davranışlarında farklı tepkilere yol açmaktadır. Literatürde, Türkiye’de UFRS tablolarının piyasa üzerindeki etkileri yaygın olarak incelenmiş olup, bu tabloların genellikle şeffaflık ve yatırımcı güveni üzerinde pozitif etkiler yarattığı belirtilmektedir (Güvercin ve Demir, 2015; Bozkurt vd., 2014). Ancak, VUK'a göre hazırlanan tabloların piyasa üzerindeki etkisi genellikle göz ardı edilmiştir. Literatürdeki bu belirgin boşluk, çift yönlü raporlama zorunluluğu olan Türkiye gibi nevi şahsına münhasır bir piyasada, bu tür tabloların yatırımcı davranışları üzerindeki etkilerinin yeterince araştırılmamış olmasından kaynaklanmaktadır. Bunun bir istisnası Kılıç (2019)’un çalışmasıdır. Söz konusu çalışmada, Borsa İstanbul’da işlem gören gayrimenkul yatırım ortaklıklarının VUK’a göre vergi otoritesine sundukları finansal tabloların kamuya duyurulmasının, yatırımcıların kararları üzerinde yanıltıcı etkiler yaratıp yaratmadığını ampirik olarak

incelenmiş; bulgular, VUK mali tablolarının açıklanmasının, piyasa üzerinde yanıltıcı etkiler yarattığını ve bu etkinin UFRS tablolarının açıklanmasıyla tersine döndüğünü göstermiştir.

Bu çalışma ise, Türkiye'deki çift yönlü raporlama zorunluluğunun hisse senedi fiyatlarına olan etkilerini daha kapsamlı ve detaylı bir şekilde inceleyerek, finansal raporlamanın piyasa dinamikleri üzerindeki rolünü anlamayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada, VUK ve UFRS tablolarının açıklanmasının hisse senedi fiyatlarına olan etkilerinin neler olduğu ve hangi faktörler tarafından belirlendiği incelenerek bu boşluğun doldurulması hedeflenmektedir. Araştırma sorusu şu şekilde belirlenmiştir: *"Türkiye'deki borsa şirketlerinin VUK ve UFRS'ye göre hazırlanan mali tablo duyuruları, yatırımcı tepkilerini nasıl ve hangi faktörler aracılığıyla etkilemektedir?"*

Çalışmada olay analizi (event study) yöntemi kullanılarak, duyuruların öncesi ve sonrasındaki anormal getiriler hesaplanmaktadır. Araştırma kapsamında, bilgi asimetrisi, karlılık, ROA, Tobin's Q ve varlık yapısının (maddi ve maddi olmayan varlıklar) piyasa tepkileri üzerindeki etkileri incelenecektir. Ana bulgular, VUK duyurularının genellikle negatif, UFRS duyurularının ise pozitif piyasa tepkileri yarattığını göstermektedir. Çalışma, önce literatür taramasını ve teorik çerçeveyi sunacak, ardından metodoloji ve ampirik bulgular tartışılacak, son olarak ise sonuçlar ve önerilerle tamamlanacaktır.

4.1. LİTERATÜR TARAMASI

Zorunlu olarak kamuya açıklanan şirket vergi finansalları üzerine yapılan araştırmalar, hisse senedi piyasasında yatırımcı tepkileri üzerinde karmaşık etkiler olduğunu öne sürmektedir. Artan şeffaflık, vergi uyumunu iyileştirebilir ve yatırımcılara değerli bilgiler sağlayabilir (Lenter vd., 2003), ancak bu durum, beklenen politika tepkileri nedeniyle yatırımcılar arasında olumsuz tepkilere de yol açabilir (Hoopes vd., 2017). Çalışmalar, bu tür açıklamaların yöneticilerin hem mali tablo hem de vergi raporlaması yanlılıklarını azaltmalarına neden olabileceğini göstermektedir (Allen ve Uysal, 2022) ve bu durum, özellikle daha düşük finansal bilgiye sahip yatırımcılar arasında farklı yorumlara yol açabilir (Genest ve Wu, 2022). Ancak, vergi finansallarının bilgi içeriğinin azalması ve

rekabet dezavantajı gibi potansiyel endişeler de mevcuttur (Lenter vd., 2003). Bazı şirketler, açıklamadan kaçınmaya çalışabilir veya yatırımcı tepkileriyle karşılaşabilir (Hoopes vd., 2017). Genel olarak, vergi finansallarının açıklamalarının hisse senedi piyasası üzerindeki etkisi karmaşık görünmekte olup, şeffaflık ve uyumda olası faydalar, olumsuz yatırımcı duyarlılığı ve yatırımcı grupları arasında farklı yorumlar ile dengelenmektedir. Konuyla ilgili detaylı literatür taraması bu bölümün konusunu oluşturmaktadır.

Lenter vd. (2003), şirketlerin vergi finansallarının kamuya açıklanmasının olası etkilerini tartışmaktadır. Çalışma teorik bir çerçeve sunmakta ve ampirik bir analiz içermemektedir. Çalışmaya göre vergi finansallarının açıklanması, şirketlerin vergi kaçırma stratejilerine karşı direnmelerine ve mali piyasaların daha iyi çalışmasına katkıda bulunabilir, ancak aynı zamanda rekabetçi dezavantajlara yol açabilir ve vergi finansallarının bilgi içeriğini sulandırabilir.

Hoopes vd. (2017), şirket vergi finansallarının kamuya açıklanmasının borsadaki yatırımcı tepkilerine etkilerini incelemektedir. Çalışma, Avustralya'daki büyük özel şirketlerin vergi bilgilerini açıklamalarına yönelik yatırımcı tepkilerini analiz eden bir olay çalışması yaklaşımını kullanmıştır. Kamuya açıklama, özel şirketler için vergi ödemelerinde küçük bir artışa, kamu şirketleri için ise küçük bir azalmaya yol açmıştır. Yatırımcılar, kamuya açıklama nedeniyle olumsuz tepkiler vermişlerdir.

Genest ve Wu (2022), kamuya açıklanan şirket vergi finansallarının daha az sofistike yatırımcılar tarafından farklı yorumlanabileceğini ve bu durumun piyasa tepkilerini nasıl etkileyebileceğini araştırmaktadır. Çalışma, Avustralya'daki kamuya açıklanan vergi finansallarının bilgi içeriğini ve bu bilgilerin yatırım kararlarına etkisini analiz eden bir olay çalışması yaklaşımını kullanmıştır. Kamuya açıklama, daha az sofistike yatırımcılar arasında daha büyük yorum farklılıklarına yol açmıştır. Bu farklılıklar, özellikle daha düşük kurumsal sahipliği olan firmalar için daha belirgin olmuştur.

Dutt vd. (2019), AB finansal kurumları için ülke bazında raporlama zorunluluğuna yatırımcı tepkilerini incelemektedir. Çalışma, AB finansal kurumları için ülke bazında

raporlama zorunluluğunun benimsenmesine yönelik sermaye piyasası tepkilerini araştırmak için bir olay çalışması yaklaşımı kullanmıştır. Yatırımcı tepkisi genellikle nötr veya sıfır olarak bulunmuştur, ancak vergi cennetlerine maruz kalan bankalar için hafifçe daha olumsuz olmuştur.

Allen ve Uysal (2022), zorunlu vergi beyanı açıklamalarının hem muhasebe hem de vergi kazançlarındaki raporlama yanlılığını azalttığını göstermektedir. Çalışma, Türkiye’de 2009’dan itibaren vergi finansallarını kamuya açıklamak zorunda olan şirketlerin verilerini kullanarak bu etkileri ampirik olarak test etmiştir. Vergi finansallarının zorunlu açıklanması, raporlanan muhasebe ve vergi kazançlarını gerçek ekonomik kazançlara daha yakın hale getirmiştir.

Huesecken vd. (2017), LuxLeaks olayının ardından vergi kaçırmanın açıklanmasının sermaye piyasalarındaki tepkileri nasıl etkilediğini incelemektedir. Çalışma, LuxLeaks olayının ardından şirketlerin hisse fiyatlarındaki anormal getirileri analiz etmek için bir olay çalışması yaklaşımını kullanmıştır. Vergi kaçırmanın açıklanması, sermaye piyasalarında pozitif anormal getirilerle ödüllendirilmiştir, bu da vergi kaçırmanın kesinliğine yatırımcıların olumlu tepki verdiğini göstermektedir.

Hasegawa vd. (2012), Japonya’da vergi finansallarının kamuya açıklanmasının bireyler ve şirketler üzerindeki etkilerini incelemektedir. Çalışma, kamuya açıklamanın sona ermesinden sonra şirketlerin raporlanan vergi gelirlerinde bir değişiklik olup olmadığını analiz eden bir olay çalışması yaklaşımı kullanmıştır. Kamuya açıklama sistemi sona erdiğinde, şirketlerin raporlanan vergi gelirlerinde bir artış olmamıştır.

Khan vd. (2016), kurumsal sahipliğin vergi kaçırma üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğunu incelemektedir. Çalışma, Russell endeksi yeniden yapılandırmasından kaynaklanan kurumsal sahiplikteki dışsal şokları ve vergi kaçırmanın çeşitli ölçümlerini analiz eden bir regresyon analizini kullanmıştır. Artan kurumsal sahiplik, özellikle yarı-endeksli sahiplik, şirketlerin vergi kaçırma oranlarını artırmıştır.

Blank (2014), şirket vergi finansallarının kamuya açıklanmasının vergi uyumunu nasıl etkileyebileceğini yeniden değerlendirmektedir. Çalışma, teorik bir çerçeve sunmakta ve ampirik analiz içermemektedir. Şirket vergi gizliliği, şirket vergi direktörleri üzerindeki baskıyı azaltabilir ve daha agresif vergi planlaması ve raporlamasına yol açabilir.

De Vito vd. (2023), bankaların ekstra kârlarına uygulanan beklenmedik bir kâr vergisine piyasa tepkilerini incelemektedir. Çalışma, bankaların kâr vergisine yönelik piyasa tepkilerini analiz eden bir olay çalışması yöntemi kullanmıştır. Yatırımcılar, beklenmedik kâr vergisine olumsuz tepki vermiştir, bu da zorunlu vergi beyanının piyasa tepkilerini olumsuz etkileyebileceğini göstermektedir.

Song vd. (2024), FIN 48 kapsamındaki zorunlu vergi açıklamasının vergi gideri anomalisi üzerindeki etkisini incelemiştir. Vergi gideri anomalisi ile açıklama kalitesi, doğruluk ve kurumsal mülkiyet gibi firma özellikleri arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Zorunlu açıklamanın, vergi gideri anomalisini azalttığı, ancak bu etkinin analist vergi tahminlerindeki artış veya gelecekteki kârlılığın öngörülebilirliğindeki azalmayla açıklanamadığı bulunmuştur.

Donohoe ve Gill (2011), Schedule M-3 açıklama gerekliliğine piyasa tepkilerini değerlendirmek için olay analizi tekniklerini kullanmıştır. Ayrıca, Schedule M-3'ün uygulanmasından önce ve sonra UFRS-vergi farklarındaki değişiklikleri incelemek için yapısal kırılma analizi yapılmıştır. Yatırımcılar, artan UFRS-vergi farkı açıklamalarının firmaların vergi yüklerini ve uyum maliyetlerini artıracaklarını düşünmektedir. Firmalar, artan açıklama gerekliliklerinden önce ve sonra, isteğe bağlı kalıcı UFRS-vergi farklarını azaltarak gerçek davranış değişiklikleri sergilemişlerdir.

Deméré (2023), vergi finansallarının hisse senedi yatırımcılarına faydalı olup olmadığını dolaylı olarak sendikasyonlu kredi piyasası üzerinden incelemiştir. Kurumsal sendikasyonlu kredilerin verilmesinden sonra vergi gideri değerlemesindeki değişiklikler ve vergiyle ilgili piyasa anomalilerinin analizi yapılmıştır. Hisse senedi yatırımcıları, borçluların vergi beyannamesi bilgilerinin ticaret kararları için faydalı olduğunu, vergi gideri değerlemesindeki artışlar ve kurumsal sendikasyonlu krediler sonrasında vergiyle

ilgili piyasa anomalilerindeki azalmalarla göstermiştir. Kurumsal yatırımcılar, borçluların vergi finansallarının değerine göre sendikasyona katılımlarını belirleyebilir.

Kılıç (2019) gayrimenkul yatırım ortaklıklarınca VUK uyarınca vergi otoritesine sunulan finansal tabloların kamuya açıklanmasının, yatırımcıların kararları üzerinde yanıtıcı etkiler yaratıp yaratmadığını ampirik olarak incelemektedir. Çalışma, 2017-2018 yıllarına ilişkin 64 mali tabloyu analiz ederek VUK ve UFRS finansal tablolarının duyurulmasının pay fiyatlarına etkilerini karşılaştırmıştır. Bulgular, VUK mali tablolarının açıklanmasının, piyasa üzerinde yanıtıcı etkiler yarattığını ve bu etkinin UFRS tablolarının açıklanmasıyla tersine döndüğünü göstermektedir.

Sonuç olarak, vergi finansallarının zorunlu olarak açıklanmasının hisse senedi piyasaları üzerindeki etkisi karmaşık ve çok boyutludur. Şeffaflık ve uyum sağlama açısından potansiyel faydalar, olumsuz yatırımcı duyarlılığı ve farklı yatırımcı gruplarının bu bilgileri nasıl yorumladığı ile dengelenebilir. Bu nedenle, Türkiye'deki mevcut raporlama düzenlemelerinin piyasa üzerindeki etkilerini tam olarak anlamak için, bu tür faktörlerin de dikkate alınması gerekmektedir. Bu çalışmada, bu karmaşıklıklar ve olası etkiler detaylı bir şekilde incelenerek, Türkiye'ye özgü raporlama düzenlemelerinin piyasa üzerindeki sonuçlarının daha iyi anlaşılması amaçlanmaktadır.

4.2. VERİ VE YÖNTEM

4.2.1. Olay Analizi ve Örneklem Seti

Araştırmada, VUK ve UFRS finansal tablo duyurularının hisse senedi fiyatları üzerindeki etkilerini incelemek için standart olay çalışması yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, belirli bir olayın finansal varlıkların değerleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olup olmadığını analiz etmek amacıyla finans ve ekonomi alanında yaygın olarak kullanılan bir tekniktir. Çalışmada, finansal tablo duyurularının hisse fiyatları üzerindeki kısa vadeli etkilerini ölçmek ve yatırımcıların bu duyurulara nasıl tepki verdiğini anlamak

amaçlanmaktadır. Bu yöntem sayesinde, yatırımcıların duyuruları nasıl algıladıkları ve bu bilgileri nasıl değerlendirdikleri hakkında önemli çıkarımlar yapılabilir.

Yöntemin uygulanabilmesi için önce anormal getirilerin belirlenmesi gerekmektedir. Anormal getiriler, hisse fiyat hareketinin genel piyasa trendlerinden sapmalarını ifade eder. Bu çalışmada, Thomson Reuters-Eikon veri tabanından alınan, mali tablo duyurusu yapan şirketlerin günlük fiyat verileri kullanılmıştır. Anormal getiri, aşağıda verilen Denklem (1)'de gösterildiği üzere, beklenen getiriden sapma olarak tanımlanmıştır:

$$AR_{it} = R_{it} - ER_{it} \quad (1)$$

Denklem (1)'de AR_{it} , anormal getiriyi ifade ederken; R_{it} , gerçekleşen getiriyi, ER_{it} ise i şirketinin t zamanındaki beklenen getirisini temsil etmektedir. ER_{it} , yaygın olarak kullanılan aşağıdaki piyasa modeli ile hesaplanmıştır:

$$R_{it} = a + \beta \times R_{mt} + \varepsilon_{it} \quad (2)$$

Olay çalışmalarında tahmin ve olay pencerelerinin doğru bir şekilde belirlenmesi büyük önem taşır. Tahmin penceresi, olayın gerçekleşmesinden (örneğin mali tablo duyurusu) önceki belirli bir dönemi kapsar ve bu dönem, şirketin hisse fiyatlarının normal veya beklenen davranışını tahmin etmek için kullanılır. Olay penceresi ise, duyuru tarihi etrafındaki belirli bir dönemi içerir ve olay öncesi, olay günü ve olay sonrası dönemleri kapsar. Armitage (1995), tahmin penceresi için 100 ila 300 gün arasında bir süre önerirken, Peterson (1989) olay penceresi için 20 ila 121 gün aralığını önermektedir. Farklı araştırmalar ise çeşitli piyasalarda değişik süreler kullanmıştır; Dasilas vd. (2008) Yunanistan piyasasında 200 günlük, Black ve Khanna (2007) Hindistan piyasasında 240 günlük tahmin periyodu kullanmıştır. Türkiye piyasasına yönelik çalışmalarda ise genellikle 100 işlem günü tahmin periyodu tercih edilmiştir (Basdas ve Oran, 2014; Pirgaip ve Akyüz, 2020).

Bu çalışmada, 100 işlem günü [-110, +11] tahmin penceresi ve 21 işlem günü [-10, +10] olay penceresi kullanılmıştır. Buna göre, [-10, -1] dönemi olay öncesi, [0] olay günü, [+1,+10] ise olay sonrası dönem olarak tanımlanmıştır. Tahmin penceresinde hisse getirileri (R_{it}), pazar portföy getirileriyle (R_{mt}) regresyona tabi tutulmuş, bu regresyonlardan elde edilen parametrelerle (α ve β), olay penceresindeki her gün için beklenen getiriler (ER_{it}) hesaplanmıştır. Sonrasında, gerçekleşen getirilerden beklenen getiriler çıkarılarak anormal getiriler elde edilmiştir. BIST100 Pazar portföyü, bu çalışmada pazar temsilcisi olarak belirlenmiştir. Getiri oranı, bir günün kapanış fiyatı ile bir önceki günün kapanış fiyatı arasındaki farkın, bir önceki günün kapanış fiyatına oranlanmasıyla hesaplanmıştır. Kümülatif anormal getiriler (CAR) ise bu anormal getirilerin toplanmasıyla tespit edilmiştir:

$$CAR_{it} = \sum_{t=1}^n AR_{it} \quad (3)$$

Denklem (3) doğrultusunda, kümülatif anormal getiriler olay penceresi boyunca hesaplanan anormal getirilerin toplanmasıyla elde edilmiştir. CAR, olayın hisse fiyatı üzerindeki genel etkisinin bir göstergesini sunar. Son olarak, örnek firmaların olay dönemindeki AR_{it} ve CAR_{it} değerlerinin ortalaması alınarak ortalama anormal getiriler (AAR) ve ortalama kümülatif anormal getiriler (CAAR) hesaplanmış ve bu getirilerin anlamlılığı için parametrik ve parametrik olmayan testler uygulanmıştır. Bu parametrik testler, standart t-testi ve olaydan kaynaklanan varyansa karşı dayanıklı olan Boehmer, Musumeci ve Poulsen (BMP) testinden (Boehmer vd., 1991) oluşmaktadır. Parametrik olmayan testler KP ve GRANK, sırasıyla Koları ve Pynnönen (2010) ve Koları ve Pynnönen (2011) çalışmalarından gelmektedir. Koları ve Pynnönen (2010) BMP testini, getirilerdeki normal dağılım varsayımına dayanarak çapraz korelasyon için düzeltir. Ancak, Koları ve Pynnönen'in (2011) GRANK testi, dağılımsal varsayımlara bağlı değildir ve anormal getirilerdeki çapraz kesit ve seri korelasyona, olay tarihi kümelenmesine ve olaydan kaynaklanan varyansa karşı dayanıklıdır.

Diğer taraftan, çalışmada örneklem seti, pazarı temsil kabiliyeti yüksek olan BIST100 endeksine dahil şirketler olarak belirlenmiştir. Fakat, fiyat, finansal tablo vb. verileri eksik olan şirketlerin kapsam dışında bırakılması söz konusu olmuştur. Bu çerçevede,

nihai örneklem setine giren şirket sayısı 65 olarak tespit edilmiştir. Bu şirketlerden 30 tanesi imalat, 20 tanesi ise finans sektöründe faaliyet göstermekte olup, diğer şirketlerin toptan/perakende (5), enerji (3), ulaştırma (2), madencilik (2), inşaat (1), mesleki eğitim ve danışmanlık (1) ve teknoloji (1) faaliyetlerinde bulunduğu anlaşılmıştır. Örneklem dönemi ise VUK mali tablolarının açıklanmaya başladığı 2010 yılından başlatılmış; 2023 yılına ait verilerin —muhtemelen enflasyon muhasebesi uygulamasının yarattığı gecikmeler sebebiyle— açıklanmamasına istinaden 2022 yılı ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca, her şirketin tüm dönemlerde VUK mali tablo açıklamasına ulaşamamıştır. Örneğin, bir şirket örneklem dönemi olan 2010-2022 yılları içerisinde 10 yıl boyunca bu açıklamayı yapmışken, bir başka şirket 8 yıl yapmış olabilmektedir. Bu nedenle, gözlem sayısı 845 (65*13) yerine 415 olarak tespit edilmiştir. Son olarak VUK mali tablo açıklamalarında 4. geçici vergi beyanname dönemi olan yıllık mali tablolar dikkate alınmıştır.

Tablo 3: Tanımlayıcı İstatistik (n:415)

Veri	Ort.	Ortanca	St. Hata	Min.	Max.
Panel A: CAR					
UFRS CAR (-20,-1) (%)	-1.97	-1.78	10.64	-61.14	55.12
VUK CAR (-20,-1) (%)	-0.21	-1.26	11.15	-39.59	75.53
UFRS CAR (0,20) (%)	-0.90	-0.46	12.58	-61.89	74.84
VUK CAR (0,20) (%)	-2.17	-1.97	12.70	-47.70	76.86
Panel B: Model değişkenleri					
Toplam Varlıklar (milyar TL)	29.69	6.88	76.26	0.06	819.76
Toplam Borç (milyar TL)	8.11	1.77	22.44	0.00	262.37
Toplam MDV (milyar TL)	12.21	2.33	43.86	0.00	605.15
Toplam MODV (milyar TL)	1.38	0.09	6.81	0.00	112.37
Pazar Kapitalizasyonu (milyar TL)	9.45	3.79	18.04	0.12	198.84
ROA (%)	7.60	5.63	10.60	-22.44	65.83
Tobin's Q	1.05	0.54	1.88	0.03	22.56
UFRS-VUK süre farkı (gün)	19.59	17.00	13.36	1.00	104.00

Not: Bu tabloda tanımlayıcı istatistikler sunulmaktadır.

Tablo 3 Panel A'daki CAR verileri, UFRS finansal tablolarının yayımlanmasından sonra negatif anormal getirilerin dengelendiğini göstermektedir (UFRS CAR (0,20)). UFRS duyurusundan önceki dönemin (UFRS CAR (-20,-1)) büyük ölçüde VUK beyanlarının duyurulmasından sonraki dönemle (VUK CAR (0,20)) örtüştüğünü belirtmek önemlidir. Bu, UFRS beyanlarının yayımlanmasının, VUK duyurularını takip eden yoğunlaşan negatif piyasa tepkisini tersine çevirmede önemli bir rol oynadığını ve böylece hisse senedi fiyatlarını stabilize ettiğini göstermektedir. CAR verilerindeki değişim, minimum

ve maksimum değerler arasındaki önemli farkla birlikte, olası aykırı değerleri hesaba katmak ve sonuçlarda sağlamlığı sağlamak için olay çalışması analizinde parametrik olmayan testlerin kullanılmasının gerekliliğini göstermektedir.

Tablo 3 Panel B'yi incelediğimizde, özet istatistikler incelenen şirketlerin finansal ve operasyonel özelliklerinde önemli değişkenlik olduğunu ortaya koymaktadır. Çeşitli şirket büyüklüklerini, endüstrileri ve finansal koşulları yansıtan bu çeşitlilik, finansal raporların piyasa davranışı üzerindeki etkisini yorumlamak için çok önemlidir. Özellikle, VUK ve UFRS rapor duyuruları arasındaki 19,59 (17,00) günlük ortalama (medyan) zaman gecikmesi, piyasanın yeni bilgilere tepkisini etkileyebilecek önemli bir aralığı vurgulamaktadır.

4.2.2. Regresyon Analizi

Olay analizi çalışmasının ardından regresyon analiziyle kümülatif anormal getirilerin, piyasa tepkilerinin belirlenmesinde etkili olabilecek çeşitli faktörlerle nasıl ilişkilendirildiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Regresyon analizi, bu değişkenler arasındaki etkileşimlerin gücünü ve yönünü belirlemeye olanak tanımakta, aynı zamanda bu ilişkilerin istatistiksel anlamlılığını test etmeye de hizmet etmektedir. Bu şekilde, sadece olayların piyasa üzerinde etkili olup olmadığı değil, aynı zamanda hangi faktörlerin bu etkileri belirlediği ve bunların ne ölçüde etkili olduğu açıklığa kavuşturulabilir.

Bu çalışmada lojistik regresyon yönteminin uygulanmasına karar verilmiştir. Bu yöntem, literatürde, belli durumların ortaya çıkma olasılığını tahmin etmek için uygun görülmektedir. Lojistik regresyon analizinde bağımlı değişken UFRS ve VUK duyurularına verilen piyasa tepkileri arasındaki farkın pozitif olma olasılığı olarak tespit edilmiştir. Bu yaklaşım, iki farklı mali tablo türü arasındaki yatırımcı tepkisini daha net bir şekilde incelememizi sağlayabilir ve olay analizi çalışmasından elde edilen bulguların desteklenmesi amacına da hizmet edebilir. Bunun bir nedeni, UFRS ve VUK tablolarının, farklı muhasebe standartlarına dayandığı için yatırımcılar tarafından farklı algılanabilecek nitelikte olmalarıdır. UFRS genellikle daha şeffaf ve uluslararası kabul

görmüş standartlar olarak değerlendirilirken, VUK daha muhafazakar ve yerel bir bakış açısını yansıtmaktadır. Bu iki farklı yaklaşım, yatırımcıların karar alma süreçlerinde farklı etkiler yaratabilir. Bu nedenle, UFRS ve VUK duyuruları arasındaki CAR farkını bağımlı değişken olarak kullanmak, yatırımcıların bu iki farklı bilgi setine verdikleri tepkiyi doğrudan karşılaştırmamıza olanak tanıyabilir. Ayrıca, VUK ve UFRS tabloları arasında bir fark olması, bilgi asimetrisinin bir göstergesi olabilir. UFRS tabloları genellikle yatırımcılara daha kapsamlı bilgi sunar. Bu nedenle, UFRS ve VUK CAR arasındaki fark, yatırımcıların hangi bilgi setine daha fazla güvendiğini ve hangi bilgi setinin yatırım kararlarını daha fazla etkilediğini ortaya koyabilir. Eğer UFRS ve VUK CAR farkı pozitifse, bu durum VUK tablolarının yatırımcı beklentilerini yeterince karşılamadığına işaret edebilir. Bu bağlamda, bağımlı değişken VUK-UFRS CAR farkının pozitif olduğu durumlarda 1, diğer durumlarda 0 olarak tanımlanmıştır.

VUK-UFRS CAR farkının üzerinde hangi faktörlerin etkili olabileceği hususu ise modelin bağımsız değişkenlerinin tespit edilmesini gerektirmektedir. Burada Küçük (2013)'ün finansal tablo duyurularına olan piyasa tepkilerinin büyüklüğünü belirleyen faktörleri incelediği çalışma dayanak olarak alınmıştır. Buna göre, söz konusu faktörler şirket büyüklüğü, kaldıraç seviyesi, karlılık ve büyüme fırsatları olarak belirlenmiştir. Bunların yanına olay çalışmasının sonuçlarına istinaden bilgi asimetrisini ölçen bir değişken olarak UFRS-VUK süre farkı bağımsız değişken olarak ilave edilmiştir. Ayrıca, konsolide mali tablo hazırlanması zorunluluğunu ifade eden bir kukla değişken de modele bağımsız değişken olarak eklenmiştir. Nitekim vergi düzenlemeleri uyarınca bir UFRS zorunluluğu olarak düzenlenen konsolide mali tablolardan vergi alınması mümkün olmayıp, bu durum VUK-UFRS CAR farklılığına etki edebilir. Son olarak VUK ve UFRS arasında daha önceki bölümlerde de ifade edilen muhasebe farklılıklarının da CAR belirleyicisi olabilecekleri düşünülmüştür. Bu nedenle, Maddi Duran Varlıklar ve Maddi Olmayan Duran Varlıkların modelde bağımsız değişken olarak yer alması uygun görülmüştür.

Bu çerçevede regresyon modeli aşağıdaki şekilde oluşturulmuş, değişkenlerin tanımına modeli takip eden Tablo 4’de yer verilmiştir:

$$\text{Logit} (P (CAR_{\text{UFRS-VUK}, i} = 1)) = \alpha + \beta_1 \text{BilgiAsimetrisi}_i + \beta_2 \text{Konsolide}_i + \beta_3 \text{Büyüklik}_i + \beta_4 \text{Kaldıraç}_i + \beta_5 \text{Karlılık}_i + \beta_6 \text{Büyüme}_i + \beta_7 \text{Maddi Duran Varlıklar}_i + \beta_8 \text{Maddi Olmayan Duran Varlıklar}_i + \epsilon_i$$

Tablo 4: Değişkenlere İlişkin Tanımlamalar

	Tanım	Notasyon
Bağımlı Değişken		
$CAR_{\text{UFRS-VUK}, i}$	Belirlenmiş olay pencereleri için UFRS ve VUK duyuruları arasındaki CAR farkının pozitif olma olasılığı (pozitifse 1, değilse 0)	CAR
Bağımlı Değişkenler		
BilgiAsimetrisi_i	UFRS-VUK duyuruları arasındaki süre farkı (gün)	Timelag
Konsolide_i	Konsolide mali tablo düzenleme zorunluluğu (zorunlu ise 1, değilse 0)	Cons
Büyüklik_i	Toplam varlıklar (logaritmik form)	Size
Kaldıraç_i	Toplam borçlar/Toplam Varlıklar	Lever
Karlılık_i	Aktif karlılık oranı	ROA
Büyüme_i	Piyasa kapitalizasyonu/Toplam Varlıklar	Tobin
Maddi Duran Varlıklar _i	Maddi Duran Varlıklar/Toplam Varlıklar	PPETA
Maddi Olmayan Duran Varlıklar _i	Maddi Olmayan Duran Varlıklar/Toplam Varlıklar	INTANTA

Hipotezler ve değişkenlere ilişkin katsayı beklentileri aşağıdaki şekilde tesis edilmiştir:

- $H_1: \beta_1 < 0$; Bilgi asimetrisi arttığında, yani VUK duyurusu ile UFRS duyurusu arasındaki süre uzadığında, yatırımcılar nezdinde oluşan negatif algı UFRS duyurularına sirayet edebilir. Bu da UFRS-VUK CAR farkının pozitif olma olasılığını azaltabilir. Dolayısıyla, bilgi asimetrisinin artması, UFRS-VUK CAR farkını negatif yönde etkileyebilir.

- $H_2: \beta_2 > 0$; Konsolide mali tablo zorunluluğu nedeniyle VUK ve UFRS mali tabloları birbirinden ciddi şekilde farklılaşabilir. Bu durumda, VUK tabloları olumsuz algılanırken, UFRS tabloları bu olumsuz algıyı ortadan kaldırabilir. Dolayısıyla CAR farkının pozitif olma olasılığı artar.

- $H_3: \beta_3 > 0$; Büyük şirketler genellikle daha az bilgi asimetrisine maruz kalırlar. Bu nedenle UFRS-VUK CAR farkının pozitif olma olasılığı artar.

- H₄: $\beta_4 > 0$; Firmanın VUK tablolarında gerçek borçluluk durumu tam yansıtılmayabilir. UFRS tabloları daha doğru bir finansal görünüm sunabilir ve bu da yatırımcılar tarafından olumlu algılanabilir. Bu nedenle, UFRS-VUK CAR farkının pozitif olma olasılığı artar.

- H₅: $\beta_5 > 0$; Yüksek ROA, şirketin varlıklarını verimli kullandığını gösterir ve bu, UFRS-VUK CAR farkının pozitif olma olasılığını artırır.

- H₆: $\beta_6 > 0$; Yüksek Tobin's Q, büyüme potansiyelinin yüksek olduğunu gösterir ve bu, UFRS-VUK CAR farkının pozitif olma olasılığını artırır.

- H₇: $\beta_7 < 0$; Yüksek maddi duran varlık oranı, düşük likidite ve esneklikle ilişkilendirilir. Ayrıca VUK ve UFRS muhasebe farklılıkları nedeniyle maddi duran varlıklara ilişkin muhasebesel uygulamalar karmaşa yaratabilir. Bu nedenle UFRS-VUK CAR farkının negatif olma olasılığı artabilir.

- H₈: $\beta_8 < 0$; Yüksek maddi olmayan duran varlık oranı da maddi duran varlıklar için yapılan açıklamaya paralel olarak, UFRS-VUK CAR farkının negatif olma olasılığını artırıcı etki yaratabilir.

4.3. BULGULAR

4.3.1. Olay Analizi

4.3.1.1. VUK Mali Tablo Duyurularına Yatırımcı Tepkisi

Tablo 5, tüm örneklem seti için VUK mali tablolarına ilişkin duyurulara karşı oluşan kısa dönemli yatırımcı tepkilerini ölçen olay analizi sonuçlarını raporlamaktadır.

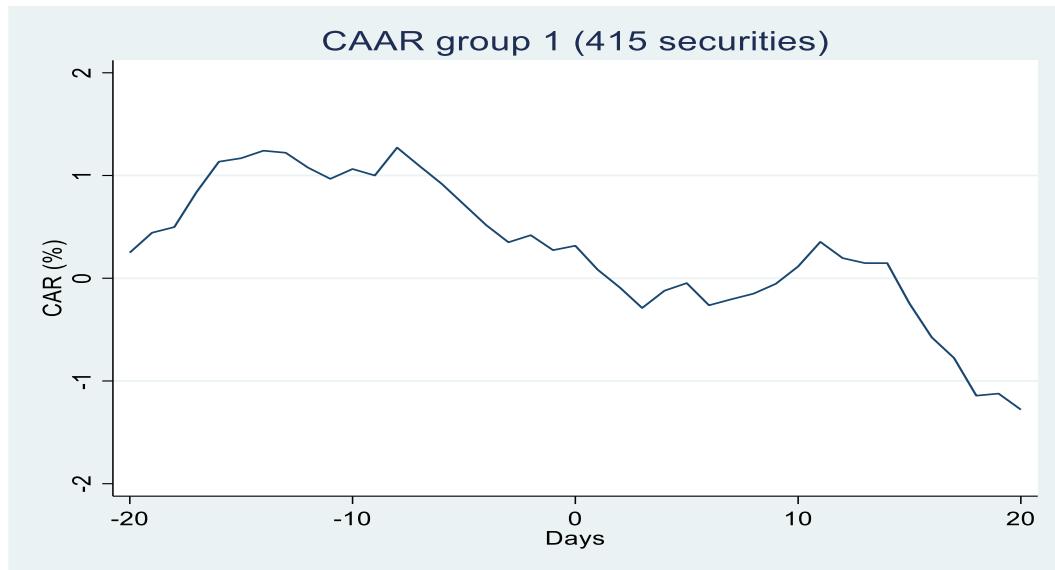
Tablo 5: VUK mali tablo duyurularına olan yatırımcı tepkisi (Tüm Örneklem, n:415)

Tarih	CAAR (%)	Pos: Neg	t-test Prob.	BMP	Prob.	KP	Prob.	GRANK	Prob.
(-20,20)	-1.28	164:251	0.1153	-1.50	0.1347	-1.11	0.2679	-1.60	0.1130
(-10,10)	-0.85	172:243	0.1099	-0.99	0.3206	-0.74	0.4619	-1.34	0.1847
(-5,5)	-0.97	168:247	0.0096***	-1.57	0.1176	-1.16	0.2464	-1.45	0.1516
(-3,3)	-0.81	165:250	0.0058***	-1.92	0.0555*	-1.42	0.1560	-1.55	0.1254
(-2,2)	-0.44	169:246	0.0686*	-1.38	0.1668	-1.02	0.3059	-0.86	0.3933
(-1,1)	-0.34	177:238	0.0709*	-1.66	0.0965*	-1.23	0.3455	-0.95	0.1130
(0,10)	-0.16	185:230	0.6659	0.31	0.7588	0.23	0.8201	-0.04	0.9675
(0,5)	-0.32	186:229	0.6501	-0.45	0.7369	-0.34	0.2679	-0.76	0.4500
(0,3)	-0.56	168:247	0.0096***	-2.29	0.0218**	-1.70	0.0893*	-1.87	0.0640*
(0,20)	-1.55	173:242	0.0047***	-2.01	0.0447**	-1.49	0.1371	-1.59	0.1143
(12,20)	-1.63	164:251	0.0000***	-4.09	0.0000***	-3.03	0.0025***	-2.43	0.0169**
(-5,20)	-2.20	156:259	0.0005***	-2.62	0.0088***	-1.94	0.0522*	-2.43	0.0168**
(-7,20)	-2.55	152:263	0.0001***	-3.17	0.0016***	-2.34	0.0191**	-3.06	0.0028***

Tablo 5, VUK mali tablo duyurularına yönelik kısa dönemli yatırımcı tepkilerini göstermektedir. Gerek standart t-testi ve BMP gibi parametrik testler, gerekse KP ve GRANK gibi parametrik olmayan testler VUK mali tablo duyuruları öncesindeki dönemlerde, özellikle 5 gün öncesinden başlamak üzere, yatırımcı nezdinde negatif anormal getirilerin oluştuğunu göstermektedir. Bu durum, yatırımcıların VUK mali tablo duyurularını beklerken olumsuz bir beklentiye sahip olabileceğini düşündürebilir. Buna göre, VUK mali tablolarının yatırımcılar tarafından negatif olarak algılandığı ve bu nedenle duyuru öncesi dönemde fiyatların düşme eğiliminde olduğu gözlenmektedir. Bu eğilimde, VUK mali tablolarının muhafazakar yapısı, vergi odaklı olması ve UFRS tablolarına göre daha dar kapsamlı bilgi sunması rol oynamış olabilir.

Diğer taraftan, yatırımcının tepkisi daha ziyade VUK mali tablolarının duyurulmasını takip eden günlerde kendisini kümülatif olarak daha şiddetli göstermektedir. Gerçekten de, (0,20), (12,20), (-5,20) ve (-7,20) olay pencereleri için elde edilen bulgulara bakıldığında, %1.55 ila %2.55 oranında negatif anormal getirilerin söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Bu olay pencerelerinde gözlemlenen anormal getiriler, VUK mali tablo duyurularının piyasa üzerinde belirgin ve kalıcı bir olumsuz etkiye sahip olabileceğini göstermektedir. Özellikle geniş pencerelerde (örneğin, (-7,20) ve (-5,20)) gözlemlenen negatif getiriler, yatırımcıların VUK duyurularına duyurudan önce hazırlık yapmaya başladığını ve duyuru sonrasında da bu olumsuz algının devam ettiğini ortaya koymaktadır. Bu bulgular, VUK tablolarının piyasa tarafından olumsuz bir bilgi kaynağı olarak algılandığını ve bu durumun hisse senedi fiyatları üzerinde uzun vadeli bir baskı oluşturabileceğine işaret etmektedir.

Aşağıda Şekil 1, VUK mali tablolarına ilişkin yatırımcı tepkisinin görsel bir sunumunu ortaya koymaktadır:

Şekil 1: VUK mali tablo duyurularına olan yatırımcı tepkisi

Genel olarak, Şekil 1, VUK mali tablo duyurularının hisse senedi fiyatları üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu ve bu etkinin zaman içinde daha belirgin hale geldiğini

göstermektedir. Bu sonuçlar, önceki analizlerimizle uyumlu olarak, VUK tablolarının piyasa üzerinde kalıcı bir olumsuz etki bırakabileceğini ortaya koymaktadır.

Örnekleme ilgili daha detaylı bir inceleme yapılmasının olay analizi sonuçlarının daha sağlıklı değerlendirilmesine olanak tanıyabileceği düşünülmektedir. Bu kapsamda, ilk olarak örneklem içinde yer alan şirketlerden finansal sektörde faaliyet gösterenler hariç tutularak bir inceleme yapılmış ve bu inceleme sonuçlarının finansal sektörde faaliyet gösteren şirketlerin sonuçlarıyla karşılaştırılması uygun görülmüştür. Sonuçlar Tablo 6'de yer almaktadır:

Tablo 6: VUK mali tablo duyurularına olan yatırımcı tepkisi (Sınırlı örneklem)

Tarih	Finansal şirketler hariç (n=283)		Finansal şirketler (n=132)		VUK-UFRS süre farkı çok olanlar (n=200)		VUK-UFRS süre farkı az olanlar (n=215)	
	CAAR (%)	t-test Prob.	CAAR (%)	t-test Prob.	CAAR (%)	t-test Prob.	CAAR (%)	t-test Prob.
(-20,20)	-1.18	0.2335	-2.37	0.0901*	-1.73	0.1610	-1.86	0.1016
(-10,10)	-0.88	0.1765	-1.30	0.1559	-1.03	0.2015	-1.55	0.0394**
(-5,5)	-0.68	0.1309	-1.44	0.0247**	-1.23	0.0294**	-1.50	0.0044***
(-3,3)	-0.84	0.0185**	-0.72	0.1453	-1.00	0.0234**	-1.41	0.0006***
(-2,2)	-0.54	0.0690*	-0.41	0.3263	-0.39	0.2901	-1.09	0.0016***
(-1,1)	-0.45	0.0504*	-0.16	0.6134	-0.26	0.3525	-0.58	0.0257**
(0,10)	-0.23	0.6162	-0.36	0.5747	-0.04	0.9404	-0.42	0.4147
(0,5)	-0.26	0.4165	-0.49	0.2895	-0.27	0.5045	-0.56	0.1336
(0,3)	-0.75	0.0053***	-0.39	0.2922	-0.44	0.1799	-0.92	0.0027***
(0,20)	-1.67	0.0128**	-2.00	0.0325**	-1.75	0.0337**	-1.84	0.0159**
(12,20)	-1.66	0.0000***	-1.95	0.0010***	-1.82	0.0005***	-1.73	0.0003***
(-5,20)	-2.08	0.0061***	-2.95	0.0057***	-2.71	0.0041***	-2.78	0.0015***
(-7,20)	-2.65	0.0010***	-3.05	0.0063***	-2.92	0.0031***	-3.16	0.0006***

Tablo 6 incelendiğinde, finansal şirketlerin VUK mali tabloları duyurularının yarattığı yatırımcı tepkisinin diğer sektörlerdeki şirketlere nazaran daha negatif olduğu görülmüştür. Finansal sektörde faaliyet gösteren şirketlerin VUK mali tabloları duyurularına verdikleri bu negatif tepki, birkaç faktörle açıklanabilir. Öncelikle bankalar, aracı kurumlar vb. finansal şirketler, diğer sektörlerle göre daha katı düzenlemelere tabi tutulmakta olup, vergi yükümlülükleri konusunda daha muhafazakar olabilirler. VUK tablolarının, bu şirketlerin mali performansı üzerinde daha büyük bir baskı oluşturması söz konusu olabilir. Bunun yanında, finansal sektördeki şirketler, özellikle kârlılık ve vergi yükümlülükleri açısından yatırımcılar tarafından daha yakından takip edilmektedir. VUK mali tablolarındaki olumsuz bir gösterge, yatırımcıların bu şirketlerle ilgili daha fazla endişelenmesine neden olabilir. Son olarak, finansal şirketler, genellikle daha karmaşık ve şeffaf olmayan operasyonlara sahiptir, bu da VUK tablolarının olumsuz algılanmasına yol açabilir. Yatırımcılar, finansal şirketlerin UFRS tablolarına daha fazla güvenebilirler, bu nedenle VUK tabloları açıklanırken daha fazla belirsizlik oluşabilir. Dolayısıyla bilgi asimetrisi finansal şirketler nezdinde daha yüksek seviyede olabilir.

Örnekleme ayrıntısında yapılan incelemenin bir başka boyutu ise VUK-UFRS mali tablolarının duyurulması arasında geçen sürenin anormal getiriler üzerindeki potansiyel etkileri ile ilgilidir. Buna göre, örneklemedeki şirketler VUK-UFRS mali tablolarının duyurulmasındaki süre farklarına göre iki gruba ayrılmıştır. Bu ayrım medyan süre farkı olan 17 gün eşik değeri dikkate alınarak yapılmış olup, süre farkı 17'nin üzerinde olan 200 şirket ile 17 ve altına olan 215 şirket birbiriyle karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma da Tablo 6'de yer almaktadır. Tablo 6 VUK ve UFRS mali tablo duyuruları arasındaki zaman farkının yatırımcıların piyasa tepkilerini nasıl etkilediği konusunda önemli ipuçları sunmaktadır. Nitekim VUK- UFRS açıklama süresi az olan şirketlerin daha fazla negatif anormal getiri ile karşılaştığı gözlemlenmektedir. Belirsizlik, bilgi asimetrisi ve piyasa beklentileri, bu tepkilerin neden negatif olduğunu açıklayabilir. Şöyle ki, özellikle kurumsal yatırımcıların UFRS tablolarının ne zaman açıklanacağını öngörebilecek durumda olduğu dikkate alındığında, VUK ve UFRS açıklama süresi az olan şirketlerde, bu yatırımcılar VUK tablolarına daha fazla olumsuz reaksiyon gösterip hızlı bir şekilde

satış yapabilecekler; UFRS tabloları açıklandığında ise, ortaya çıkmasını bekledikleri pozitif anormal getirileri elde edebilmek adına tekrar alıma geçebileceklerdir.

Bu kapsamda, VUK ve UFRS mali tablo duyuruları arasındaki zaman farkının piyasa tepkileri üzerindeki etkisi, yatırımcı davranışlarının ve piyasa dinamiklerinin anlaşılmasında önemli bir rol oynamaktadır. VUK-UFRS açıklama süresi kısa olan şirketlerde, yatırımcıların özellikle VUK tablolarının olumsuz etkilerine daha sert tepki vermesi, birtakım yatırımcıların UFRS tablolarının ne zaman açıklanacağını öngörebilmesiyle ilişkilendirilebilir. Bu noktada, Kılıç (2019)'un da dikkat çektiği üzere, piyasanın yanıltılıyor olabileceği gerçeği de dikkate alınmalıdır. VUK mali tabloları, şirketlerin gerçek performansını tam olarak yansıtamayabileceğinden, bu tablolara dayanarak yapılan işlemler, özellikle UFRS tablolarının açıklanması sonrasında tersine dönebilir. Bilinçsiz yatırımcılar, VUK tablolarına dayalı olarak piyasa hareketlerine katıldıklarında, UFRS tablolarının farklı sonuçlar sunabileceğini göz ardı ederek yanıltılırlar. Eğer yatırımcılar UFRS tablolarının şirketin gerçek durumunu daha iyi yansıttığını bilselerdi, VUK tablolarına verdikleri tepkiler daha ölçülü olabilir ve yanıltıcı etkiler minimize edilebilirdi. Bu durum, piyasada var olan bilgi asimetrisinin ve belirsizliğin yatırımcı davranışları üzerindeki etkisini bir kez daha ortaya koymaktadır.

4.3.1.2. UFRS Mali Tablo Duyurularına Yatırımcı Tepkisi

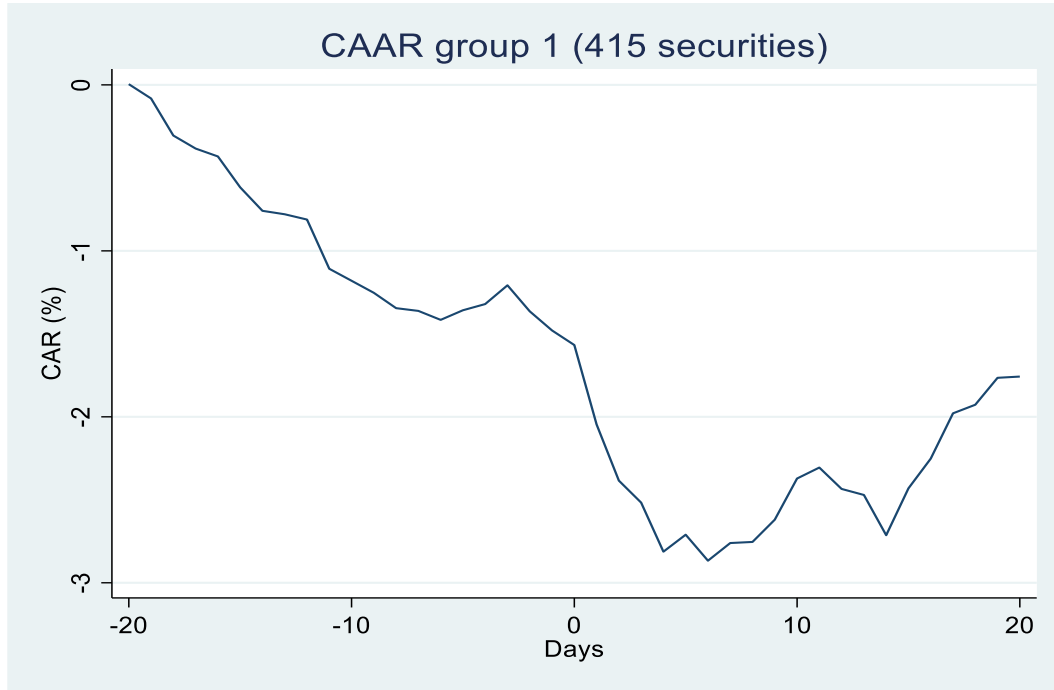
Tablo 7 tüm örneklem için UFRS mali tablolarına ilişkin duyurulara karşı oluşan kısa dönemli yatırımcı tepkilerini ölçen olay analizi sonuçlarını raporlamaktadır.

Tablo 7: UFRS mali tablo duyurularına olan yatırımcı tepkisi (Tüm Örneklem, n:415)

Tarih	CAAR (%)	Pos: Neg	t-test Prob.	BMP	Prob.	KP	Prob.	GRANK	Prob.
(-20,20)	-1.76	170:245	0.0340**	-1.72	0.0863*	-1.60	0.1103	-2.23	0.0283**
(-10,10)	-1.26	161:254	0.0218**	-1.29	0.1967	-1.20	0.2294	-1.92	0.0578*
(-5,5)	-1.29	169:246	0.0008***	-2.05	0.0401**	-1.91	0.0560*	-2.00	0.0488**
(-3,3)	-1.20	162:253	0.0001***	-2.41	0.0158**	-2.25	0.0246**	-2.81	0.0060***
(-2,2)	-1.18	160:255	0.000***	-3.21	0.0013***	-2.99	0.0028***	-2.99	0.0035***
(-1,1)	-0.68	168:247	0.0004***	-2.52	0.0118**	-2.35	0.0190**	-2.40	0.0185**
(0,10)	-0.89	183:232	0.0194**	-1.39	0.1646	-1.29	0.1957	-1.41	0.1609
(0,5)	-1.23	171:244	0.0000***	-3.15	0.0017***	-2.93	0.0034**	-2.84	0.0055***
(0,3)	-1.04	153:262	0.0000***	-3.26	0.0011***	-3.04	0.0024**	-3.21	0.0018***
(0,20)	-0.28	194:221	0.6094	-0.16	0.8718	-0.15	0.8806	0.12	0.9077
(12,20)	0.55	207:208	0.1065	1.61	0.1077	1.50	0.1342	2.13	0.0359**
(-5,20)	-0.34	189:226	0.5808	0.11	0.9150	0.10	0.9209	-0.41	0.9968
(-7,20)	-0.41	186:229	0.5242	0.11	0.9168	0.10	0.9225	0.04	0.9709

Tablo 7’de dikkat çeken husus UFRS mali tablolarının duyurulmasından önceki dönemde mevcut olan negatif anormal getirilerin duyuru sonrasında ortadan kalkıyor, hatta kimi dönemlerde pozitif dönüyor olmasıdır. Kaldı ki, UFRS mali tablolarının duyuruları öncesindeki dönem esasen VUK mali tablolarının duyurulmasından sonraki döneme tekabül etmektedir. Bir diğer deyişle, UFRS mali tablolarının yayımlanması, VUK mali tablolarının duyurulması ile bağlantılı olarak geçmişten birikimli olarak gelen negatif anormal getirileri tersine çevirmektedir. Bunun bir nedeni iki farklı mali tablo setinin piyasada farklı şekilde algılanmasından kaynaklanıyor olabilir. Buna göre, UFRS tabloları, genellikle daha kapsamlı, şeffaf ve uluslararası kabul görmüş muhasebe standartlarına dayalı olduğundan, yatırımcılar tarafından şirketlerin gerçek finansal durumunu yansıtmaya açısından daha güvenilir kabul edilmektedir. Bu durum, UFRS tablolarının duyurulmasından önceki negatif anormal getirilerin tersine dönmesiyle de desteklenmektedir. Daha açık bir ifadeyle, VUK tablolarının yarattığı olumsuz piyasa tepkileri, UFRS tablolarının açıklanmasıyla birlikte azalmakta veya pozitif bir trende dönüşmektedir.

Şekil 2, UFRS mali tablolarının duyurulmasından önce ve sonra yatırımcıların piyasa tepkilerini gösteren kümülatif anormal getirilerin zaman içindeki değişimini yansıtmaktadır. Şekildeki eğilime göre, duyuru öncesi dönemde anormal getirilerin belirgin bir şekilde negatif olduğu ve düşüş eğilimi gösterdiği gözlemlenmektedir. Bu durum, VUK mali tablo duyurularının ardından piyasada negatif bir beklenti oluştuğunu ve UFRS duyurusu öncesinde yatırımcıların olumsuz bir algı geliştirdiğini düşündürmektedir. Ancak, duyuru gününden (0 gün) itibaren, bu negatif eğilim duraksamakta ve duyuru sonrası dönemde anormal getirilerin yükselmeye başladığı, yani negatif anormal getirilerin azaldığı ve hatta bazı dönemlerde pozitif döndüğü görülmektedir.

Şekil 2: UFRS mali tablo duyurularına olan yatırımcı tepkisi

Şekil 2’de görselleştirilen bu durum, UFRS tablolarının yatırımcılar tarafından olumlu karşılandığını ve VUK tablolarının yarattığı olumsuz etkinin UFRS duyurusu sonrasında tersine döndüğünü göstermektedir. UFRS tablolarının daha güvenilir ve kapsamlı bilgi sunması, yatırımcıların duyuru sonrası dönemde bu bilgileri pozitif olarak

değerlendirmelerine neden olmuş olabilir. Bu bulgu, literatürde de sıkça vurgulanan UFRS tablolarının piyasa üzerindeki olumlu etkisini destekler niteliktedir.

UFRS ve VUK mali tablolarına karşı olan yatırımcı tepkilerinin ortalamadan fark analizleri ile de desteklenerek analiz edilmesinde fayda görülmektedir. Aşağıda Tablo 8’de söz konusu fark analizlerine yer verilmektedir.

Tablo 8: Ortalamadan fark analizleri

Panel A: Olay Öncesi Dönem (-20,-1)			
	Gözlem	Ort.	St.hata
UFRS	415	-0.0197	0.0052
VUK	415	-0.0021	0.0055
Fark		Prob.	
<0		0.0032***	
≠0		0.0064***	
>0		0.9968	
Panel B: Olay Sonrası Dönem (0,20)			
	Gözlem	Ort.	St.hata
UFRS	415	-0.0091	0.0062
VUK	415	-0.0217	0.0062
Fark		Prob.	
<0		0.9767	
≠0		0.0467**	
>0		0.0233**	

Tablo 8’de yer verilen bulgular, UFRS mali tablolarının duyurulması öncesinde, VUK mali tablolarının duyurulması öncesindeki döneme nazaran daha fazla negatif anormal getiri tepkisiyle karşılaşıldığını; ancak, duyuru sonrasında VUK’a göre daha az negatif anormal getiri tepkisinin oluştuğunu göstermektedir. Bu bulgular, VUK ve UFRS mali tablolarının açıklanma zamanlamasının ve bu tabloların içerdiği bilginin, piyasa tepkilerini nasıl şekillendirdiğini anlamamız açısından kritik öneme sahiptir. VUK ve UFRS tabloları arasındaki farklılıklar ve bu tabloların açıklanma sırası, yatırımcıların beklentilerini ve piyasa tepkilerini önemli ölçüde etkileyebilir.

UFRS mali tablolarından önce gelen VUK mali tablolarının olumsuz etkisi, UFRS tablolarının olumlu beklentisini gölgeleyebilmekte ve geçmişten gelen negatif anormal getirilerin yapışkan bir şekilde devam ettiği gözlemlenebilmektedir. UFRS mali

tablolarının açıklanması sonrasında daha az negatif anormal getiri tepkisi gözlemlenmesi ise, yatırımcıların bu duyurulara daha fazla güven duymasını yansıtmaktadır. UFRS mali tabloları genellikle daha güvenilir ve kapsamlı bilgiler içerdiğinden, piyasa bu bilgileri olumlu değerlendirme eğiliminde olmaktadır. Bu durum, UFRS duyurularının piyasa üzerindeki etkisinin daha pozitif veya en azından VUK'a göre daha az negatif olmasına neden olmaktadır.

Söz konusu açıklamalarımızı "piyasanın yanıltılması ihtimali" bağlamında değerlendirdiğimizde, VUK ve UFRS tablolarının açıklanma sırası ve içerdiği bilgilerin, yatırımcıların piyasa tepkilerini yanıltıcı bir şekilde etkileyebileceği kanaatine ulaşılabilmektedir. Şöyle ki, VUK tabloları, genellikle daha muhafazakar ve olumsuz beklentilerle ilişkilendirildiğinden, yatırımcılar bu bilgilere dayanarak satış yapabilir ve negatif anormal getiriler gözlemlenebilir. Ancak, kısa bir süre sonra açıklanan UFRS tabloları, daha güvenilir ve olumlu bilgiler sunduğunda, piyasa bu kez ters yönde tepki vererek alıma geçebilir. Bu durumda, VUK tablolarına dayalı olarak işlem yapan bilinçsiz yatırımcılar yanıltılabilir ve VUK tablolarının yarattığı olumsuz algıdan dolayı zarar edebilirler. UFRS tablolarının daha pozitif piyasa tepkisi yaratması, bu yanıltıcı etkinin bir düzeltmesi olarak görülebilir, ancak bu durum bilinçsiz yatırımcılar için bir kayba yol açabilir. İşte bu nedenle UFRS-VUK süre farkının bir kere daha irdelenmesinde yarar vardır.

Tablo 9, bir önceki bölümde olduğu gibi hem finansal şirketlerin diğer sektör şirketleri ile mukayese edilebilmesi hem de UFRS-VUK süre farkının anormal getiriler üzerindeki etkisi hakkında önemli fikirler içermektedir. Finansal şirketlerin UFRS duyurularına karşı yatırımcı tepkisi diğer sektörlerde faaliyet gösteren şirketlerin duyurularına karşı olan yatırımcı tepkisinden önemli ölçüde farklılaşmamaktadır. Diğer taraftan, UFRS tabloları VUK tablolarından daha geç açıklanan şirketlerde anormal negatif getiriler diğer şirketlere göre çok daha yapışkan niteliktedir. Aksine, UFRS tabloları ile VUK tabloları duyuruları arasında geçen süre az olan şirketlerde negatif etkilerin gerek boyutu gerekse istatistiki anlamlılığı düşük seviyelerdedir. Bu bulgular, UFRS ve VUK tablolarının açıklanma zamanlamasının yatırımcı tepkileri üzerindeki kritik etkisini ortaya koymaktadır. UFRS tablolarının VUK tablolarından daha geç açıklanması durumunda,

piyasanın bu sürede belirsizlikle karşı karşıya kalması ve bu belirsizliğin yatırımcı davranışları üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olması muhtemeldir. Belirsizlik, bilgi asimetrisini artırır ve bu da negatif anormal getirilerin daha yapışkan hale gelmesine yol açabilir. Yatırımcılar, VUK tablolarının ardından UFRS tablolarının açıklanmasını beklerken, piyasa risk algısı yükselmekte ve olumsuz tepkiler daha uzun süre devam etmektedir.

Öte yandan, UFRS tabloları VUK tablolarından kısa bir süre sonra açıklanan şirketlerde ise, bu belirsizlik dönemi daha kısa sürmektedir. Yatırımcılar, UFRS tablolarının daha erken açıklanacağını bilerek, VUK tablolarının yarattığı olumsuz etkileri sınırlı tutmakta ve piyasa tepkileri daha yumuşak olmaktadır. Bu da negatif etkilerin boyutunu ve istatistiksel anlamlılığını azaltmaktadır.

Sonuç olarak, UFRS ve VUK tabloları arasındaki süre farkı, piyasa belirsizliği ve bilgi asimetrisi üzerinden anormal getirileri etkileyerek, yatırımcıların tepki biçimlerini önemli ölçüde şekillendirmektedir. Bu bulgular, finansal raporlama zamanlamasının piyasalar üzerindeki etkisini daha iyi anlamamıza yardımcı olmakta ve şirketlerin raporlama uygulamalarının yatırımcı algısı ve piyasa performansı üzerindeki potansiyel sonuçlarını gözler önüne sermektedir.

Tablo 9: UFRS mali tablo duyurularına olan yatırımcı tepkisi (Sınırlı örneklem)

Tarih	Finansal şirketler hariç (n=283)		Finansal şirketler (n=132)		VUK-UFRS süre farkı çok olanlar (n=200)		VUK-UFRS süre farkı az olanlar (n=215)	
	CAAR (%)	t-test Prob.	CAAR (%)	t-test Prob.	CAAR (%)	t-test Prob.	CAAR (%)	t-test Prob.
(-20,20)	-1.83	0.0715*	-0.96	0.4959	-2.86	0.0233**	-2.32	0.0425**
(-10,10)	-1.19	0.0773*	-1.01	0.2790	-1.81	0.0312**	-1.87	0.0136**
(-5,5)	-1.32	0.0053***	-1.17	0.0704*	-1.73	0.0031***	-0.99	0.0558*
(-3,3)	-1.22	0.0010***	-1.04	0.0395**	-1.97	0.0000***	-0.78	0.0544*
(-2,2)	-1.17	0.0002***	-1.12	0.0087***	-1.68	0.0000***	-0.54	0.1120
(-1,1)	-0.66	0.0051***	-0.69	0.0323**	-0.94	0.0014***	-0.06	0.8311
(0,10)	-0.71	0.1258	-0.77	0.2360	-0.98	0.0881*	-1.22	0.0200**
(0,5)	-0.98	0.0040***	-1.33	0.0049***	-1.35	0.0015***	-0.81	0.0306**
(0,3)	-0.87	0.0015***	-1.00	0.0085***	-1.33	0.0001***	-0.51	0.0880*
(0,20)	0.11	0.8684	-0.14	0.8837	-0.67	0.4139	-0.88	0.2422
(12,20)	0.78	0.0623*	0.48	0.4106	0.28	0.5781	0.39	0.4059
(-5,20)	-0.22	0.7679	0.02	0.9840	-1.06	0.2593	-1.07	0.2149
(-7,20)	-0.16	0.8412	-0.31	0.7786	-1.13	0.2527	-0.96	0.2842

Yukarıda yer verilen tespitler, konuyla ilgili olarak VUK-UFRS mali tablo duyuruları zaman farklarının VUK tablolarına karşı olan yatırımcı tepkileri bağlamındaki daha önceki değerlendirmeleri de tamamlamaktadır. Nitekim VUK ve UFRS açıklama süresi kısa olan şirketlerde, yatırımcıların VUK tablolarına daha sert ve negatif tepki verdiği gözlemlenmiştir. Geline nokta ise, UFRS tablolarının VUK tablolarından daha geç açıklanmasının belirsizliği artırdığı ve bu belirsizliğin olumsuz piyasa tepkilerini daha yapışkan hale getirdiği vurgulanmaktadır. UFRS ve VUK arasındaki zaman farkı kısa olduğunda ise belirsizlik azalmakta, yatırımcılar daha pozitif veya en azından daha az negatif tepki vermektedirler. VUK ve UFRS tablo duyurularına ilişkin bu iki farklı bulgu esasında birbirini desteklemektedir. Her şeyden önce her iki bulgu da zamanlamanın kritik bir faktör olduğunu ve belirsizlik ile bilgi asimetrisinin yatırımcı tepkilerini nasıl şekillendirdiğini göstermektedir. Ayrıca, VUK tablolarına ilişkin ilk durumda UFRS'nin ne zaman açıklanacağı bilinmediğinde belirsizlik ve olumsuz tepkilerin arttığı, UFRS tablolarına ilişkin ikinci durumda ise UFRS'nin geç açıklanmasının bu olumsuzluğu daha da derinleştirdiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, şirketlerin finansal raporlama zamanlamasının piyasa dinamikleri üzerindeki kritik rolü ortaya çıkmaktadır.

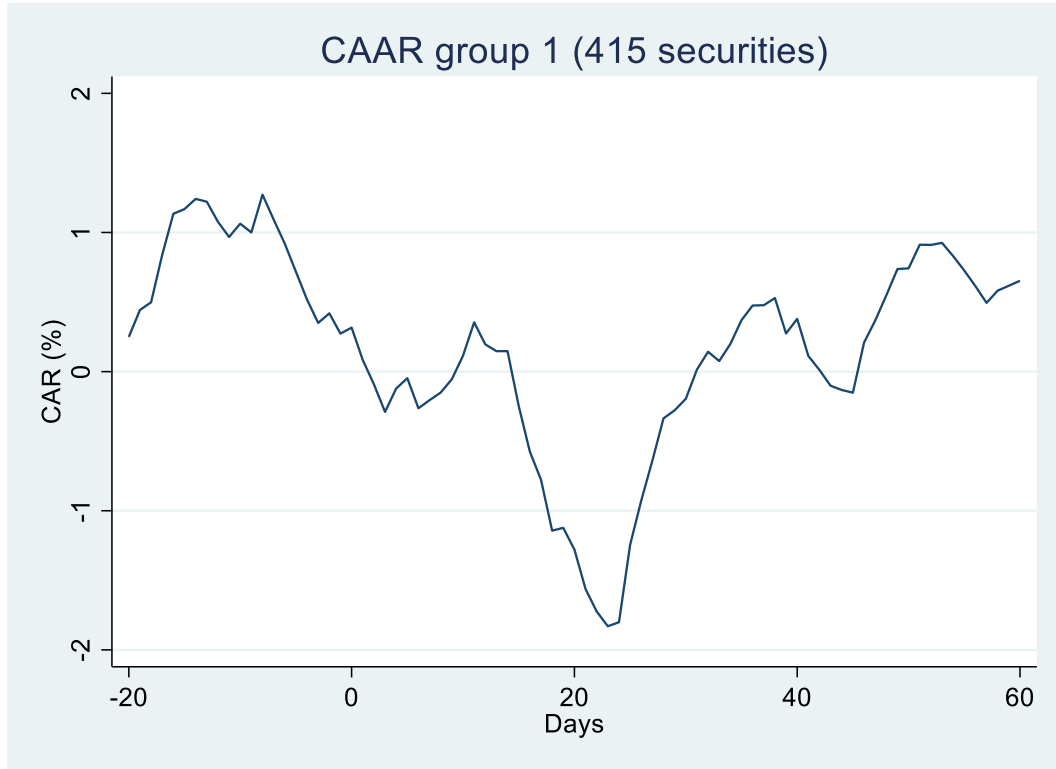
Konuyla ilgili ortalamadan fark testlerine dair bulgular aşağıdaki Tablo 9'da yer almaktadır. Tablo 10'dan UFRS mali tablo duyurusu öncesinde veya sonrasında UFRS-VUK gecikmesi çok olan şirketler ile az olan şirketler arasında anormal getiri tepkisinin genel olarak çok farklı olmadığı görülmektedir. Ancak, bazı olay pencerelerinde, UFRS-VUK gecikmesi çok olan şirketlerin az olanlara göre anormal getiri tepkisi çok daha negatiftir. UFRS ve VUK tabloları arasındaki açıklama zamanı farkının büyük olduğu durumlarda, yatırımcılar VUK tablolarından UFRS tablolarına geçişte daha fazla belirsizlikle karşılaşabilir. Bu belirsizlik, yatırımcıların piyasa tepkilerini şekillendirebilmektedir. Özellikle kısa vadeli olay pencerelerinde (örneğin, -1,1 veya -3,3 gün) bu belirsizlik daha belirgin hale gelmekte ve piyasa tepkileri daha negatif olabilmektedir. Zaman farkı büyük olan şirketlerde, yatırımcılar VUK tablosunun açıklanmasından sonra UFRS tablosunun açıklanmasını beklerken daha uzun bir

belirsizlik dönemi yaşayabilir. Bu süre zarfında piyasada bilgi asimetrisi artabilir, çünkü yatırımcılar UFRS tablosunun ne tür bilgiler getireceğini tam olarak öngöremeyebilir.

Tablo 10: Ortalamadan fark analizleri

Panel A. Olay Öncesi Dönem (-20,-1)			
	Gözlem	Ort.	St.hata
Az süre	215	-0.0191	0.0070
Çok süre	200	-0.0268	0.0079
Fark	Prob.		
> 0	0.2335		
≠ 0	0.4671		
< 0	0.7665		
Panel B. Olay Sonrası Dönem (0,20)			
	Gözlem	Ort.	St.hata
Az süre	215	-0.0153	0.0087
Çok süre	200	-0.0130	0.0081
Fark	Prob.		
> 0	0.5778		
≠ 0	0.8444		
< 0	0.4222		
Panel C. Olay Sonrası Dönem (-1,1)			
	Gözlem	Ort.	St.hata
Az süre	215	-0.0015	0.0029
Çok süre	200	-0.0107	0.0037
Fark	Prob.		
> 0	0.0244**		
≠ 0	0.0489**		
< 0	0.9756		
Panel D. Olay Sonrası Dönem (-3,3)			
	Gözlem	Ort.	St.hata
Az süre	215	-0.0102	0.0051
Çok süre	200	-0.0221	0.0054
Fark	Prob.		
> 0	0.0555*		
≠ 0	0.1110		
< 0	0.9445		
Panel E. Olay Sonrası Dönem (0,3)			
	Gözlem	Ort.	St.hata
Az süre	215	-0.0066	0.0039
Çok süre	200	-0.0148	0.0042
Fark	Prob.		
> 0	0.0768*		
≠ 0	0.1537		
< 0	0.9232		

Son olarak aşağıdaki Şekil 3, yatırımcıların VUK ve UFRS mali tablo duyurularına verdikleri reaksiyonu bir arada gösteren bir fotoğraf niteliğindedir. Şekil 3’de VUK mali tablolarının duyurusuna bağlı negatif anormal getiri etkilerinin UFRS mali tablo duyuruları ile ortadan kalkmaya başladığı açıkça gözlenmektedir.

Şekil 3: VUK ve UFRS mali tablo duyurularına olan yatırımcı tepkisi

4.3.2. Lojistik Regresyon Analizi

Olay analizi çalışmasını takiben yürütülen lojistik regresyon analizi bulguları bu bölümde sunulmaktadır. Aşağıda, bir önceki bölümde ulaşılan tespitler de dikkate alınarak, UFRS mali tablolarının açıklanması ile ilgili (-1,1), (0,1), (-3,1), (-2,2), (-3,3) ve (0,3) olay pencereleri üzerinden kurgulanan regresyon modellerinin sonuçları farklı tablolar halinde gösterilmektedir.

Regresyon modellerinde, yıllar arasında değişen ve gözlemlenemeyen faktörlerin modelin sonuçlarını etkilemesini önlemek amacıyla yıl sabit etkileri göz önünde bulundurulmuştur. Ayrıca, aynı sektörde yer alan şirketlerin benzer özelliklere ve piyasa koşullarına sahip olmasından dolayı ortaya çıkabilecek içsel korelasyonu (hataların

birbirine bağımlı olma durumunu) hesaba katmak adına, standart hatalar sektör düzeyinde kümelenmiştir.

Tablo 11: UFRS (-1,1) Olay penceresi regresyon sonuçları

CAR (-1,1)	Beta	Odds Ratio	St. Hata	t-değeri	p-değeri
Timelag	-0.015	0.985	0.008	-1.91	0.056*
Cons	-0.037	0.964	0.277	-0.13	0.894
Size	0.042	1.043	0.034	1.22	0.222
Lever	2.276	9.733	0.413	5.51	0.000***
PPETA	-0.717	0.488	0.274	-2.61	0.009***
INTANTA	-1.708	0.181	0.542	-3.15	0.002***
ROA	3.136	23.021	1.032	3.04	0.002***
Tobin	0.146	1.158	0.039	3.75	0.000***
Sabit	-1.648	0.192	0.956	-1.72	0.085*
Gözlem sayısı	407				
Pseudo r-kare	0.066				

Tablo 11’de yer verilen bulgulara göre, bilgi asimetrisi UFRS-VUK CAR (-1,1) farkının pozitif olma olasılığını düşürmektedir. Bu durum Timelag katsayısının negatif olmasından ve odds ratio’nun 1’den küçük olmasından anlaşılabilir. Buna göre H_1 reddedilememektedir. Kaldıraç (H_4), maddi duran (H_7) ve maddi olmayan (H_8) duran varlık oranları, karlılık (H_5) ve büyüme fırsatları (H_6) da beklentiler doğrultusunda görünmektedir. Ancak, konsolide mali tablo düzenleme zorunluluğu ile şirket büyüklüğünün UFRS-VUK CAR farkının pozitif olma olasılığına anlamlı bir etkisi bulunamamış olup, sırasıyla (H_2) ve (H_3) reddedilmiştir.

Tablo 12: UFRS (0,1) Olay penceresi regresyon sonuçları

CAR (0,1)	Beta	Odds Ratio	St. Hata	t-değeri	p-değeri
Timelag	-0.013	0.987	0.007	-1.77	0.077*
Cons	-0.040	0.672	0.404	-0.98	0.325
Size	0.016	1.016	0.058	0.27	0.785
Lever	0.978	2.660	0.297	3.30	0.001***
PPETA	-0.448	0.639	0.207	-2.17	0.030**
INTANTA	-0.306	0.737	0.601	-0.51	0.611
ROA	1.900	6.683	0.903	2.10	0.035**
Tobin	-0.014	0.986	0.021	-0.64	0.521
Sabit	-0.690	0.502	1.389	-0.50	0.619
Gözlem sayısı	407				
Pseudo r-kare	0.031				

Tablo 12'ye bakıldığında da bilgi asimetrisinin UFRS-VUK CAR (0,1) farkının pozitif olma olasılığını düşürdüğü görülmektedir. Kaldıraç (H_4) ve maddi duran (H_7) duran varlık oranları ile karlılık (H_5) beklentiler dahilinde etkide bulunmaktadır.

Tablo 13: UFRS (-3,1) Olay penceresi regresyon sonuçları

CAR (-3,1)	Beta	Odds Ratio	St. Hata	t-değeri	p-değeri
Timelag	-0.016	0.984	0.008	-2.04	0.041**
Cons	0.364	1.440	0.205	1.78	0.076*
Size	-0.082	0.921	0.062	-1.31	0.190
Lever	1.189	3.285	0.512	2.32	0.02**
PPETA	-0.344	0.709	0.239	-1.44	0.15
INTANTA	0.419	1.520	0.837	0.50	0.617
ROA	2.622	13.761	1.311	2.00	0.046**
Tobin	-0.061	0.941	0.032	-1.90	0.057
Sabit	0.799	2.224	1.350	0.59	0.554
Gözlem sayısı	407				
Pseudo r-kare	0.072				

Tablo 13, bilgi asimetrisinin (H_1), kaldıraç seviyesinin (H_4) ve karlılığın (H_5) UFRS-VUK CAR (-3,1) farkının pozitif olma olasılığı üzerinde önemli faktörlerden olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 14: UFRS (-2,2) Olay penceresi regresyon sonuçları

CAR (-2,2)	Beta	Odds Ratio	St. Hata	t-değeri	p-değeri
Timelag	-0.011	0.989	0.008	-1.30	0.194
Cons	-0.36	0.698	0.211	-1.70	0.089*
Size	0.101	1.106	0.035	2.86	0.004***
Lever	1.059	2.884	0.505	2.10	0.036**
PPETA	-0.588	0.555	0.153	-3.84	0.000***
INTANTA	-0.527	0.59	0.731	-0.72	0.471
ROA	0.111	1.118	1.297	0.09	0.932
Tobin	0.097	1.102	0.06	1.62	0.105
Sabit	-3.081	0.046	0.008	-1.30	0.194
Gözlem sayısı	407				
Pseudo r-kare	0.071				

Tablo 14'de yer verilen bulgulara göre de, kaldıraç (H_4) ve maddi duran (H_7) varlık oranları UFRS-VUK CAR (-2,2) farkını artırma olasılığına beklentiler dahilinde etki etmektedir. Ancak bilgi asimetrisi (H_1), maddi olmayan (H_8) duran varlık oranı, karlılık (H_5) ve büyüme fırsatları (H_6) ile ilgili hipotezler reddedilmiştir. İlginç olan ise, bu

modelde konsolide mali tablo düzenleme zorunluluğu ile şirket büyüklüğünün UFRS-VUK CAR farkının pozitif olma olasılığına anlamlı bir etkisi bulunmasıdır. Bu doğrultuda, söz konusu değişkenler beklentiler doğrultusunda etkide bulunmuş ve H_2 ve H_3 reddedilememiştir.

Tablo 15: UFRS (-3,3) Olay penceresi regresyon sonuçları

CAR (-3,3)	Beta	Odds Ratio	St. Hata	t-değeri	p-değeri
Timelag	-0.009	0.991	0.007	-1.40	0.162
Cons	0.129	1.138	0.234	0.55	0.582
Size	-0.052	0.95	0.033	-1.57	0.117
Lever	0.901	2.462	0.44	2.05	0.041**
PPETA	-0.426	0.653	0.285	-1.49	0.135
INTANTA	-1.826	0.161	0.613	-2.98	0.003***
ROA	-0.122	0.886	1.288	-0.09	0.925
Tobin	0.072	1.074	0.054	1.31	0.189
Sabit	0.585	1.796	0.007	-1.40	0.162
Gözlem sayısı	407				
Pseudo r-kare	0.077				

Tablo 15’de, sadece kaldıraç (H_4) ve maddi olmayan duran (H_8) varlık oranlarının UFRS-VUK CAR (-3,3) farkını artırma olasılığına beklentiler dahilinde etki ettiği anlaşılmaktadır. Diğer değişkenlerle ilgili hipotezler reddedilmiştir.

Tablo 16: UFRS (0,3) Olay penceresi regresyon sonuçları

CAR (0,3)	Beta	Odds Ratio	St. Hata	t-değeri	p-değeri
Timelag	-0.008	0.992	0.01	-0.76	0.447
Cons	-0.529	0.589	0.271	-1.95	0.051*
Size	-0.025	0.976	0.034	-0.72	0.47
Lever	0.898	2.454	0.393	2.29	0.022**
PPETA	-0.436	0.647	0.31	-1.41	0.16
INTANTA	-0.981	0.375	0.423	-2.32	0.02**
ROA	-0.203	0.816	0.912	-0.22	0.824
Tobin	0.003	1.003	0.028	0.10	0.922
Sabit	0.336	1.399	0.01	-0.76	0.447
Gözlem sayısı	407				
Pseudo r-kare	0.033				

Tablo 16 incelendiğinde, bir kez daha kaldıraç (H_4) ve maddi olmayan duran (H_8) varlık oranları ile ilgili hipotezlerimiz reddedilememiştir. Bunlara ilaveten konsolide mali tablo düzenleme zorunluluğu UFRS-VUK CAR (0,3) farkının pozitif olma olasılığını azaltmaktadır. Bu nedenle H_2 de beklentiler doğrultusunda reddedilememiştir.

Lojistik regresyon analizinin yukarıda yer verilen bulguları şu şekilde özetlenebilir. Bilgi Asimetrisi (Timelag): Bilgi asimetrisinin, UFRS-VUK CAR farkının pozitif olma olasılığını azalttığı görülmektedir. Bu durum, tüm pencerelerdeki analizlerde olumsuz bir etki yaratmıştır. Kaldıraç (Lever): Kaldıraç seviyesi, UFRS-VUK CAR farkının pozitif olma olasılığını artırmaktadır. Bu durum tüm pencerelerde desteklenmiştir. Maddi Duran Varlıklar (PPETA): Yüksek maddi duran varlık oranı, UFRS-VUK CAR farkını negatif yönde etkilemektedir. Bu sonuç özellikle bazı pencerelerde anlamlı çıkmıştır. Maddi Olmayan Duran Varlıklar (INTANTA): Maddi olmayan duran varlıkların oranı, CAR farkını negatif yönde etkilemektedir, özellikle bazı pencerelerde anlamlılık göstermiştir. Karlılık (ROA): ROA, genellikle pozitif etkiler gösterse de, bazı pencerelerde anlamlı bir etki gözlenmemiştir. Büyüklük (Size) ve Büyüme (Tobin): Şirket büyüklüğü ve büyüme fırsatlarının etkisi, genellikle beklentilerle tutarsız olup, bazı pencerelerde anlamlı çıkmamıştır. Konsolide Tablolar (Cons): Konsolide mali tablo zorunluluğu, bazı modellerde anlamlı bir etki göstermiş, UFRS-VUK CAR farkını pozitif veya negatif etkileyebilmiştir.

Genel olarak, modelde kullanılan bağımsız değişkenlerin çoğu, özellikle bilgi asimetrisi, kaldıraç ve maddi duran varlıklar gibi değişkenler, bağımlı değişkeni açıklamada etkili olmuş ve modelin açıklayıcı gücünü desteklemiştir.

Çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular yatırımcılar ve düzenleyici otoriteler için önemli çıkarımlar yapılmasını mümkün kılmaktadır. Yatırımcılar, VUK ve UFRS tabloları arasındaki zaman farkına dikkat etmeli ve bu farkın piyasa tepkilerini nasıl etkileyebileceğini anlamalıdır. Sadece VUK veya UFRS tablolarına değil, her ikisine de dikkat ederek, daha bilinçli yatırım kararları alınabilir. Düzenleyici otoriteler ise, VUK ve UFRS mali tablo açıklama sürelerinin standartlaştırılmasını teşvik ederek bilgi asimetrisini azaltabilir. Yatırımcıların finansal tabloları ve farklı muhasebe standartlarını daha iyi anlamaları için eğitim programları düzenlenmelidir. Fakat, çift muhasebe sisteminin getirdiği karmaşıklığı ortadan kaldırabilmek amacıyla, vergilendirmenin UFRS tabloları aracılığıyla yapılmasının sağlanması en uygun çözüm olarak görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Küreselleşmenin giderek arttığı dünya ekonomisinde finansal piyasa aktörleri bölgesel düzeyden küresel düzeye doğru hareket halindedir. Dünyadaki sermaye ve para hareketliliğinin küreselleşmesiyle birlikte her ülkenin kendi mevzuatına göre düzenlediği finansal raporlamalar finansal piyasanın ihtiyaçlarını karşılamada zamanla yetersiz kalmıştır. Her ülkenin kendi ekonomik raporlama sistemini kendi mevzuatına göre düzenlediği durumda finansal piyasanın aktörlerinden olan dış yatırımcılar için hem analiz imkanı zorlaşır hem de çeviriden kaynaklı hata payı artar. Finansal rapor kullanıcılarının doğru yatırım kararı alması yapılan analizlerin doğruluğuna ve analizdeki hata payının en aza indirgenmesine bağlıdır ve bu da ortak bir finansal raporlama ihtiyacını doğurmuştur.

UFRS'nin uygulanmaya başlamasıyla birlikte muhasebe ve finansal raporlamada ortak bir standart belirlenerek ortak bir finansal dil yaratılmış ve bölgesel uygulama farklılıkları nedeniyle uluslararası piyasalarda ortaya çıkan yatırım riski en aza indirilmiştir. UFRS finansal tabloların doğru, şeffaf ve ortak bir dilde raporlanması esasına dayanarak işletmelerin dönem sonu mali tablolarını sunuş şekillerine birlik ve bütünlük sağlamak amacıyla uluslararası kurallar getiren yazılı bir metindir. Dünyada yaşanan küreselleşmenin etkisiyle Türkiye de AB'ye uyum süreci ile beraber finansal raporlamada standartlaşmaya giderek UMS-UFRS kapsamında TMS ve TFRS'yi benimsemiştir.

Ancak ülkemiz muhasebe sistemine yön veren Türk Ticaret Kanunu, Vergi Kanunları, Sermaye Piyasası Kanunu, Bankalar Kanunu, sigorta mevzuatı muhasebe ve raporlamaya ilişkin farklı hükümler içermesi nedeniyle işletmelerin farklı esaslara dayalı finansal tablolar düzenlemesine neden olmaktadır. Örneğin, Türkiye'de faaliyet gösteren payları borsada işlem gören şirketlerin ülkemizde yer alan bu farklı mevzuatlara göre hem VUK'a hem de UFRS'ye göre finansal tablo düzenleme zorunluluğu finansal piyasalarda yanıltıcı etkilere neden olmaktadır.

Literatürde, Türkiye’de UFRS tablolarının piyasa üzerindeki etkileri yaygın olarak incelenmiş olsa da VUK'a göre hazırlanan tabloların piyasa üzerindeki etkisi genellikle göz ardı edilmiştir. Literatürdeki bu belirgin boşluk, çift yönlü raporlama zorunluluğu olan Türkiye’de bu tür tabloların yatırımcı davranışları üzerindeki etkilerinin yeterince araştırılmamış olmasından kaynaklanmaktadır. Bu çalışmada, VUK ve UFRS tablolarının açıklanmasının hisse senedi fiyatlarına olan etkilerinin neler olduğu ve hangi faktörler tarafından belirlendiği incelenerek bu boşluğun doldurulması hedeflenmektedir. Çalışmada, Türkiye'deki çift yönlü raporlama zorunluluğunun hisse senedi fiyatlarına olan etkileri kapsamlı ve detaylı bir şekilde incelenerek finansal raporlamanın piyasa dinamikleri üzerindeki rolünün ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır.

Bu kapsamda bu tez çalışmasının birinci bölümünde dünyada yaşanan küresel ticaretle birlikte sermaye ve para hareketliliğinin küresel boyuta ulaşması sonucu ortak bir finansal raporlama ihtiyacının doğması ve bunun sonucunda finansal raporlamada şeffaf, güvenilir ve karşılaştırılabilir özelliklere sahip evrensel muhasebe standartlarının oluşturulması amacını taşıyan UFRS’nin ortaya çıkışı, tanımı, önemi, gelişimi teorik çerçevede ele alınmıştır.

Tez çalışmasının ikinci bölümünde dünyada yaşanan küreselleşmenin etkisi ve Türkiye’nin AB’ye uyum süreci ile birlikte AB standartlarını yakalayabilmek için finansal raporlamada standartlaşmaya gitmesi ve 2005 yılında UFRS’ye uygun olarak raporlamaya geçerek TMS/TFRS yayınlanma süreci ve uluslararası raporlamaya geçişle birlikte SPK, TMSK, KGK ve DDK) gibi kurumların sürece uyum kapsamında yaptığı çalışmalar, TTK mevzuatında uyum süreci kapsamında yapılan düzenlemelere yer verilmiştir. Daha sonra Türkiye’de uluslararası standartlara göre finansal raporlama ve VUK hükümlerine göre finansal raporlama arasındaki genel farklardan, raporlama amacı, muhasebe ilkeleri, ölçüm yöntemleri, açıklama gereksinimleri, hedef kitle, finansal tablo içeriği, amortisman ve değer düşüklüğü gibi kavramlardan bahsedilmiştir. Son olarak, TMS/TFRS’lerde işletmenin sahip olduğu varlık ve borçların gerçeğe uygun bir şekilde ölçerek finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılama amacıyla yapılan değerlendirme ile işletmelerin sahip olduğu iktisadi kıymetlerin vergi matrahlarının hesaplanmasıyla ilgili olan VUK’a göre yapılan değerlendirme arasındaki farklara değinilmiştir.

Üçüncü bölümde, Finansal Tablolar ve Etkin Piyasalar hipotezi teorik çerçevede ele alındıktan sonra UFRS ve VUK kapsamında yayınlanan mali tabloların kamuya açıklanmasının etkin piyasalar hipotezi kapsamında değerlendirilmesi yapılmıştır. Etkin Piyasalar Hipotezi, piyasa fiyatlarının mevcut tüm bilgileri hızlı ve doğru bir şekilde yansıttığını varsayar. UFRS kapsamında yayınlanan tabloların aksine VUK tablolarının odak noktası şirketlerin vergi yükümlülükleri olduğundan yatırımcılara sunulan bilgi, şirketin gerçek ekonomik performansını yansıtmayabilir, yatırımcılar VUK tablolarını doğru bir şekilde değerlendiremeyebilir ve bu da piyasa fiyatlarının gerçek değerinden sapmasına neden olarak bilgi asimetrisine yol açabilir ve piyasa etkinliğini zayıflatır. UFRS tabloları ise genellikle daha kapsamlı bir finansal görünüm sunar ve yatırımcılar için daha güvenilir bir bilgi kaynağı olarak kabul edilir.

Bu nedenle, VUK tablolarının açıklanması, yatırımcıların piyasaya dair beklentilerini tam olarak karşılamayabilir ve bu da piyasa fiyatlarının dalgalanmasına neden olabilir. Bu durum, VUK tablolarının açıklanmasının ardından piyasa üzerinde negatif bir etki yaratma potansiyelini artırır. Dolayısıyla piyasa katılımcıları, VUK tablolarındaki bilgileri değerlendirirken, bu bilgilerin UFRS tablolarına göre daha dar kapsamlı ve vergi odaklı olduğunu göz önünde bulundurmalıdır.

Bu bağlamda, Türkiye'deki borsa şirketlerinin VUK ve UFRS mali tablolarını açıklama süreçlerinin, piyasa fiyatları üzerindeki etkilerini karşılaştırmalı olarak incelemek hem literatürdeki boşluğu doldurmak hem de piyasa katılımcılarının bilgiye dayalı kararlar almasını sağlamak açısından önemli bir katkı sunabilir. Piyasa etkinliğinin korunması için, VUK tablolarının açıklanma süreci ve bu süreçteki şeffaflık seviyesinin artırılması, piyasa katılımcılarının daha doğru ve güvenilir bilgilere ulaşmasını sağlayabilir.

Son olarak dördüncü bölümde ise payları borsada işlem gören şirketlerin finansal tablolarını hem VUK hem de UFRS'ye göre açıklamaları sonrasında farklı finansal tabloların yayınlanmasının pay fiyatlarına etkisi olay analizi kapsamında incelenmiştir. Bu çerçevede, finansal tablo duyuruların öncesi ve sonrasındaki anormal getiriler hesaplanmıştır. Araştırma kapsamında, bilgi asimetrisi, karlılık, ROA, Tobin's Q ve varlık yapısının (maddi ve maddi olmayan varlıklar) piyasa tepkileri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırma kapsamında ayrıca, lojistik regresyon yöntemiyle, bilgi

asimetrisi, karlılık, ROA, Tobin's Q ve varlık yapısının (maddi ve maddi olmayan varlıklar) vb. literatüre uygun olarak belirlenen değişkenlerin piyasa tepkileri üzerindeki etkileri inceleme konusunu oluşturmuştur.

Bu kapsamda, ilk olarak, araştırmada VUK ve UFRS finansal tablo duyurularının şirket hisseleri üzerindeki etkilerinin incelenmesinde standart olay çalışması yöntemi kullanılmıştır. Amaç, VUK ve UFRS finansal tablo duyurularının finansal varlığın getirileri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olup olmadığını değerlendirmektir. Bu çalışmada finansal tablo duyurularının, hisse fiyatları üzerindeki etkisi bağlamında yöntemin, pazarın bu tür duyurulara nasıl tepki verdiğini ölçmeye ve anlamaya yardımcı olması beklenmektedir. Bu yöntem vasıtasıyla, şirketlerin hisse fiyatları üzerindeki kısa vadeli etkiler ölçülmüş ve yatırımcıların finansal tablo duyurularını nasıl algıladığı ve değer verdiği hususlarında çeşitli sonuçlar çıkarılmıştır. Yöntemin uygulanabilmesi için öncelikle anormal getirilerin tespit edilmiştir. Bu amaçla Thomson Reuters-Eikon veri tabanından mali tablo duyurusu yapan şirketlerin günlük fiyat verileri temin edilmiştir. Olay analizi çalışmasının ardından regresyon analiziyle kümülatif anormal getirilerin, piyasa tepkilerinin belirlenmesinde etkili olabilecek çeşitli faktörlerle nasıl ilişkilendirildiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Regresyon analizi, bu değişkenler arasındaki etkileşimlerin gücünü ve yönünü belirlemeye olanak tanımakta, aynı zamanda bu ilişkilerin istatistiksel anlamlılığını test etmeye de hizmet etmektedir. Bu şekilde, sadece olayların piyasa üzerinde etkili olup olmadığı değil, aynı zamanda hangi faktörlerin bu etkileri belirlediği ve bunların ne ölçüde etkili olduğu açıklığa kavuşturulabilir.

Yapılan analiz sonucunda, VUK mali tablo duyuruları öncesindeki dönemlerde yatırımcı nezdinde negatif anormal getirilerin oluştuğu sonucuna varılmıştır. Bu durum, yatırımcıların VUK mali tablo duyurularını beklerken olumsuz bir beklentiye sahip olabileceğini düşündürülebilir. Buna göre, VUK mali tablolarının yatırımcılar tarafından negatif olarak algılandığı ve bu nedenle duyuru öncesi dönemde fiyatların düşme eğiliminde olduğu gözlenmektedir. Bu eğilimde, VUK mali tablolarının muhafazakar yapısı, vergi odaklı olması ve UFRS tablolarına göre daha dar kapsamlı bilgi sunması rol oynamış olabilir.

Diğer taraftan, VUK mali tablolarının duyurulmasını takip eden günlerde ise yatırımcının tepkisi kendisini kümülatif olarak daha şiddetli göstermektedir. Yatırımcıların VUK duyurularına duyurudan önce hazırlık yapmaya başladığını ve duyuru sonrasında da bu olumsuz algının devam ettiğini ortaya koymaktadır. Bu bulgular, VUK tablolarının piyasa tarafından olumsuz bir bilgi kaynağı olarak algılandığını ve bu durumun hisse senedi fiyatları üzerinde uzun vadeli bir baskı oluşturabileceğine işaret etmektedir.

Ayrıca örnekleme içinde yer alan şirketlerden finansal sektörde faaliyet gösteren şirketler incelendiğinde, finansal şirketlerin VUK mali tabloları duyurularının yarattığı yatırımcı tepkisinin diğer sektörlerdeki şirketlere nazaran daha negatif olduğu görülmüştür. Bunun nedenleri, finansal şirketlerin diğer sektörlerle göre daha katı düzenlemelere tabi tutulmaları ve vergi yükümlülükleri konusunda daha muhafazakar olmalarından kaynaklanabileceği sonucuna varılmıştır. VUK tablolarının, bu şirketlerin mali performansı üzerinde daha büyük bir baskı oluşturması söz konusu olabilir. Bunun yanında, finansal sektördeki şirketler, özellikle kârlılık ve vergi yükümlülükleri açısından yatırımcılar tarafından daha yakından takip edilmektedir. VUK mali tablolarındaki olumsuz bir gösterge, yatırımcıların bu şirketlerle ilgili daha fazla endişelenmesine neden olabilir. Son olarak, finansal şirketler, genellikle daha karmaşık ve şeffaf olmayan operasyonlara sahiptir, bu da VUK tablolarının olumsuz algılanmasına yol açabilir. Yatırımcılar, finansal şirketlerin UFRS tablolarına daha fazla güvenebilirler, bu nedenle VUK tabloları açıklanırken daha fazla belirsizlik oluşabilir. Dolayısıyla bilgi asimetrisi finansal şirketler nezdinde daha yüksek seviyede olabilir.

Örnekleme ayrıntısında yapılan incelemenin bir başka boyutu ise VUK-UFRS mali tablolarının duyurulması arasında geçen sürenin anormal getiriler üzerindeki potansiyel etkileri ile ilgilidir. Buna göre, örneklemedeki şirketlerden VUK- UFRS açıklama süresi az olan şirketlerin daha fazla negatif anormal getiri ile karşılaştığı gözlemlenmektedir. Belirsizlik, bilgi asimetrisi ve piyasa beklentileri, bu tepkilerin neden negatif olduğunu açıklayabilir. Şöyle ki, özellikle kurumsal yatırımcıların UFRS tablolarının ne zaman açıklanacağını öngörebilecek durumda olduğu dikkate alındığında, VUK ve UFRS açıklama süresi az olan şirketlerde, bu yatırımcılar VUK tablolarına daha fazla olumsuz reaksiyon gösterip hızlı bir şekilde satış yapabileceklerdir. UFRS tabloları açıklandığında

ise, ortaya çıkmasını bekledikleri pozitif anormal getirileri elde edebilmek adına tekrar alıma geçebileceklerdir. Bu kapsamda, VUK ve UFRS mali tablo duyuruları arasındaki zaman farkının piyasa tepkileri üzerindeki etkisi, yatırımcı davranışlarının ve piyasa dinamiklerinin anlaşılmasında önemli bir rol oynamaktadır. VUK-UFRS açıklama süresi kısa olan şirketlerde, yatırımcıların özellikle VUK tablolarının olumsuz etkilerine daha sert tepki vermesi, birtakım yatırımcıların UFRS tablolarının ne zaman açıklanacağını öngörebilmesiyle ilişkilendirilebilir.

UFRS mali tablolarının duyurulmasından önceki dönem (UFRS mali tablolarının duyuruları öncesindeki dönem esasen VUK mali tablolarının duyurulmasından sonraki döneme tekabül etmektedir.) ise mevcut olan negatif anormal getiriler duyuru sonrasında ortadan kalkmakta, hatta kimi dönemlerde pozitive dönmetedir. Bunun bir nedeni iki farklı mali tablo setinin piyasada farklı şekilde algılanmasından kaynaklanıyor olabilir. Buna göre, UFRS tabloları, genellikle daha kapsamlı, şeffaf ve uluslararası kabul görmüş muhasebe standartlarına dayalı olduğundan, yatırımcılar tarafından şirketlerin gerçek finansal durumunu yansıtmaya açısından daha güvenilir kabul edilmektedir. Bu durum, UFRS tablolarının yatırımcılar tarafından olumlu karşılandığını ve VUK tablolarının yarattığı olumsuz etkinin UFRS duyurusu sonrasında tersine döndüğünü göstermektedir.

UFRS mali tablolarının açıklanması sonrasında daha az negatif anormal getiri tepkisi gözlemlenmesi ise, yatırımcıların bu duyurulara daha fazla güven duymasından kaynaklanmaktadır. UFRS mali tabloları genellikle daha güvenilir ve kapsamlı bilgiler içerdiğinden, piyasa bu bilgileri olumlu değerlendirme eğiliminde olmaktadır. Bu durum, UFRS duyurularının piyasa üzerindeki etkisinin daha pozitif veya en azından VUK'a göre daha az negatif olmasına neden olmaktadır.

Sonuç olarak, UFRS ve VUK tabloları arasındaki süre farkı, piyasa belirsizliği ve bilgi asimetrisi üzerinden anormal getirileri etkileyerek, yatırımcıların tepki biçimlerini önemli ölçüde şekillendirmektedir. Bu bulgular, finansal raporlama zamanlamasının piyasalar üzerindeki etkisini daha iyi anlamamıza yardımcı olmakta ve şirketlerin raporlama uygulamalarının yatırımcı algısı ve piyasa performansı üzerindeki potansiyel sonuçlarını gözler önüne sermektedir.

Yukarıda yer verilen tespitler, konuyla ilgili olarak VUK-UFRS mali tablo duyurularındaki zamanlamanın kritik bir faktör olduğunu ve belirsizlik ile bilgi asimetrisinin yatırımcı tepkilerini nasıl şekillendirdiğini göstermektedir. Ayrıca, VUK tablolarına ilişkin ilk durumda UFRS'nin ne zaman açıklanacağı bilinmediğinde belirsizlik ve olumsuz tepkilerin arttığı, UFRS tablolarına ilişkin ikinci durumda ise UFRS'nin geç açıklanmasının bu olumsuzluğu daha da derinleştirdiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, şirketlerin finansal raporlama zamanlamasının piyasa dinamikleri üzerindeki kritik rolü olduğu ortaya çıkmaktadır.

Lojistik regresyon analizinin bulguları ise şu şekilde özetlenebilir: Bilgi asimetrisi, UFRS-VUK CAR farkının pozitif olma olasılığını azaltırken; kaldıraç seviyesi bu olasılığı artırmaktadır. Yüksek maddi duran varlık oranı negatif etki yaparken, maddi olmayan duran varlıkların etkisi de genellikle negatiftir. Karlılık (ROA) pozitif bir etki gösterse de bazı durumlarda anlamlı değildir. Şirket büyüklüğü ve büyüme fırsatlarının etkisi tutarsızdır. Konsolide tablo zorunluluğu ise hem pozitif hem negatif etkiler gösterebilir. Bu bulgular, modeldeki bağımsız değişkenlerin genel olarak açıklayıcı güce sahip olduğunu göstermektedir.

Çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular şu şekilde sıralanabilir; yatırımcılar, VUK ve UFRS tabloları arasındaki zaman farkına dikkat etmeli ve bu farkın piyasa tepkilerini nasıl etkileyebileceğini anlamalıdır. Sadece VUK veya UFRS tablolarına değil, her ikisine de dikkat ederek, daha bilinçli yatırım kararları alınabilir. Düzenleyici otoriteler ise, VUK ve UFRS mali tablo açıklama sürelerinin standartlaştırılmasını teşvik ederek bilgi asimetrisini azaltabilir. Yatırımcıların finansal tabloları ve farklı muhasebe standartlarını daha iyi anlamaları için eğitim programları düzenlenmelidir. Fakat, çift muhasebe sisteminin getirdiği karmaşıklığı ortadan kaldırabilmek amacıyla, vergilendirmenin UFRS tabloları aracılığıyla yapılmasının sağlanması en uygun çözüm olarak görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akgün, A. İ. (2013). Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Finansal Analize Etkisi: İMKB'ye Yönelik Bir Araştırma. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 14(1), 10-26.
- Allen, E. J., & Uysal, A. (2023). The effect of the mandatory disclosure of corporate tax returns on reporting bias. Available at SSRN 4185130.
- Armitage, S. (1995). Event study methods and evidence on their performance. *Journal of Economic Surveys*, 9, 25-52.
- Atmaca, M., & Çelenk, H. (2011, Ocak). Uluslararası Muhasebe Ve Finansal Raporlama Standartlarının Finansal Analize Etkilerinin Regresyon Analizi ile Ölçülmesine Yönelik Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 113-125.
- Avul, E. (2020, Ocak 27). Vergi Usul Kanunu ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları Değerleme Hükümleri Arasındaki En Önemli Farklar ve Finansal Tablo Hazırlayıcıları Açısından Söz Konusu Farklardan Kaynaklanan Zorluklar ve Çözüm Önerileri. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Muhasebe ve Finansman Programı Seminer Dersi Araştırma Projesi*.
- Balsarı, Ç. K., & Dalkılıç, A. F. (2007). Kural-Bazlı ve İlke-Bazlı Finansal Raporlama Standartlarının Karşılaştırılması. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, (22), 105-118.
- Basdas, U., & Oran, A. (2014). Event studies in Turkey. *Borsa Istanbul Review*, 14(3), 167-188.
- Başpınar, A. (2004). Türkiye’de ve Dünyada Muhasebe Standartlarının Oluşumuna Genel Bir Bakış. *Maliye Dergisi*, 42-57.
- Black, B., & Khanna, V. (2007). Can Corporate Governance Reforms Increase Firm Market Values? Event Study Evidence from India. *Journal of Empirical Legal Studies*, 4(4), 749-796.
- Blank, J. D. (2014). Reconsidering corporate tax privacy. *NyUJL & bUs.*, 11, 31.
- Bayraktar, A. (2012, Ocak). *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(1), 37-47.
- Boehmer, E., Masumeci, J., & Poulsen, A. B. (1991). Event-study methodology under conditions of event-induced variance. *Journal of financial economics*, 30(2), 253-272.
- Bozkurt, İ., Öksüz, S., & Karakuş, R. (2015). Finansal tablo ilanlarının hisse getirileri üzerindeki etkisi: BİST’de ampirik bir uygulama. *Maliye ve Finans Yazıları*, 1(103), 112-141.
- Büyüktopçu, H. İ. (2009). Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Finansal Tablo Düzenlemelerine Etkileri ve Bir Örnek Uygulama. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Programı Yüksek Lisans Tezi*, 177-182.

- Cihangir, M., & Kandemir, T. (2010). Finansal Kriz Dönemlerinde Hisse Senetleri Getirilerini Etkileyen Makroekonomik Faktörlerin Arbitraj Fiyatlandırma Modeli Aracılığıyla Saptanmasına Yönelik Bir Çalışma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 15(1), 257-296.
- Çelik, S. (2013). Muhasebe Meslek Mensuplarının Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarına Bakış Açılarının Değerlendirilmesine İlişkin Ampirik Bir Çalışma: Niğde Örneği. *Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Dalı Yüksek Lisans Tezi*.
- Çelik, T. T. (2007, Haziran). Etkin Piyasa Hipotezi ve Gelişmekte Olan Hisse Senedei Piyasalarında Eşhareketlilik. *İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Doktora Tezi*.
- Dasilas, A., Lyroudi, K., & Ginoglou, D. (2008). Joint effects of interim dividend and earnings announcements in Greece. *Studies in Economics and Finance*, 25(4), 212-232.
- Deméré, P. (2023). Is tax return information useful to equity investors?. *Review of Accounting Studies*, 28(3), 1413-1465.
- De Vito, A., Pancotto, L., Perdichizzi, S., & Reghezza, A. (2023). Don't go on holiday in August! Market reaction to an unexpected windfall tax on banks. *Economics Letters*, 233, 111407.
- Donohoe, M. P., & McGill, G. A. (2011). The effects of increased book-tax difference tax return disclosures on firm valuation and behavior. *Journal of the American Taxation Association*, 33(2), 35-65.
- Dutt, V. K., Ludwig, C. A., Nicolay, K., Vay, H., & Voget, J. (2019). Increasing tax transparency: Investor reactions to the country-by-country reporting requirement for EU financial institutions. *International Tax and Public Finance*, 26, 1259-1290.
- Erol, M., & Aslan, M. (2017). Uluslararası Muhasebe ve Denetim Standartlarının Gelişmesi. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 55-86.
- Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve*. (2011). Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu: <https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/Finansal%20Raporlamaya%20%C4%B0li%C5%9Fkin%20Kavramsal%20%C3%87er%C3%A7eve/F%C4%B0NANSAL%20RAPORLAMAYA%20%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0> adresinden alındı
- Genest, N., & Wu, Y. (2022). Public Tax Return Disclosure and Investors' Differential Interpretation. *WU International Taxation Research Paper Series*, (2022-08).
- Güdelci, E. (2019). Uluslararası Muhasebe Standartlarının Tarihi Gelişim Sürecinde Etkili Olan Uluslararası ve Ulusal Kuruluşlar. *Dergipark*, 2(3), 199-214.

- Güleç, Ö. F., & Ergi, Ş. (2019, Eylül). Dünyada Ve Türkiye’de Finansal Ve Yerel Raporlama Standartlarının Gelişim Süreci. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 258-277.
- Gürel, A. B. (2015, Ocak). Türkiye Muhasebe Standartları Kapsamında TMS 18 Hasılat Standardı Ve TMS 21 Kur Değişimlerinin Etkisi Standardının İncelenmesi: Etimaden İşletmeleri Genel Müdürlüğü Emet Bor İşletmesi Uygulaması. *TÜRK HAVA KURUMU ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*.
- Güvercin, A., & Demir, Y. (2015). Kazanç Açıklamaları ve Şirket Değeri İlişkisi: BIST100 Şirketleri Üzerine Bir Olay Analizi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*.
- Hasegawa, M., Hoopes, J. L., Ishida, R., & Slemrod, J. (2013). The effect of public disclosure on reported taxable income: Evidence from individuals and corporations in Japan. *National Tax Journal*, 66(3), 571-607.
- Hoopes, J. L., Robinson, L., & Slemrod, J. (2018). Public tax-return disclosure. *Journal of Accounting and Economics*, 66(1), 142-162.
- Huesecken, B., Overesch, M., & Tassius, A. (2018). Effects of disclosing tax avoidance: Capital market reaction to LuxLeaks. Available at SSRN 2848757.
- İbiş, C., & Özkan, S. (2006, Ocak-Şubat-Mart). Mali ÇÖZÜM İSMMMMO Yayın Organı. *Uluslararası Muhasebe Standartları(TFRS)'na Genel Bakış(74)*, 25-43.
- Karabayır, M. E. (2012). Uluslararası Finansal Muhasebe Standartları ve Muhasebe Kalitesi:İMKB Örneği. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Doktora Tezi*.
- Karan, M. B. (2022). *Yatırım Analizi ve Portföy Yönetimi* (8 b.). Gazi Kitabevi.
- Kaya, Y., & Utku, M. (2019). UFRS’nin Türkiye’deki Tarihsel Gelişimi ve UFRS’ye Geçişin Firmaların Finansal Performansları Üzerindeki Etkileri. *XXXVIII. TÜRKİYE MUHASEBE EĞİTİMİ SEMPOZYUMU*, (s. 27-42).
- Khan, M., Srinivasan, S., & Tan, L. (2017). Institutional ownership and corporate tax avoidance: New evidence. *The Accounting Review*, 92(2), 101-122.
- Kılıç, S. (2019). Gayrimenkul yatırım ortaklıklarının vergi dairelerine sundukları mali tabloların açıklanması piyasada yanıltıcı etki mi yaratıyor?. *Aurum Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 69-79.
- Kıracı, M., & Köse, T. (2002, Haziran 1). IASC, FASB VE TMS’teki Muhasebe Standartları Oluşturma Süreci ve Uyumlaştırma. *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 47-70.
- Kolari, J. W., & Pynnönen, S. (2010). Event study testing with cross-sectional correlation of abnormal returns. *The Review of financial studies*, 23(11), 3996-4025.

- Kolari, J. W., & Pynnonen, S. (2011). Nonparametric rank tests for event studies. *Journal of empirical finance*, 18(5), 953-971.
- Kocamaz, H. (2012, Haziran). Uluslararası Muhasebe Standartlarının Dünyada ve Türkiye'de Oluşum ve Gelişim Süreci. *DERGİPARK*, 2(2), 105-120.
- Küçük, E. (2013). Hisse Senedi Piyasalarının Finansal Tablo Duyurularına Tepkisi ve Bu Tepkinin Büyüklüğünü Belirleyen Etmenler: Literatür İncelemesi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 27(3), 163-184.
- Lenter, D., Slemrod, J., & Shackelford, D. (2003). Public disclosure of corporate tax return information: Accounting, economics, and legal perspectives. *National Tax Journal*, 56(4), 803-830.
- Özkan, M., & Terzi, S. (2010, Temmuz-Ağustos). Avrupa Birliğinde Finansal Raporlama: İngiltere, Fransa ve Almanya Örneği. *Mali Çözüm*, 21-44.
- Öztürk Çiftçi, D., & Yel, T. (2013). Yeni Türk Ticaret Kanunu ile TFRS/TMS Konusunda Getirilen Yenilikler ve Ordu İli Muhasebe Meslek Mensuplarının Bakış Açılarını Değerlendirmeye Yönelik Bir Uygulama. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*(2), 93-114.
- Peterson, P. (1989). Event studies: A review of issues and method. *Quarterly Journal of Business and Economics*, 28(3), 36-66.
- Pirgaip, B. (2003, Kasım-Aralık). Türkiye Sermaye Piyasasında Uluslararası Muhasebe Standartlarına Uyum. *Sermaye Piyasası Kurulu Meslek Personeli Derneği Dergisi*(10).
- Pirgaip, B., & Akyüz, M. B. (2020). To be rated or to be indexed: Corporate governance rating experience in Borsa Istanbul. *Istanbul Business Research*, 49(2), 271-300.
- Song, H., Tao, X., Wang, H. B., Zhang, J., & Zhang, L. (2024). Does mandatory tax disclosure mitigate tax expense anomaly? Evidence from FIN 48. *Finance Research Letters*, 59, 104686.
- Şahin, E. (2010). Uluslararası Muhasebe Standartları Çerçevesinde Oluşturulan Tms-16, Tms-36, Tms-38 Muhasebe Standartlarının Tekdüzen Muhasebe Sistemi ile Karşılaştırılması ve Çorum'da Bir Sanayi İşletmesi Örneği. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*.
- Temizel, F., & Çoşkun, İ. O. (2010). Finansal Piyasalar ile Etkin Bir İletişim ve Geliştirilmiş Şeffaflık Aracı Olarak Yatırımcı İlişkileri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, 12(2), 81-102.
- TFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat. (2016). 10. https://www.kgk.gov.tr/Portalv2/Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2018Seti/TFRS/TFRS_15_2018.pdf adresinden alındı

- TFRS 3 İşletme Birleşmeleri. (2006). 7-16. https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2018Seti/TFRS/TFRS_3_2018.pdf adresinden alındı
- TFRS 9 Finansal Araçlar. (2019). 8. https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/TFRS/TFRS_9.pdf adresinden alındı
- TMS 16 Maddi Duran Varlıklar. (2005). 8-13. https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2018Seti/TMS/TMS_16_2018.pdf adresinden alındı
- TMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar. (2006). 11. https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2017Seti/3-TMS/TMS_38_2017.pdf adresinden alındı
- Tohmatsu, Deloitte Touche. (2008). UFRS Cep Kitabı. 14-20.
- Tufan, C., & Sarıççek, R. (2013). Davranışsal Finans Modelleri, Etkin Piyasalar Hipotezi ve Anomalilerine İlişkin Bir Değerlendirme. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 159-182.
- Tunçez, H. A. (2019). Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) İle Vergi Usul Kanunu (VUK) Açısından Değerleme Ölçümlerinin Karşılaştırılması. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 6(1), 208-214. www.asead.com adresinden alındı
- Vergi Usul Kanunu. (1961, 1 10).(213). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.4.213.pdf> adresinden alındı
- Yaman, T. (2008). Finansal Tablolar Aracılığı İle Kullanıcılara Yanıltıcı Bilgi Sunulması Ve Sonuçları. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı Doktora Tezi*.

EK 1. Orijinallik Raporu

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-YL-15
		Yayın Tarihi Date of Pub.	04.12.2023
	FRM-YL-15 Yüksek Lisans Tezi Orijinallik Raporu <i>Master's Thesis Dissertation Originality Report</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev. Date	25.01.2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ İŞLETME ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA	
Tarih: 23/09/2024	
Tez Başlığı: Payları Borsa İstanbul'da İşlem Gören Şirketlerin VUK ve TFRS'ye Göre Açıklanan Finansal Tablolarının Pay Fiyatları Üzerindeki Etkileri	
Yukarıda başlığı verilen tezinin a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 98 sayfalık kısmına ilişkin, 03/09/2024 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezinin benzerlik oranı % 10 'dur.	
Uygulanan filtrelemeler*:	
1. ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç	
2. ☒ Kaynakça hariç	
3. ☒ Alıntılar hariç	
4. ☐ Alıntılar dâhil	
5. ☒ 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç	
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tezinin herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumlarda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.	
Gereğini saygılarımla arz ederim.	
Meryem UYAR	

Öğrenci Bilgileri	Ad-Soyad	Meryem UYAR
	Öğrenci No	N21132700
	Enstitü Anabilim Dalı	İşletme
	Programı	Muhasebe-Finans

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.
Prof. Dr. Burak PIRGAİP

* Tez Almanca veya Fransızca yazılıyor ise bu kısımda tez başlığı **Tez Yazım Dilinde** yazılmalıdır.

**Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları İkinci bölüm madde (4)/3'te de belirtildiği üzere: Kaynakça hariç, Alıntılar hariç/dahil, 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 5 words) filtreleme yapılmalıdır.

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-YL-15
		Yayın Tarihi Date of Pub.	04.12.2023
	FRM-YL-15 Yüksek Lisans Tezi Orijinallik Raporu <i>Master's Thesis Dissertation Originality Report</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev. Date	25.01.2024

TO HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF BUSINESS ADMINISTRATION

Date: 23/09/2024

Thesis Title (In English): The Impact of the Disclosure of Financial Statements Prepared in line with TPL and TFRS on the Prices of Firms Listed on Borsa Istanbul

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 03/09/2024 for the total of 98 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled above, the similarity index of my thesis is 10%.

Filtering options applied**:

1. Approval and Declaration sections excluded
2. References cited excluded
3. Quotes excluded
4. Quotes included
5. Match size up to 5 words excluded

I hereby declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

Kindly submitted for the necessary actions.

Meryem UYAR

Student Information	Name-Surname	Meryem UYAR
	Student Number	N21132700
	Department	Business Administration
	Programme	Accounting and Finance

SUPERVISOR'S APPROVAL

APPROVED

Prof. Dr. Burak PIRGAİP

**As mentioned in the second part [article (4)/3]of the Thesis Dissertation Originality Report's Codes of Practice of Hacettepe University Graduate School of Social Sciences, filtering should be done as following: excluding refence, quotation excluded/included, Match size up to 5 words excluded.

EK 2. Etik Kurul Muafiyeti Formu

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-YL-09
		Yayın Tarihi Date of Pub.	22.11.2023
	FRM-YL-09 Yüksek Lisans Tezi Etik Kurul Muafiyeti Formu Ethics Board Form for Master's Thesis	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev.Date	25.01.2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ İŞLETME ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA	
Tarih: 23/09/2024	
Tez Başlığı (Türkçe): Payları Borsa İstanbul'da İşlem Gören Şirketlerin VUK ve TFRS'ye Göre Açıklanan Finansal Tablolarının Pay Fiyatları Üzerindeki Etkileri	
Yukarıda başlığı verilen tez çalışmam: 1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır. 2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir. 3. Beden bütünlüğüne veya ruh sağlığına müdahale içermemektedir. 4. Anket, ölçek (test), mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme gibi teknikler kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen araştırma niteliğinde değildir. 5. Diğer kişi ve kurumlardan temin edilen veri kullanımını (kitap, belge vs.) gerektirmektedir. Ancak bu kullanım, diğer kişi ve kurumların izin verdiği ölçüde Kişisel Bilgilerin Korunması Kanuna riayet edilerek gerçekleştirilecektir.	
Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kuruldan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.	
Gereğini saygılarımla arz ederim.	
Meryem UYAR	

Öğrenci Bilgileri	Ad-Soyad	Meryem UYAR
	Öğrenci No	N21132700
	Enstitü Anabilim Dalı	İşletme
	Programı	Muhasebe-Finans

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.
Prof. Dr. Burak PIRGAİP

* Tez Almanca veya Fransızca yazılıyor ise bu kısımda tez başlığı **Tez Yazım Dilinde** yazılmalıdır.

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu <i>Form No.</i>	FRM-YL-09
		Yayın Tarihi <i>Date of Pub.</i>	22.11.2023
	FRM-YL-09 Yüksek Lisans Tezi Etik Kurul Muafiyeti Formu <i>Ethics Board Form for Master's Thesis</i>	Revizyon No <i>Rev. No.</i>	02
		Revizyon Tarihi <i>Rev.Date</i>	25.01.2024

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF BUSINESS ADMINISTRATION

Date: 23/09/2024

ThesisTitle (In English): The Impact of the Disclosure of Financial Statements Prepared in line with TPL and TFRS on the Prices of Firms Listed on Borsa Istanbul

My thesis work with the title given above:

- Does not perform experimentation on people or animals.
- Does not necessitate the use of biological material (blood, urine, biological fluids and samples, etc.).
- Does not involve any interference of the body's integrity.
- Is not a research conducted with qualitative or quantitative approaches that require data collection from the participants by using techniques such as survey, scale (test), interview, focus group work, observation, experiment, interview.
- Requires the use of data (books, documents, etc.) obtained from other people and institutions. However, this use will be carried out in accordance with the Personal Information Protection Law to the extent permitted by other persons and institutions.

I hereby declare that I reviewed the Directives of Ethics Boards of Hacettepe University and in regard to these directives it is not necessary to obtain permission from any Ethics Board in order to carry out my thesis study; I accept all legal responsibilities that may arise in any infringement of the directives and that the information I have given above is correct.

I respectfully submit this for approval.

Meryem UYAR

Student Information	Name-Surname	Meryem UYAR
	Student Number	N21132700
	Department	Business Administration
	Programme	Accounting and Finance

SUPERVISOR'S APPROVAL

APPROVED
Prof. Dr. Burak PİRGAİP